

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
BÜTÜNLEŞME ALGILARININ GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAHABETTİN AKŞAB

GAZİANTEP
Ocak 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
BÜTÜNLEŞME ALGILARININ
GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAHABETTİN AKŞAB

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Habib ÖZĞAN

GAZİANTEP
Ocak-2018

TEZ ONAY SAYFASI**Öğrencinin Adı ve Soyadı** : Şahabettin AKŞAB**Üniversite** : Gaziantep Üniversitesi**Enstitü** : Eğitim Bilimleri Enstitüsü**Anabilim Dalı ve Program** : Eğitim Bilimleri/Eğitim Yönetimi**Tezin Başlığı** : Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Bütünleşme Algılarının Geliştirilmesine Yönelik Bir Uygulama**Tezin Savunma Tarihi** : 15/01/2018

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Habib ÖZĞAN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Doç. Dr. Habib ÖZĞAN

Yrd. Doç. Dr. Serap EMİL

Yrd. Doç. Dr. Mahmut KALMAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. M. Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Şahabettin AKŞAB

Öğrenci Numarası: 201622785

Tezin Savunma Tarihi: 15.01.2018

ÖZET
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BÜTÜNLEŞME ALGILARININ
GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

AKŞAB, Şahabettin
Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Habib ÖZĞAN
Ocak 2018, xii + 141 Sayfa

Bu araştırmanın amacı sosyal bütünleşmenin geliştirilebilir olma durumunu ampirik olarak ortaya koymak ve üniversite öğrencilerinin uygulanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'na (SOBGEP) ilişkin algılarını ve deneyimlerini incelemektir. Araştırmanın ilk basamağında, 8 haftalık bir Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGEP) tasarlanmış ve deney grubunda yer alan üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Ayrıca, araştırmanın bütün oturumları bir kamera aracılığıyla kaydedilmiştir. Araştırmada, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı iç içe karma araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında sınıf öğretmenliği programındaki üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya deney (N=36) ve kontrol (N=31) grubunda yer alan 67 üniversite öğrencisi katılmıştır. Nitel görüşmeler ise deney grubunda yer alan 10 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. SOBGEP'in etkililiğinin incelenmesi amacıyla, Şimşek ve Şimşek (2013) tarafından geliştirilen Sosyal Bütünleşme Ölçeği kullanılmıştır. Son olarak, programa katılan üniversite öğrencilerinin programla ilgili tutum ve algılarını incelemek amacıyla günlük sayfaları ve kaydedilen videolar analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, uygulanan SOBGEP deney grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algıları üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmıştır. Hiçbir eğitimin verilmediği kontrol grubunda ise sosyal bütünleşme son test puanlarında anlamlı bir farklılığın oluşmadığı saptanmıştır. Nitel araştırma sonuçlarına göre ise, uygulanan SOBGEP üniversite öğrencileri üzerinde hem bireysel hem de toplumsal açıdan olumlu katkılar sağlamıştır. Katılımcıların, benzer programların olumlu etkilere yol açacağına inandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bütünleşme, Sosyal Bütünleşme Algısı, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı, Üniversite Öğrencilerinin Görüşleri

ABSTRACT
AN IMPLEMENTATION TO DEVELOP UNDERGRADUATE STUDENTS'
SOCIAL INTEGRATION

AKŞAB, Şahabettin
MA

Department of Educational Administration
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Habib ÖZĞAN
January 2018, xii + 141 Pages

The purpose of the present study was to empirically test whether social integration is malleable and reveal undergraduate students' perceptions and experiences regarding the Social Integration Development Training Intervention (SOIDET). First of all, an 8-week Social Integration Development Training Intervention (SOIDET) was designed, and the training intervention was administered to undergraduate students included in the experimental group. In addition, all the sessions were recorded via a camera. Embedded mixed methods research design which comprises quantitative and qualitative research approaches was used in the study. The sample of the research consisted of undergraduate students who are sophomore students in classroom teaching in the academic year of 2017-2018. A total of 67 undergraduate students were assigned to the experimental (N=36) and control groups (N=31). Qualitative interviews were conducted with 10 undergraduate students participating in the experimental group. In order to examine the effectiveness of the SOIDET, Social Integration Questionnaire, which was developed by Şimşek and Şimşek (2013), was used as a data collection tool. Lastly, the diary papers and the recorded videos were examined to observe participating undergraduate students' attitudes and perceptions towards the training intervention. The findings indicated that the SOIDET was effective in developing undergraduate students' perceptions of social integration. In the control group, however, no statistically significant differences were detected in terms of social integration post-test scores. Qualitative findings demonstrated that the SOIDET made positive contributions to the undergraduate students both individually and socially. They believed that similar positive effects/contributions would emerge if the SOIDET were implemented in universities. The study concludes by offering some suggestions for researchers and practitioners based on the findings.

Key Words: Social Integration, Perception of Social Integration, Social Integration Development Training Intervention, Undergraduate Students' Views

ÖNSÖZ

Sosyal bütünleşme algısının geliştirilebilirlik durumunun incelendiği bu çalışmada birçok kişinin yardımı ve desteği bulunmaktadır.

Yüksek lisans eğitimim süresince bana çok fazla katkı sağlayan, akademik çalışmalarda bana yol gösteren, anlayışlı tavrıyla beni her konuda destekleyen tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Habib ÖZGAN'a,

Tez süresince görüşlerine sıklıkla başvurduğum ve bana tez süresince birçok yardımda bulunan Yrd. Doç. Dr. Mahmut KALMAN'a,

Eğitim Yönetimi alanına yönelmemde büyük rolü olan ve tez jürimde yer alan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Serap EMİL'e

Tez kapsamında uygulanan programın şekillenmesinde uzman görüşleriyle destek veren Yrd. Doç. Dr. Melike ÖZYURT'a ve Yrd. Doç. Dr. Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN'a,

Tez kapsamında uygulanan programda katılımcıların konuya karşı farklı bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunan Doç. Dr. Yücel KARADAŞ'a,

Tezimin ilerleyişindeki katkılarından dolayı Doç. Dr. Betül BALKAR'a,

Tez yazım sürecinde desteğini esirgemeyen Arş. Gör. Aykut KUL'a, Arş. Gör. Eyüp CÜCÜK'e ve Arş. Gör. Gülay AGAÇ'a,

Eğitim hayatım boyunca bana katkı sağlayan tüm hocalarıma,

Bu tez bağlamında uygulanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'na katılan ve katkı sağlayan üniversite öğrencilerine,

Hayatıma girdiği andan beri desteğini ve sevgisini esirgemeyen değerli eşim Berna GÜLDEN AKŞAB'a

Hayatımın her döneminde yanımda olan ve sonsuz destek sağlayan anneme, babama ve kardeşime teşekkürlerimi sunuyorum.

Şahabettin AKŞAB
Gaziantep, 2018

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	I
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
SEMBOLLER VE KISALTMALAR.....	XII

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ	1
1.2. PROBLEM DURUMU	3
1.2.1. Problem Cümlesi.....	7
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	8
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	8
1.5. SAYILTILAR.....	9
1.6. SINIRLILIKLAR	9
1.7. TANIMLAR	9

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. SOSYOLOJİ NEDİR?	11
2.2. EĞİTİM SOSYOLOJİSİ.....	12
2.3. EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN EĞİTİM YÖNETİMİNE YANSIMASI.....	12
2.4. EĞİTİM SOSYOLOJİNİN TEMEL UNSURLARI	13
2.4.1. Toplum.....	13

2.4.2. Kültür	14
2.4.3. Sosyal Kurumlar	15
2.4.3.1. Temel sosyal kurumlar.....	16
2.4.3.1.1. Aile	16
2.4.3.1.2. Ekonomi	17
2.4.3.1.3. Din	17
2.4.3.1.4. Eğitim	18
2.4.3.1.5. Siyaset	18
2.4.4. Sosyalleşme	18
2.5. SOSYAL BÜTÜNLEŞME	20
2.5.1. Sosyal Bütünleşmenin Tanımı	20
2.5.2. Sosyal Bütünleşme Kavramının Tarihsel Gelişim Süreci	21
2.5.3. Sosyal Bütünleşme Türleri	24
2.5.4. Sosyal Sistemin Ana İşlevi: Bütünleşme	29
2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	36
2.6.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	36
2.6.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	37
2.6.3. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalara İlişkin Genel Bir Değerlendirme	39

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ.....	40
3.2. ARAŞTIRMANIN NİCEL BOYUTU.....	47
3.3. ARAŞTIRMANIN NİTEL BOYUTU.....	48
3.4. ÇALIŞMA GRUPLARI	50
3.4.1. Araştırmanın Nicel Boyutu İçin Çalışma Grubu	50
3.4.2. Araştırmanın Nitel Boyutu İçin Çalışma Grubu	52
3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇ VE TEKNİKLERİ	52
3.5.1. Araştırmanın Nicel Boyutunda Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	52
3.5.1.1. Kişisel bilgi formu	52
3.5.1.2. Sosyal Bütünleşme Ölçeği	52
3.5.1.3. Günlük sayfaları	55
3.5.1.4. Yarı yapılandırılmış görüşme formu.....	55

3.5.1.5. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın video çekimleri.....	55
3.5.2. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı	55
3.5.2.1. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın hazırlanması	56
3.5.2.2. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın genel amacı.....	57
3.5.2.3. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın kazanımları.....	58
3.5.2.4. Çalışma süresi, yeri ve uzman katılımcı	60
3.5.2.5. Katılımcı sayısı	60
3.5.2.6. SOBGEP'te Yer Alan Etkinlikler	60
3.6. VERİLERİN ANALİZİ	62
3.6.1. Nicel Verilerin Analizi.....	62
3.6.2. Nitel Verilerin Analizi	62

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. ARAŞTIRMANIN ANA PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	65
4.2. ARAŞTIRMA KAPSAMINDA UYGULANAN SOBGEP'E İLİŞKİN ALGI VE DENEYİM BULGULARI.....	68
4.2.1. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'yla İlgili Doldurulan Günlük Sayfaları ve Görüşmelere İlişkin Bulgular	68
4.2.2. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın Etkililiğini Arttırmak İçin Yapılan Katılımcı Önerileri	74
4.2.3. SOBGEP Süresince Çekilen Videolarla İlgili Yapılan Analizlere İlişkin Bulgular	76

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. SOSYAL BÜTÜNLEŞME VE ETKİLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA	78
5.2. SOSYAL BÜTÜNLEŞME ALGISINA İLİŞKİN TARTIŞMA.....	80
5.3. SOBGEP'İN ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN TARTIŞMA.....	81
5.4. KATILIMCILARIN SOBGEP HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA.....	85

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ.....	89
6.2. ÖNERİLER	90
KAYNAKÇA	92
EKLER.....	106
EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	107
EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	109
EK 3. SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ.....	110
EK 4. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ	112
EK 5. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	113
EK 6. SOSYAL BÜTÜNLEŞME GELİŞTİRME PROGRAMI	114
ÖZGEÇMİŞ.....	141

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3. 1. Deneysel araştırma deseni	48
Tablo 3. 2. Deneysel desende yer alan katılımcıların demografik bilgileri	51
Tablo 3. 3. Sosyal bütünleşme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği	54
Tablo 3. 4. Ölçek seçenekleri, puan aralıkları ve algı durumları	54
Tablo 3. 5. SOBGEP'in ilgili boyutu ve kazanımları	59
Tablo 3. 6. SOBGEP etkinlikleri	61
Tablo 4. 1. Sosyal Bütünleşme Ölçeği ön test puanlarının grup değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	65
Tablo 4. 2. Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SBÖ) son test puanlarının grup değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	66
Tablo 4. 3. Sosyal Bütünleşme Ölçeği deney grubu ön test-son test puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Wilcoxon Sıralı İşaretler testi sonuçları	67
Tablo 4. 4. Sosyal Bütünleşme Ölçeği kontrol grubu ön test-son test puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Wilcoxon Sıralı İşaretler testi sonuçları	67
Tablo 4. 5. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın üniversite öğrencileri üzerindeki algılanma etkileri	69
Tablo 4. 6. SOBGEP ile ilgili vurgulanan eleştiriler, güzel yönler ve öneriler	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2. 1. Yatay ve dikey bütünleşme (Dinçer, 2004)	25
Şekil 2. 2. Toplumsal eylem sistemi (Parsons, 1966)	31
Şekil 2. 3. Toplum (Sosyal sistem)	32
Şekil 3. 1. Nicel ağırlıklı iç içe karma yöntem deseni (Creswell, 2012'den uyarlanmıştır.)	44
Şekil 3. 2. Nitel ağırlıklı iç içe karma yöntem deseni (Creswell, 2012'den uyarlanmıştır.)	44
Şekil 3. 3. İç içe karma yöntem deseninin deneysel modeli (Creswell, 2012'den uyarlanmıştır.)	45
Şekil 3. 4. Araştırma deseninin görsel sunumu (Kalman, 2017'den uyarlanmıştır.) ..	47
Şekil 3. 5. Sosyal bütünleşme geliştirme programı süreci	56

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

SBÖ: Sosyal Bütünleşme Ölçeği

SOBGEp: Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Eğitim kapsamında gerçekleştirilen bütün planlı uygulamalar belirli hedeflere ulaşmak ve belirli işlevleri gerçekleştirmek için tasarlanmaktadır. Belirlenen eğitim felsefesi çatısı altında oluşturulan eğitim sistemleri, bu felsefe doğrultusunda istenen insan portresi ve toplum düzenini oluşturmayı amaçlamaktadır. Her eğitim felsefesi amaç, içerik, yöntem, değerlendirme ve çeşitli konularda farklı yerleri öne çıkarmaktadır. Eğitimin amaç ve işlevleri eğitim felsefesinin bir kolunu oluşturmaktadır (Şişman, 2011).

Eğitim; toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel beklentilerini gerçekleştirebilmek ve daha üst noktalara çıkarabilmek amacıyla toplumsal bir kurum vazifesi yapmaktadır. Eğitimin var olma sebebi toplumsal ihtiyaçtır. Eğitimin bireysel boyutta öğrenme ve gelişme, toplumsal boyutta ise toplumun varlığını sürdürebilmesi için çeşitli alanlardaki ihtiyaçların giderilmesi gibi bir rolü bulunmaktadır. Bireylerin ve toplumların eğitimden beklentilerinin yüksek olması, eğitimin amaç ve işlevlerinde çeşitlilik ve karışıklık yaratmıştır (Hoşgörür ve Taştan, 2006). Eğitim sistemlerinin amaç ve işlevleri oluşturulurken diğer sistemlerle uyumunun da dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü eğitim sistemi diğer sistemlerle birlik içerisinde çalışırsa sosyal uyum ve bütünlüğün oluşturulması ve sürdürülmesi mümkün olur. Eğitim sürecinin etkili bir şekilde ilerleyebilmesi için eğitimin işlevlerinin doğru bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Böylece gerçekleştirilmesi amaçlanan hedeflere ulaşılır. Bu doğrultuda bakılacak olursa eğitimin işlevlerinin eğitim kadrosunun deniz feneri olarak nitelendirilmesi yanlış olmayacaktır (Doğan, 2014). Eğitim, işlevleri yönünden açık ve kapalı olmak üzere iki temel başlık altında ele alınmaktadır. Eğitimin açık işlevleri, kişilere eğitim vasıtasıyla verilmesi amaçlanan davranış ve tutumları içermektedir (Dinçer, 2003). Eğitimin açık işlevleri bakanlık tarafından hazırlanan okul

bünyesindeki derslerin eğitim programları aracılığıyla her sınıf seviyesine entegre edilmiştir. Bu uygulamalara bakıldığında eğitimin açık işlevlerinin felsefi, ekonomik, siyasi, kişisel ve toplumsal rollerinin olduğu gözükmektedir. Eğitim kurumlarının toplumsal değişime yönelik üstlendiği görevlerin yanında, toplumun ve bireylerin gelişimi açısından da bazı işlevlere sahiptir.

Eğitimin tüm yenileşme ve değişim süreçlerindeki hareketliliği toplumun her kesimini ilgilendirmektedir. Bir ülkenin halkının refah ve mutluluğu ve verimli iş gücü kaynaklarının üretilmesi tamamen verilen eğitimin kalitesiyle ilişkilidir. Bundan dolayı sosyal ve ekonomik açıdan büyümede eğitim göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir (Çakmak, 2008). Buradan yola çıkılacak olursa; bilginin üretilmesi, üretilen bilginin içselleştirilmesi ve bu bilginin topluma ulaşması eğitimin toplumsal işlevi olarak nitelendirilebilir. Bireylerin toplumda alacakları rolleri fark edebilmesi, toplum tarafından beklenen ve istenen davranışların bireylere kazandırılması ve kişilerin hayatta karşılaşacakları sorunlara karşı problem çözme stratejilerinin geliştirebilmesinin sağlanması eğitimin temel toplumsal sorumlulukları arasındadır (Kesim, 2008). Aynı zamanda eğitim sistemleri hitap ettikleri insanları toplumla bütünleşmiş olacak şekilde hazırlamakla mükelleftirler (Gişi, Sezgin ve Pakel, 2012).

Sosyal bütünleşmenin tam olarak sağlandığı bir toplum düzeninden söz edilememektedir. Çünkü, değişim ve gelişimin tam anlamda sosyal bütünleşmeye ulaşmayı imkânsız hale getirdiği söylenmektedir. Bu yüzden bütünleşme, belirli kalıplara sıkı sıkıya bağlı olmayan, göreceli bir haldir. Sosyal bütünleşme ile toplum içerisinde var olan farklılıkların yok edilmesi mümkün değildir. Bilakis, bu farklılıkların yönlendirilmesi, uyum ve düzen içine sokulmasında etkilidir (Tezcan, 1995). Sosyal bütünleşme, birçok sosyal olaylar dizisini içerisinde barındırmaktadır. Bütünleşmenin gerçekleşmesi için en önemli sürecin sosyalleşme olduğu söylenebilir. Bireyler ortamında diğer bireylerle çalışma ortaklığı yaparak, rekabet içerisine girerek veya uyum ve çatışma süreçlerini yaşayarak toplumsal bütünleşmenin gerçekleşmesine katkıda bulunurlar. Bu süreç insanın doğumuyla başlayıp ölümüne kadarki süreci kapsar (Güney, 2008). Sosyal bir varlık olan bireylerin sosyal hayata dair toplumsal normları, değerleri, inançları, alışkanlıkları, eğilimleri ve davranış modellerini kabullenmesi sosyalleşme süreci dâhilinde siyaset, eğitim, ekonomi, kültür ve diğer toplumsal kurumlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Dursun 2012; İçli 2005; Özpolat, 2009). Eğitim kurumları ve süreçlerinin de en az kontrol ve denetim

kurumları kadar sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Kişilerin sosyalleşmesinin sağlanması eğitimin sosyal bütünleşme içerisindeki ana işlevidir (Şimşek ve Şimşek, 2013).

Sosyal bütünleşme ortamını sağlayan etmenler iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlar özsel ve yardımcı etmenler olarak adlandırılabilir. Özsel etmenlerin üç ana özelliğinden bahsedilebilir. Birincisi, ortak değerler etrafında toplanılırsa sosyal bütünleşmenin sağlanması daha kolay olur. Bir toplumu oluşturan noktalardan bir tanesi minimum düzeyde de olsa ortak değer ve normlardır. Bu değerler ve normlar, o toplumdaki insanların sahiplendiği genelleşmiş anlayışları barındırırlar ve sosyo-kültürel bütünleşmenin sağlanmasında ana etmen olarak kabul edilirler. İkinci ana özellik ise iş paylaşımıdır. İş paylaşımı yapılarak işin önemi ve niteliği yapanlar açısından büyüktür. Üçüncüsü ise farklı kültürel benliklere sahip farklı gruplardaki insanların çoğunlukçu yapıyla katılımının sağlanmasıdır. Bireyler, girdikleri ortama göre farklı roller üstlenirler ve bu rollerini genellikle diğer kişilerin istediği şekilde yerine getirirler. Yardımcı faktörler ise, bulunulan ortam ve koşullar çerçevesinde toplumsal bütünleşmeyi destekleyen etmenler olarak adlandırılabilir. Bunlardan biri, toplumda insanların maruz kaldığı dışsal kaynaklı baskı ve tehlike durumlarıdır. Harp sırasında düşmanın göstermiş olduğu tehditlere karşı toplumun göstermiş olduğu sosyal tepki buna örnek verilebilir. İkinci olarak sosyal bütünleşme açısından statü farklılıkları, yaptırımlar ve hukuk kurallarının işlevi olabilir. Kişilerin karşılıklı menfaat odaklı bağımlı olma durumu sosyal bütünleşmiş ortamının kurulmasında yardımcı etmendir. Toplum içerisindeki topluluklar birbirinden farklı çıkarlar peşindedirler. Bu çıkarlar birbirinden farklı olmasına rağmen, bu topluluklar istedikleri çıkarları elde edebilmek için birbirlerine bağlılık duyarlar (Türkkahraman ve Tutar, 2009).

Sosyal bütünleşme ve unsurlarının geliştirilmesi yoluyla toplumun karşılaşacağı zorluklar ve durumlarla baş etme yeterliği arttırılabilir. Bu şekilde sosyal bütünleşme, örgütsel amaçlara giden yolda sosyal ve ekonomik açıdan ülke refahı ve fertlerin mutluluğunun artmasında etkin rol oynayabilir.

1.2. PROBLEM DURUMU

Eğitim; hedefleri yüksek, bilgi dağarcığı geniş, hem bireysel hem evrensel kültür anlayışına sahip olan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Eğitim bünyesinde

gerçekleştirilen tüm yenilenme ve gelişim süreçleri toplumun tüm kesimlerini ilgilendirmektedir. Eğitimin toplum içerisindeki tüm bireyleri içermesi ve toplumdaki farklılaşmalardan sorumlu olması sebebiyle değişime diğer sosyal yapılardan daha hazırlıklı olması gerekmektedir. Sürekli ve kaliteli eğitim alabilen insanlar elde ettikleri bilgi, beceri ve birikimle buldukları ülkenin sosyal ve ekonomik büyümesine yardımcı olabilirler. Bir ülkenin refah ve mutluluğu eğitimle içli dışlıdır. Bunun için, sosyo-ekonomik gelişmenin gerçekleşmesinde en önemli destekleyici gücün toplumun eğitim seviyesi olduğu söylenebilir (Çakmak, 2008). Buradan da anlaşıldığı üzere eğitimin yeni ve farklı bilgilerin üretilmesi, üretilen bu bilgilerin toplum tarafından sağlanması ve topluma yeni değerler kazandırılması gibi toplumsal sistemin ilerleyişine katkı sunacak vazifeleri bulunmaktadır. Bu bağlamda bireylere toplum tarafından beklenen ve istenen davranışların yaşantıları aracılığıyla kazandırılması, bireylerin gelecekteki rol ve sorumluluklarına ilişkin fikir edinmesi, bireylerin karşılaştıkları problemlere karşı çok yönlü bir bakış açısıyla farklı çözümler üretebilme becerisi kazandırılması toplumsal eğitim içerisinde eğitim kurum ve kuruluşlarının vazifeleri arasındadır (Kesim, 2008). Eğitimin sosyal yönüne dikkat çeken eğitimciler ve sosyologlar eğitim tanımında ortak bir noktaya işaret etmektedirler. Kişilerin içinde var oldukları topluma göre sosyalleşmesi, toplumun önemseydiği kültür unsurlarını benimsemesi ve geliştirmesi için çaba sarf etmesi, bulunduğu toplumu içselleştirmesi bu noktaların en başında gelmektedir (Ergün, 2014). Dünyanın neresine giderseniz gidin bütün eğitim sistemlerinin asıl amacının kendi toplumunun hem maddi hem manevi unsurlarla süslü kültürünü benimseyen ve yaşatmak için çabalayan toplum fertlerinin yetiştirilmesi olduğu görülür (Özdemir, 2011). Bu süreç toplumsal olarak bütünleşmeyi, birlik ve beraberliği önemli derecede etkileyen bir durumdur. Kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılması eğitimin sorumlulukları arasındadır. Dolayısıyla eğitim, şekillendirici ve değiştirici rolüyle toplumun kültürel dokusunun oluşmasında etkilidir. Başka bir deyişle, sosyal ve kültürel dönüşümde gücünden en fazla yararlanan aracın eğitim olduğu söylenebilir (Özkan, 2006).

İlerleyen çağın gerektirdiği üzere eğitim kurumlarının, öğretim programlarının, eğitimcilerin ve öğrencilerin tanımlamalarında dahi değişiklikler olmuştur. Eğitim kurumları sadece bilgi ve becerilerin kazandırılması rolünü üstlenmemektedir. Bunun yanı sıra, bu kurumların toplumu meydana getiren yapının

oluşumunda bireylere yön veren bir görevi de bulunmaktadır. Eğitim programlarının ise öğrencileri basmakalıp bilgilerle boğmak yerine günümüzde kolaylıkla ulaşılabilen bilginin gerçek hayattaki anlamı, birbirinden farklı koşullarda analizi ve sentezi üzerine yoğunlaşması gerekmektedir (Çalık ve Sezgin, 2005).

Kuvvetli bir toplum oluşturmak için bireylerin koşullara bağlı olarak belirlenen amaçlara ulaşması, bireyler arasındaki duygu ve düşüncelerdeki değerlerin ortaklığının fazla olması ile doğrudan ilişkilidir. Ortak değer ve normlarda meydana gelen yozlaşma, kendini yenileyememe ve gelecek nesillere aktarılamama gibi sorunlarla karşılaşan toplumlar varlıklarını kaybetmeye mahkumdurlar. Ancak, hem niceliksel hem de niteliksel açıdan bireylerini bir arada tutabilen toplumlar kendi varlıklarını sürdürebilirler (Yeşil ve Aydın, 2007). O halde toplum ve eğitimin bir elmanın iki yarısı gibi birbirini tamamlayan iki kavram haline geldiği söylenebilir (Aslan, 2001). Eğitimin bu noktada en önemli rollerinden biri toplumu meydana getiren öğeler arasındaki armoni veya uyumu gerçekleştirmeyi ifade eden bütünleşme sürecidir. Bu bütünleşme süreci başka bir ifadeyle ise toplumu oluşturan tüm kurum ve kuruluşlar, bireyler, gruplar arasındaki birbirini tamamlama durumu, fonksiyonel açıdan birlik ve beraberlik ya da ahenkli bir işleyiş olgusu olarak da adlandırılabilir (Karaca, 2012).

Bütünleşme açısından yapılan çalışmalar ve bunların işleyişi toplumsallaştırma veya sosyalleştirme şeklinde yorumlanabilir. Sosyalleştirme kavramı bir toplulukla bütünleşmenin gerçekleşmesi için bireylerden amaçlı olarak istenen ve beklenen içsel ve dışsal tutum ve davranışların geçişini sağlayan, belirli gruplar arasında gerçekleşen ve karşılıklı olarak birbirini etkileme süreci olarak açıklanabilir. Bireyler bu etkileşim süreci ile içinde yaşadıkları toplumun örf, adet, gelenek ve normları hakkında fikir edinir. Bunun sonucunda da içinde bulunduğu toplumun kültürel normları çerçevesinde kendisinden beklenen rol ve sorumluluklar için gerekli olan bilgi, beceri ve alışkanlıkları edinir. Bireyler bu sosyalleşme sürecinde iş birliği, çekişme, uyum ve uyumsuzluk süreçlerini gözlemleme şansını bulur ve içinde bulunduğu toplumla bütünleşmeyi gerçekleştirir. Aynı zamanda bir sosyal grubu oluşturan tüm kişi ve kurumlar arasındaki işlevsel temasların oluşturduğu bütünleşme durumu sosyo-kültürel bütünleşme olarak görülmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere sosyo-kültürel bütünleşme, belirli bir sosyal ve kültürel çatı altındaki

toplumsal unsurlar arasındaki işlevsel ilişkilerin bir bütünlük oluşturması şeklinde açıklanabilir (Arslantürk ve Amman, 2009).

Sosyal bütünleşme ya da başka bir ifadeyle bireyin bir grupta başkalarına bağlı olan psikolojik derecesi çok yönlü bir olgudur (O'Reilly, Caldwell ve Barnett, 1989). Örneğin; Shaw (1981: 213), grubun üyelerinin birbirine çekim derecesini ifade etmek için *kaynaşma* terimini kullanmıştır ve bunu belirlerken gruba gösterilen ilgi, grup üyelerinin genel morali ve üyelerin çabalarını koordine etme derecesine bakmıştır. Benzer bir şekilde, Katz ve Kahn (1978) bir sosyal sistemin bütünleşmesinin bir takım nedenlerden kaynaklandığını savunmuş ancak rol gereksinimlerinden ziyade doğrudan doğruya duygusal faktörlerin bir fonksiyonu olduğunu belirtmiştir. Bu durum bir grup içerisinde bireylerin diğer üyelerden kişisel memnuniyetinin ve bu ilişkileri sürdürmek için motivasyonunun, bütünleşmenin önemli göstergeleri olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle sosyal bütünleşmenin, içinde bulunulan gruba karşı ilgi, grubun diğer üyelerinden memnuniyet ve grup üyeleri arasındaki sosyal etkileşimi yansıtan çok yönlü bir olgu olduğu düşünülebilir (Katz ve Kahn, 1978).

Sosyal bütünleşmenin bazı ölçütlerinin, grup üyelerinin görece benzerliklerinden etkileneceği iyi bilinmektedir (Festinger, 1954; Newcomb, 1961). Örneğin, tutumlarda benzerliğin anlamlı bir şekilde grup bütünlüğünü teşvik ettiği gösterilmiştir (Good ve Nelson, 1971). Terborg, Castore ve DeNinno (1976), boylamsal olarak yaptıkları bir çalışmada tutumsal benzerliğin etkisinin derhal olmadığını, ancak zamanla geliştiğini ortaya çıkarmışlardır. Sosyal bütünleşmenin benzer ırk, yaş ve eğitim gibi demografik özelliklerdeki gruplarda daha iyi durumda olduğunu destekleyen araştırmalar da mevcuttur (Hoffman, 1985; Ward, La Gory, ve Sherman, 1985; Tsui ve O'Reilly, 1989).

Bu gelişmeler, son yıllarda özellikle yönetim ve örgütsel davranış alanında, sosyal bütünleşme ortamının kurulması ve geliştirilmesinde önemli rolü olabilecek bileşenlerin daha fazla incelenmesinin önünü açmıştır. Sosyal bütünleşme algılarının yerel, ulusal, ailesel, eğitimsel ve sosyal çevre bazlı değerlendirilmesi için çalışmalar yapılmış ve bunları etkileyen faktörlerin olabileceği görülmüştür (Şimşek ve Şimşek, 2013). Yönetim ve örgütsel davranışın yanı sıra, farklı disiplin ve alanlarda da karşılaşılan sorunlar yerine bireyi ve toplumu geliştiren çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu alanlardan biri de eğitim yönetimi alanıdır.

Türkiye'nin kalkınma süreci içerisinde meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyal değişimler ve bunların sonucunda özellikle uyum sürecinde karşılaşılan problemlerin çözüm sürecinde sosyal bütünleşme açısından endişeler yarattığı görülmektedir (Hasanoğlu ve Aliyev, 2006). Özellikle, Türkiye'nin çok kültürlü bir sosyal yapıya sahip olmasından dolayı var olan kültürel ve sosyal sorunlar kalkınma sürecinde ayak bağı olmaktadır (Şimşek ve Şimşek, 2013). Bu tür değişimlerin eğitim örgütlerinde de bir takım sıkıntıların ve zorlukların yaşanmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Gençlerin kalkınma ve değişim sürecinde toplumla etkileşim içerisine girmekte bazı zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir (Karip, 2014). Özellikle üniversiteler gibi çeşitli bölgelerden farklı kültürel birikimle gelen gençlerin bulunduğu eğitim örgütlerinde sosyal bütünleşmeyi güçlendirmeyi amaçlayan uygulamaların eksikliği göze çarpmaktadır. Sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi yoluyla, yükseköğretim kurumlarının etkin olması ve kalabilmesi, yeni koşullara ayak uydurabilmesi, problemlerini çözebilmesi ve kendini yenileyebilmesi mümkün görünmektedir. Bütünlük durumu toplum olmanın bileşenlerinden biri olduğu için, sosyal bütünleşme algılarının yükseltilmesi, toplumun gelişimini ve değişimini kolaylaştıracaktır.

1.2.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın (SOBGEP) üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algıları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda cevap aranan problem cümlesi şudur:

“Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın (SOBGEP) üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algıları üzerindeki etkisi nedir?”

Araştırmaya ait alt problemler ise şunlardır:

- Deney ve kontrol grubundaki üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Deney grubundaki üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Kontrol grubundaki üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Deneysel ve kontrol grubundaki üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin SOBGEP katılımcısı olarak uygulanan programa ilişkin algıları ve deneyimleri nasıldır?

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı sosyal bütünleşme algısının geliştirilebilir olma durumunu ampirik olarak ortaya koymak ve üniversite öğrencilerinin uygulanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'na (SOBGEP) ilişkin algılarını ve deneyimlerini incelemektir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Zamanın koşulları gereği bireylerin istekleri ile toplumun beklentileri arasında her zaman bir ahenk olmayabilir. Bu durum, toplum içerisinde gruplaşmalar, sınıflaşmalar yaratabilir. Sistem kuramını sosyal uzlaşma ve bütünleşme üzerine kuran Poloma, sosyal sistemi toplumla özdeşleştirmiştir ve bütünleşmeyi sosyal sistemin en önemli parçalarından biri olarak nitelendirmiştir (Abrahamson, 1990). Bireyleri ve grupları birleştiren ortak ilişkiler, ağlar ve değerler sosyal bütünleşmenin olmazsa olmazları olarak sosyal teoride yerini almıştır. Birlik, bütünlük ve karşılıklı dayanışmasını sağlamış sağlıklı bir toplumsal yapıya kavuşmamıza dayanak teşkil eden sosyal bütünleşmenin önemi görmezden gelinmemelidir. Sosyal bütünleşme algılarının iyileştirilmesi yoluyla bireylerin toplum içerisinde daha etkin olabilmeleri, eğitim, sosyal çevre, iş vb. yaşamlarında mutlu olabilmeleri ve kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlanabilir. Bunların da bir bütün olarak toplumun uyumunu ve gelişimini önemli şekilde etkileyeceği düşünülebilir.

Sosyal bütünleşme kavramı, farklı alanlarda birçok kişinin dikkatini çekmiş ve ulusal ve uluslararası çalışmalarda kendine yer bulmuştur. Yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğunun, sosyal bütünleşme kavramını ilişkisel ve tarama araştırma modellerini kullanarak incelediği görülmektedir. Ayrıca sosyal bütünleşme algısı üzerinde ölçek geliştirme çalışmaları sosyal bütünleşmenin daha iyi anlaşılmasına imkan vermektedir. Bu araştırmalar, sosyal bütünleşmenin teorik yapısının oluşması kısmında da önemli katkılar sağlamışlardır. Ancak diğer araştırma türlerine bakıldığında, Türkiye'de sosyal bütünleşmeyi konu edinen herhangi deneysel bir

araştırmanın olmaması dikkat çekmektedir. Bu araştırmanın, sosyal bütünleşme algılarının farklı araştırma alanlarında geliştirilebilirlik durumunun incelenmesi bağlamında Türkiye’de üniversitelere yönelik olarak uygulanabilirliğinin görülmesi açısından önemli yere sahip olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, kullanılan yöntem bilimsel yaklaşımlar aracılığıyla sosyal bütünleşme algısına ilişkin hazırlanmış olan eğitim programının etkililiği farklı açılardan ele alınmasına imkan verecektir. Araştırmada kullanılan nicel yöntemler (deneysel desen) uygulanan programın etkililiğini istatistiksel olarak ortaya koyacak, katılımcılarla yapılan görüşmeler ve günlük sayfaları yoluyla uygulanan programa ilişkin ayrıntılı bilgiler elde edilecek ve program sürecince çekilen videolar yoluyla da katılımcıların programa ilişkin algıları ve tutumları farklı bir perspektiften değerlendirilmiş olacaktır.

1.5. SAYILTILAR

- ✓ Katılımcılara uygulanan programda yer alan üniversite öğrencilerinin kullanılan ölçekteki maddeleri içtenlikle doldurduğu varsayılmıştır.
- ✓ Kullanılan ölçek sonucunda ulaşılan verilerin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.
- ✓ Bu araştırma bağlamında kontrol altına alınamayan farklı değişkenlerin deney ve kontrol grubundaki katılımcıları aynı şekilde etkilediği varsayılmıştır.

1.6. SINIRLILIKLAR

- ✓ Araştırma kapsamındaki katılımcı görüşleri ölçme araçlarında yer alan sorularla sınırlıdır.
- ✓ Araştırmada deney ve kontrol grubundaki katılımcı sayısı eşit belirlenmesine rağmen kontrol grubundan 5 kişinin son test sonucu alınamamıştır.
- ✓ Doğası gereği bu tür araştırmaların başka örneklere genellenme kısıtlılığı dış geçerlilik bağlamında bir sınırlılıktır.

1.7. TANIMLAR

İşlevselcilik: Toplumsal eğitim ve öğretim yapan kurumlarda kurumu meydana getiren alt bileşenleri arasındaki olgu ve olayları inceleyen sosyal bilim dalıdır. İşlevselciliğin temel ilgi alanları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Başaran, 2013):

- (1)Eğitim kurumlarında ğrenci birlikteliği ve ilişkileri
- (2)Sosyalleşme
- (3)Kültürlenme ve kültürleşme
- (4)Sosyal yaşama uyum
- (5)Toplumsal değişime adaptasyon
- (6)Sağlıklı insan ilişkilerinin kurulması

Sosyalleşme: Bireylerin toplumsal açıdan kendini değerlendirerek ve kendi yeterliliklerini dikkate alarak toplumun bir üyesi olabilme sürecidir (Çeçen, 2000; Göregenli, 1997).

Sosyal değişme: Toplumsal yapı ve davranışlar çerçevesinde sosyal kültürün maddi ve manevi unsurlarındaki değişmeleri ifade eden durumdur (Şişman, 2011).

Bütünleşme: Toplum içerisinde var olan küçük gruplar ve bunların alt grupları ile sosyal platformun öğeleri arasında gerçekleşen birbirini tamamlama durumudur (Şimşek ve Şimşek, 2013).

Sosyal bütünleşme: Toplumu meydana getiren bireyler ve gruplar arasında farklılıklar olsa dahi birbirleriyle dengeli bir şekilde uyuşması durumudur (Şimşek ve Şimşek, 2013).

Sosyal çözülme: Toplum içerisindeki iş birliği, ortak değerler, inançlar, birlik ve beraberliğin çökmesi durumudur (Karacoşkun, 2002).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sosyal bütünleşme kavramının ortaya çıkmasında etkili olan unsurlar üzerinde durulmuş, sosyal bütünleşme yapısının oluşmasında etkili olan kuramlar ve yaklaşımlar diyalektik bir bakış açısıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

2.1. SOSYOLOJİ NEDİR?

Sosyoloji, ilk kez 19. yüzyılda Karl Marx, Max Weber, Emile Durkheim ve diğerlerinin sosyal-felsefi yazılarından gelişmiş bir sosyal bilim disiplini. Sosyoloji, toplumun örgütlenmesi ve işleyişi için araştırmalar yapar ve açıklamalar sunar. Belli bir toplumu oluşturan sosyal gruplara (sosyal sınıflar, etnik, dilsel ve ırksal gruplar) ve kurumlara bakan bir çalışma alanıdır (Abdi ve Cleghorn, 2005).

Sosyoloji birçok sosyolog tarafından farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, Ward, sosyolojiyi, “*toplum bilimi*”, Giddings ise “*toplumsal olayların bilimi*” olarak nitelendirmiştir. Durkheim ise sosyolojiyi bireysellikten çok kurumlar nezdinde değerlendirmesinden dolayı “*kurumların bilimi*” ifadesini kullanmıştır (Koenig, 2000). Sarı (2017) bütün bu tanımlamaların ortak noktasının sosyal sistem olduğunu belirtmiştir. Her sosyal sistemin birbirine bağlı öğelerden meydana geldiğini ve birinde meydana gelen bir değişikliğin diğerlerine yansıdığına altını çizmektedir.

Poyraz ve Arkan (2003) içinde yaşanılan toplum ve kültür hakkında gerekli bilgiler edinilerek bu bilgiler doğrultusunda sosyal değişimin sağlanabileceğini söylemektedir. Erkal’ın (2000) yaklaşımına göre fertlerin hem bireysel ilişkilerinin hem de toplumsal ilişkilerinin incelenmesine olanak sağlayan sosyoloji toplumsal kurumların işlevlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

İnsanlar ve kurumlar arasında gerçekleşen tüm sosyal ilişkiler sosyolojinin ilgi alanına girmektedir. Farklılaşma ve tabakalaşma, sosyal bütünleşme, sosyalleşme, sosyal çatışma ve gerilme, sosyal değişme, toplumsal denetim olguları sosyoloji biliminin çemberinde gezen temel sosyal süreçler arasında sayılabilir (Inkeles, 1995). Yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyolojinin konusunun; suçtan dine, aileden devlete, ırk ve sosyal sınıf ayrımlarından ortak bir kültüre ilişkin paylaşılan inançlara, toplumsal istikrardan radikal değişikliğe kadar çeşitlilik gösterebildiği görülmektedir.

2.2. EĞİTİM SOSYOLOJİSİ

Bir bilim dalı olan sosyoloji, bireylerin paylaştıkları ortak yaşam şekillerini, insanların birbiri ile olan ilişkilerini ve bunların sonucunda oluşan toplumsal yapı ve problemleri kendisine konu edinmektedir. Eğitim sosyolojisi kitapları incelendiğinde bu alanın toplumsallaşma, sosyal yapılanma, farklılaşma ve eğitim, kültür ve eğitim, eğitimde sosyal adalet, farklılaşma, çok kültürlülük, okul-çevre iş birliği vb. konuları kapsadığı görülmektedir (Ergün, 1994; Tezcan, 1997; Doğan 2011; Öztürk, 2014).

Sosyolojinin ilgilendiği toplumsal yapıyı meydana getiren öğelerden biri de toplumsal kurumlardır (Celkan, 1991). Eğitimin toplumsal kurum çatısı altına yerleştirilmesinden dolayı, eğitim de sosyolojik anlamda değerlendirilebilmektedir (Karaköse, 2017). Sosyoloji, eğitimi toplumu meydana getiren bireylerin sosyalleşmesi ve içinde var oldukları toplumla entegre olma süreci bağlamında ele almaktadır (Ergün, 1994). Durkheim eğitim ile birlikte sosyal bozuklukların engellenebileceğini savunmaktadır. Aynı zamanda eğitimin toplumsal kurum vazifesi gördüğünü savunmuş, en önemli toplumsal fonksiyonunun da yeni nesillerin sosyalleştirilmesi olduğunu belirtmiştir (Tezcan, 1997).

Brookover ve Gottlieb'e (1961) göre eğitim, toplumsal eylemlerin bir bileşimi ve sosyolojinin insan etkileşiminin bir analizidir. Bu nedenle eğitim sosyolojisi, eğitim sisteminde yer alan toplumsal süreçlerin ve sosyal kalıpların bilimsel analizi olarak açıklanabilir.

2.3. EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN EĞİTİM YÖNETİMİNE YANSIMASI

Eğitim yönetimi; psikoloji, işletme, antropoloji, felsefe, dilbilim, sosyoloji ve eğitim gibi alanlardaki temel bilgi sistemlerini baz alarak disiplinler arası çalışmaların yürütüldüğü sosyal bir bilim dalıdır (Beycioğlu ve Dönmez, 2006). Kısacası, eğitim

yönetimi alanı eğitim alanında karşılaşılan sorunları çözme aşamasında toplumun diğer alanlardaki sorunlarını da dikkate alarak yürütmektedir (Şişman ve Turan, 2004).

Kültür, bilgi sistemleri, sosyolojik yapılar ve eğitsel egemenlikler arasında var olan ilişkilerin analizi ve sentezi eğitim sosyolojisinin ön planda tuttuğu noktalardandır. Aynı zamanda öğretmenlerin okul bazındaki uygulamalarının kontrol edilmesi, eleştirel pencereden bakış açılarının geliştirilmesi ve eğitim sürecindeki potansiyellerin ortaya çıkarılması da eğitim sosyolojisinin ilgi alanına girmektedir (Bates, 1980). Bu açıdan bakıldığında, sosyal değişikliklerin eğitim yönetimi alanına yansımadağı düşünülmemelidir (Bates, 1981) Eğitim yöneticilerinin yapılan değişikliği sadece anlamaları beklenmemektedir. Kritik olan nokta yapılan değişikliği anlamının yanı sıra onu uygulamadaki etkileridir. Hodgkinson (1978) bu etkinin yaratılması için yöneticilerin değişikliği anladıktan sonra onunla bütünleşmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

Erol ve Tüzel (2015) yaptıkları araştırmada 1986 – 2010 yılları arasında Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi anabilim dalı bünyesinde yapılan doktora tezlerini incelemiş ve Türkiye’de eğitim yönetimi ve eğitim sosyolojisi arasındaki ilişkiyi gün ışığına çıkarmışlardır. İncelenen 340 tezin 83'ünün eğitim sosyolojisi kapsamında yapıldığı belirlenmiştir. Yapılan bu tezlerin genel olarak eğitim sosyolojisi kapsamında da değerlendirilebilecek sosyalleşme ve birey, okulun toplumsal görevi, okulun toplumu bütünleştirme ve meşrulaştırma görevi, okulun sosyal yapısı ve sosyal hareketlilik konularında yoğunlaştığı gözükmektedir. Eğitim sosyolojisi kapsamında yazılan bu tezlerin olması, eğitim yönetimi ve planlaması çalışmalarında eğitim sosyolojisinin önemini işaret etmektedir.

2.4. EĞİTİM SOSYOLOJİNİN TEMEL UNSURLARI

2.4.1. Toplum

Toplum kavramının birbirinden farklı tanımlamaları yapılabilmektedir. Ancak yapılan bu tanımlamaların bütün noktaları kapsayarak yapıldığı konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Toplum tanımında farklılıklar olmasına rağmen, genel olarak hepsinin harmanlanmasıyla belirli bir coğrafya üzerinde kendi devamlılıklarını sürdürmek amacıyla ortak bir kültürü benimsemiş ilişkiler bütünü olarak açıklanabilir (Marshall, 1999; Sağ, 2003). Başka bir tanımla toplum, kendi kendini yapılandıran,

belirli fiziki bir konumda bir araya gelmiş ve ortak bir yaşam biçimini paylaşan insanların oluşturduğu topluluktur (Kongar, 1985).

Berger (1967) toplumu hem bir insan ürünü hem de bir insan ürünü olmayan kavram olarak gördüğünü söylemektedir. Çünkü, toplumun insanlar tarafından oluşturulduğunu söylerken, bu oluşumun başa dönerek insanları da şekillendirdiğini belirtmektedir.

Toplumun hem niceliksel hem de niteliksel özelliği bulunmaktadır. Yani toplum, maddi ve manevi öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan bir bütünlüktür. Toplumun önemli kılan nokta ise kültürel şemasıdır (Berger ve Luckman, 1971). Toplum çatısı altında bir araya gelen bireyler birbiri ile etkileşim içerisinde bulduklarından dolayı kendilerine ait bir kültürü oluştururlar. Kültürel değerler toplumların varlıklarını sürdürebilmesine zemin hazırlamaktadır (Berger, 1982).

Bu değerler topluma mana kazandırmakta ve genellikle yüksek değerler ve vasıta değerler olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Yüksek değerler, toplumun tarihsel geçmişi boyunca ön planda tuttuğu aile, eğitim, din, siyaset ve ekonomi unsurlarını kapsarken; vasıta değerler ise yüksek değerleri muhafaza etmek için koşullara göre değişkenlik gösterebilen değerler olarak adlandırılabilir (Türkkahraman, 2009).

2.4.2. Kültür

Kültür kavramı ele alınırken farklı yaklaşımlar kullanıldığı görülmektedir. Örneğin bazı yaklaşımclar kültürü “*kurucu ruh*” olarak nitelendirirken, bazıları ise “*anlamlandırma sistemi*” olarak değerlendirmektedir (Williams, 1993). Kültür kavramı antropolojide kişinin bir fert olarak toplum içerisinde edindiği bilgi, inanış, estetik, hukuk ve her türlü davranış ve alışkanlığı kapsayan bütünlük olarak ifade edilmektedir (Sencer, 1979). Bilimsel olarak kültürün genel özellikleri şu şekildedir:

- Kültür, insana ait bir oluşumdur (Bilhan, 1986).
- Kültür, toplumsallık içerir. Bir kültürden bahsedebilmek için onu benimseyen bir toplumun olması gerekmektedir. Kültür, toplumların karakterini yansıtmaktadır (Arvasi, 1976; Erkal, 1984).
- Kültür, milli nitelik taşır. Dolayısıyla bir kültürü diğerinden ayıran bazı temel özelliklerden bahsedilebilir (Sezer, 1985)
- Kültür, bir toplumun yaşam şeklinin aynasıdır (Fidan, 1988).

- Kültür, toplumu Őekillendirir (Çelikkaya, 1993).
- Kültür, kalıcılık kadar deęiŐimi de içinde barındırır. Bundan dolayı toplumlar için kültür zenginliği ve yoksunluğu ibareleri kullanılmaktadır (Çelikkaya, 1993).
- Kültür, bir toplum içerisinde köprü vazifesi görmektedir. Nesilleri birbirine bağlayıcı özelliği bulunmaktadır (Çelikkaya, 1993).
- Kültürler birbiri ile etkileşim halindedir. Bu da kültürün evrenselliğe açılan kapısını işaret etmektedir (Çelikkaya, 1993).

Benzer Şekilde Ziya Gökalp de kültürü milli bir ereve değerlendirmiş ve bir topluma ait sanat, din gelenekler, örf ve adetleri kültür başlığı altında ele almıştır (Şimşek, Akgemci ve elik, 2001). Kültür, toplumu meydana getiren değerleri içerisinde barındıran ve sürekli kendini yenileyen oluŐum olarak tanımlanabilir.

2.4.3. Sosyal Kurumlar

Her organizmanın sistematik olarak iŐleyen bir yapısı olduğu gibi her toplumun da kendi unsurları arasında bağlantılı bir ilişki düzeni bulunmaktadır (Gökçe, 1996). Yani, toplumsal yapının inŐasında sosyal ilişkiler bütünü ve bunların karşılıklı etkileşimi akla gelmektedir (Özkalp, 1995). Bu ilişkilerin organize edilmesi ve devamlılığının sağlanması amacıyla oluşturulan sistemler kurum olarak kavramlaŐtırılmaktadır (Doğan, 2011).

Sosyal kurumlar toplumun ana gereksinimlerini tedarik etmek amacıyla oluşturulan değerler ve normlar kümesidir (Fichter, 2004). Sosyal kurumların devamlılığının sağlanmasında ahlaki değerlerin önemini vurgulayan Durkheim (1986) toplumsal yapı içindeki kurumlar için Őunları ifade etmiştir:

- Bu amaçta faaliyet gösteren kurumlar toplumun beklentilerini, ihtiyaçlarını ve hedeflerini g z önünde bulundurarak çalışmalarını yürütmelidirler.
- Sosyal kurumlar, bir toplumun varlığını koruyabilmesi için karşılıklı etkileŐimlerin bütününü temsil etmelidirler.
- Sosyal yapı içerisinde kendine yer edinen kurumlar gerek kendi alt kurumları ile gerekse diğer alanlardaki kurumlar ile iş birliği ve uyum içerisinde alıŐmaladırlar. Her kurum kendine ait çalışma prensibine sahiptir ama bunların birbirini tamamlayıcı özelliği bulunmalıdır.

- Sosyal kurumların birbirinden bağımsız hareket edebilme özgürlükleri bulursa da etkileşimden kaynaklı olarak bağıllık geliştirebilirler.

Sosyal kurumları şekillendiren unsur kişilerden ziyade, kişiler arasındaki etkileşim, sosyal örgütlenmeler ve seçilmiş rollerdir. Örneğin aileden bahsedildiğinde akla aile fertleri arasındaki anne, baba, kardeş vb. ilişki durumları gelmektedir. Benzer şekilde siyasetten bahsedildiğinde siyasi partiler, ideolojiler, propagandalar, partinin yerel ve ulusal düzeydeki örgütlenmeleri ve bunlar arasındaki ilişkiler anlaşılır (Yasa, 1973).

Kısaca, sosyal kurumlar, toplumun ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla bir araya gelmiş ilişkiler bütünü olarak tanımlanır. Süreklilik gösteren bu yapılar kültürel normlar çerçevesindeki çalışmalarından dolayı toplum için değer niteliğindedir (Yetim, 2010).

2.4.3.1. Temel sosyal kurumlar

Toplumsal sistem içerisinde her kurum kendi sorumluluğunu yerine getirmekte ve boşlukları doldurmaktadır. Kurumların işlevlerini yerine getirmekte zorlandıkları durumlarda kargaşa veya kaos ortamıyla karşı karşıya kalınması söz konusu olabilir (Arslantürk ve Amman, 2009). Bu durumların ortaya çıkışının engellenmesinde temel kurumlar yardımcı kurumlara nazaran daha önemli bir yere sahiptirler. Bir sosyal sistemin en temel sosyal kurumlarının aile, ekonomi, din, eğitim ve siyaset olduğu söylenebilir. Çünkü; aile kurumu toplumu şekillendirecek nesillerin yetiştirilmesini, ekonomi kurumu toplumun ihtiyaçlarının tedarik edilmesini; din kurumu inanç anlayışının kurulmasını; eğitim kurumu bireylerin geleceğe hazırlanmasını ve siyaset fertlerinin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak faaliyetlerde bulunmaktadır (Özkul, 2005).

2.4.3.1.1. Aile

Aile kişilerin bir araya gelmesinden öte bireylerin kaynaşmaları sonucunda oluşan başlıca grup olarak tasvir edilmektedir (Bulut, 1990). Birey doğduğunda savunmasız durumdadır. Bireylerin toplumsal düzeyde ihtiyaçlarının kazandırılmasında aile etkin bir rol oynamaktadır (Gökçe, 1996). Bu yüzden, her toplum kendi aile yapısını korumak ve arka çıkmak amacıyla çeşitli çalışmalar yapmaktadır (Koşar, 1989).

Toplum içerisindeki her aile işlevsel açıdan toplumun gelecek nesillerinin yetiştirilmesinde ve şekillendirilmesinde bazı diğer sosyal kurumlara nazaran daha aktif durumdadır (Doğan, 2007). Ailenin işlevleri genel olarak bireylerin toplum içerisindeki ihtiyaçlarının sağlanmasında gerçekleşen tüm davranış ve etkinlikleri içermektedir (Allender ve Spradley, 2005; Stuart ve Laraia, 2004).

Ailenin toplumsal açıdan da birçok temel işlevi bulunmaktadır. Bu temel işlevlerden biri, bireyin psikolojik açıdan gelişim sürecini desteklemektir (Yıldırım, 2005). Kişinin sosyal hayatta ihtiyacı olabilecek unsurların kazandırılmasında aile içindeki rollerin önemi büyüktür (Küçükkurt, 1990). Aynı zamanda aile kurumunun bireylere toplum içerisinde statü kazandırılması sürecinde de temel sorumluluğu bulunmaktadır (Yıldırım, 2005).

2.4.3.1.2. Ekonomi

Ekonomi, bir toplumun elinde bulundurduğu doğal zenginliklerinin, beşeri kaynaklı gücünün, üretim ve tüketim gibi mekanizmalarının kullanımında rol alan, iktisadi hayatın yönlendirilmesine yardımcı olan birimlerin oluşturduğu bütün olarak ifade edilmektedir (Demir ve Acar, 2005).

Ekonomi toplum içerisinde devamlılığını ispat etmiş tüm işlemleri içermektedir. Bu yönünden dolayı ekonomi kültürün önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bütün sosyal topluluklar kendilerine ait bir ekonomiye sahiptirler. Yalnız bu ekonomik kurumların işleyişi mevcut teknoloji, insan gücü, maddi ve manevi değerlere göre çeşitlilik göstermektedir (Aslan, 2001).

2.4.3.1.3. Din

Din kavramı tarih boyunca sosyolojinin ilgi alanına girmektedir. Ancak, din kavramının tanımıyla ilgili problemler karşımıza çıkmaktadır. Tartışmalar kısaca özetlenecek olursa iki kutuba ayrılabilir. Birincisi Durkheim'in savunucu olduğu dinin ne işe yaradığı konusuna odaklanan fonksiyonel tanımlamalardır. Diğerleri ise özsel tanımlamalar olarak nitelendirilebilecek dinin ne olduğu konusunda açıklamalar yapan Weber'in öncülük ettiği kutuptur (Davie, 2006).

2.4.3.1.4. Eğitim

Eğitim de dine benzer şekilde farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Sönmez (2006) bu farklı yorumlamaların sebebini, eğitimin farklı felsefesi ve psikolojik sistemlerle doğrultusunda ele alınmasına bağlamaktadır. Ertürk (1988) yılında yaptığı çalışmasında bu tanımlamaların ortak noktalarını belirlemiş ve şu şekilde sıralamıştır:

- Eğitim bir süreci ifade etmektedir.
- Eğitim, kişilerin bilgi ve davranışlarında görülen yetersizlik durumlarında belirli düzeye getirilmesini içermektedir.
- Eğitim süreci sonucunda davranış değişikliğinin gerçekleşmesi beklenmektedir.

Eğitimin, fiziksel ve zihinsel açıdan gelişimi destekleyen bireysel amaçları; değerlerini, normlarını ve geleneklerini koruyan nesiller yetiştirilmesinde toplumsal amaçları, insanı ve insani değerlerin farkına varılması ve geliştirilmesi yönünde evrensel amaçları ve içinde yaşanılan çevrenin korunması amacıyla çevreye yönelik amaçları bulunmaktadır (Kızılloluk, 2013).

2.4.3.1.5. Siyaset

Siyaset, bir toplum içerisinde gücün belirlenmesi ve karar verme mekanizmalarının oluşturulması yoluyla toplumsal refah ve düzenin sağlanması ve korunmasını amaçlayan sosyal bir kurumdur (Özdem, 2017).

Her toplumun kurumsal tabana oturtulmuş siyasi bir ideolojisi bulunmaktadır. Bu bağlamda bu siyasi ideolojinin korunması ve varlığını sürdürebilmesi adına siyasi kurum ve alt kurumlarının önemli vazifeleri bulunmaktadır (Demirpolat, 1997).

Toplum fertlerinin idare ve kontrol edilmesi, kamu kurumlarının düzenlenmesi, çatışma ve uyum süreçlerinin yönetilmesi, devlet içerisindeki kaynakların dağılımı ve yönlendirilmesi durumları siyaset kavramı içerisinde kendine yer bulabilecek boyutlardır (Akdoğan, 2008).

2.4.4. Sosyalleşme

Bireyin doğumundan ölümüne kadar geçen sürede diğer insanlarla kurduğu ilişkilerine ve bunlara karşı geliştirdiği tutum ve davranışlar bütününe sosyal gelişim veya sosyalleşme denilmektedir. Başka bir ifadeyle, insanların çevresindeki norm ve

değerlere uyum sağlayabilmek için gösterdiği çabalama sürecine sosyalleşme adı verilmektedir (Küçük ve Koç, 2004).

Politik bilimciler toplumsallaşmayı siyasal davranışların biçimlendirilmesi odaklı vatandaşlık eğitimi sürecinde sınırlandırırken (Jennings, 2001), antropologlar kültür aktarım süreci (Williams, 1975), psikologlar bilişsel ve duyuşsal gelişim süreci (Clausen, 1968), sosyologlar fiziksel ve sosyolojik düzene uyum süreci (Inkeles, 1969) olarak açıklamışlardır.

Belirli bir grubun içindeki fertlerin, grubun diğer üyelerinin davranışlarını, değerlerini ve inanışlarını kazandıkları süreç sosyalleşme altında değerlendirilmektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Bireyler sosyalleşme sürecinde çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmayı ve kurulan bu ilişkileri sürdürebilmeyi amaçlamaktadır (Kuruüzüm, 2002). Sosyalleşme, toplum içerisinde var olan grupların birinden diğerine geçişi ifade etmemektedir. Bilakis, insanların benzerlikleri ve farklılıklarını yok etmeden, birbiriyle uyuşan ve fonksiyonel olarak topluma hazırlamayı amaçlayan bir süreci yansıtmaktadır (Şahan, 2008).

Sosyalleşme konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde bu sürecin işlevsel ve diyalektik olmak üzere iki yaklaşım üzerinde gerçekleştiği görülmektedir (Cheng ve Pang, 1997). İşlevsel perspektife göre birey sosyalleşme sürecinde pasif rol oynamaktadır. Bu yaklaşıma göre bireyler topluma uyum sağlamaya çalışmaktadır. Diyalektik yaklaşım ise sosyalleşme sürecini basit düzeyde değerlendirmemektedir. Bu yaklaşım, sosyalleşmeyi bireylerin etkileşim içinde buldukları daha karmaşık bir süreç olarak tanıtmaktadır. Diyalektik perspektif, bireyleri problem çözme odaklı olarak araştırma ve paylaşım platformunun içine yerleştirmektedir. Kısacası işlevsel yaklaşım sosyalleşmeyi doğrusal bir yapıda görürken, diyalektik yaklaşım ise etkileşimi ön plana çıkarmaktadır (Zeichner ve Tabachnick, 1985).

Son yıllarda yapılan araştırmalar genellikle diyalektik yaklaşımın savını desteklemektedir. Sosyalleşmenin gerçekleşebilmesi için sosyal becerilerin kuvvetli olması gerekmektedir. Bu yönünü güçlendiren bireyler pozitif ya da negatif duygu ve düşüncelerini doğru zamanda doğru şekilde gösterebildiklerinden dolayı kendilerini en iyi şekilde ifade edebilmektedirler (Kara ve Çam, 2007).

2.5. SOSYAL BÜTÜNLEŞME

2.5.1. Sosyal Bütünleşmenin Tanımı

Bütünleşme kavramı ilk düşünüldüğünde akla tutunum, dayanışma, birlik, denge, uyulanma ve armoni gibi terimler gelmektedir. Bütünleşme kavramı özümseme, birleşme, toplumsallaşma ve farklı kültürlerin iç içe geçişini ifade eden kültürleşme süreçlerini içerisinde barındırmaktadır (Fichter, 2004).

Bütünleşme, bir toplumsal sistemin öğeleri ve fertleri arasındaki karşılıklı bağıllığı ifade etmektedir (Eyüp, 1991). Bütünleşme birbirinden farklı ve ayrı parçaların tek bir bütün haline gelmesini sağlayan bir süreçtir. Bu manada bakılacak olursa bütünleşme süreci bir tür örgütlenme süreci olarak da görülebilir. Bütünleşme düzeyi bir toplumun birtakım faaliyetlerinde birbiriyle uyumlu olma derecesini ifade etmektedir (Dönmezer, 1994).

Sosyal bütünleşme, bir topluluktaki her bir sosyal grubun kendini toplum içerisinde gördüğü bilincinin toplum düzenini yıpratmayacak ve dengesini etkilemeyecek durumda olmasıdır. Yani, sosyal bütünleşme, mensupluk duygusunun ilerisinde milli toplum olma durumunun idrak edilmesi olarak açıklanabilir (Erkal, 2000).

Sosyal bütünleşme, bir topluluğun varlığını sürdürebilmesi adına üyeleriyle birlikte güçlerini birleştirebilme durumudur. Bu da beraberinde grup üyelerinin az ya da çok birbirine karşılıklı bağıllık durumunu getirmektedir (Dönmezer, 1994).

Sosyal bütünleşme, bir topluluğu oluşturan maddi ve manevi kültür öğelerinin harmanlanmasıyla bütünsel bir mana oluşturması için düzenlenmesidir. Bir başka ifadeyle, toplumsal yapıyı meydana getiren unsurlar arasındaki bağlanma, tamamlama ve kaynaşma vaziyetine sosyal bütünleşme denilebilir (Kurtkan, 1976).

Sosyal bütünleşme için sosyalleşme süreci ifadesi de yaygın olarak kullanılmaktadır. Çünkü; sosyalleştirme, grupla bütünlük duygusunun yaratılması adına kişiye amaçlı olarak içsel ve dışsal davranışların transferini sağlayan ve bireyler arasında gerçekleşen etkileşim sürecidir. Bireyler içerisinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerini fark ederek kendilerine atfedilen sosyal rolleri yerine getirebilirler (Aslantürk ve Amman, 1999).

Sosyal bütünleşme, bir grup içerisindeki destekleyici ilişkilerin derecesi veya seviyesi olarak tanımlanabilir. Bu kavram literatürde bazen "grup bağıllığı" ve "sosyal destek" temaları altında ele alınmaktadır. Van der Mewe ve Miller (1971), kaynaşmış

ve ödüllendirici bir gruba ait olmanın büyük bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadırlar ve bu ihtiyaç giderilmediği zaman bireylerin işleyişe uyum sağlayamadığını ifade etmektedirler.

2.5.2. Sosyal Bütünleşme Kavramının Tarihsel Gelişim Süreci

August Comte toplum ve içerisinde var olan bireyler arasındaki ilişkilerin yoğunluğunu ifade etmek amacıyla *sosyal uyuşma* terimini kullanmıştır. Bu noktadan yola çıkan Durkheim de sosyal ve kültürel bağlılığın elde edilmesi durumunu ifade etmek amacıyla *bütünleşme* kavramını kullanmaya başlamıştır.

Emile Durkheim (1951), yaklaşık 120 yıl önce, *İntihar: Bir Sosyoloji Çalışması* adlı kitabında intihar konusundaki sosyal bütünleşme teorisini sunmuştur. Sosyal bütünleşme en sade şekilde bir kişinin kendisini bir gruba ya da topluma bağlılık hissetme derecesi ya da kabul edildiğini hissetme derecesi olarak açıklanabilir. Durkheim (1897) yüksek seviyede bütünleşmeye sahip bir kişinin başkaları tarafından kabul görüp sevilmekte olduğunu ve intihar etme ihtimalinin diğerlerine nazaran daha düşük olduğunu aktarmıştır. Aynı zamanda düşük bütünleşme seviyesine sahip olan bir kişinin, başkaları tarafından istenmeyen, dışlanmış veya reddedilmiş hissettiğini ve bu yüzden intihar etme ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Durkheim (1897), sosyal bağlantılardan yoksun kişiler arasında daha yüksek intihar oranını açıklamak için sosyal bütünleşme kavramını kullanmıştır. Bekar ve boşanmış insanlar toplumdaki diğer insanlarla daha az ilişki içindedirler ve kendilerini daha büyük bir topluluğun parçası olarak hissetme durumları daha düşüktür. Din unsuruna göre bakıldığında protestanlar, katoliklere ve yahudilere göre daha fazla intihardan ölmüşlerdir; çünkü bu iki dinin uygulamaları, üyeleri arasında eskisinden daha yakın bağların geliştirilmesini vurgulamıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında ise, erkekler kadınlara göre daha fazla özgürlüğe sahiptir ve kadınlardan daha bağımsızdır. Bu durum bazı erkeklerin diğer insanlarla daha az önemli ilişkilere sahip olduklarını hissetmelerine neden olabilir. Diğer insanlar aracılığıyla rahatlık aramak ve tavsiye almak güçsüzlüğün kabul edilmesi olarak görülebilir. Bu durum da, bir grup veya topluluktan kopma duygularına yol açabilir. Bu nedenle, erkekler dünyadaki kadınlardan çok daha fazla intihar riski altındadırlar. Özetle, yakın ilişkilerde bulunmayan veya başkalarıyla bağlantılı olmayan kişilerin intihar sonucu ölme ihtimalleri daha yüksektir.

Yapılan çalışmalar Durkheim'in sosyal bütünleşme açısından yaptığı ilişkilendirmenin geçerliliğini hala koruduğunu göstermektedir (Zhang, 2016). İntiharın sosyal bütünleşme teorisi, 1897'de ortaya atıldığı günden beri yaygın bir şekilde test edilmiş ve desteklenmiştir. Stack (2000), intihar üzerine modernleşme ve/veya sosyal bütünleşme perspektiflerini test eden 15 yıllık bir süre boyunca yayınlanan 84 sosyolojik araştırmanın bulgularını gözden geçirmiştir. Sosyal bütünleşme teorisine yönelik en güçlü desteğin evlilik ile ilgili olan bütünleşme üzerine yapılan araştırmalardan geldiğini ve çalışmaların dörtte üçünden fazlasının önemli bir ilişki bildirdiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Duberstein ve arkadaşları (2004) vaka kontrollü bir psikolojik tasarımı kullanarak, 50 yaş ve üstü 86 intihar ve 86 canlı kontrolle çalışmışlardır. Buldukları sonuca göre zayıf sosyal bütünleşme ve aileden kaynaklanan intiharın ailevi göstergeleri arasında kuvvetli bir ilişki bulmuşlardır ve bu durumun çoğunlukla zihinsel bozuklukların varlığından bağımsız olduğunu ortaya koymuşlardır.

Berkman, Glass, Brissette ve Seeman'a göre (2000) sosyal bütünleşmenin intihar üzerine etkisi yanı sıra sağlık üzerinde de etkisi vardır. Elde edilen araştırma sonucuna göre evli, ailede yaşayan, kiliseye gidenler ve topluluklarıyla bağlantı kuranlar hem fiziksel hem de zihinsel olarak sağlıklı olma eğilimindedirler.

Bununla birlikte, toplumsal entegrasyon eksikliği intiharla yakından alakalı olmasına rağmen, hiçbir şekilde intihar düşüncesinin nedeni değildir. Kişiler aklında intiharı barındırdığında düşük bütünleşme ile birlikte intihar etmeleri kolaylaşmaktadır (Zhang, 2016).

Durkheim'in teorisi, bireyleri toplumsal ilişkilerinin doğası gereği ölçülemez biçimde şekillendirilen toplumsal varlıklar olarak kabul etmektedir. Durkheim'in çalışmaları makro düzeyde intihar üzerine odaklanmış olsa da, teori, sosyal kurumlara zayıf bağlanmanın, psiko-sosyal iyi oluş halini olumsuz etkilediğini anlatmaktadır. Toplumsal grubun üyeleri arasında kurulan güçlü bağlar, ortak değerler ve hedeflerin getirdiği yüksek nitelikteki etkileşim ile birlikte iyi oluş halini arttıracaklarını söylemektedir (Durkheim, 1951; Thorlindsson ve Bjarnason, 1998). Sosyal bütünleşme iki ana fikri içerir: Birincisi, toplumsal normlara karşı denetim veya bağlılık duygusu, uygun insan etkileşimi için bir kılavuz görevindedir (Durkheim, 1951). Bu önerme, bireylerin sosyal gruba ne kadar çok bağlanırsa, grup içindeki normlara o kadar ne kadar çok uyumlu olacağını söylemektedir. Sadece davranışları

için bir rehber olarak değil, aynı zamanda bu önemli ilişkilerin duyuşsal bağlarını sürdürmesi için de yön vereceğini belirtmektedir (Stark ve Bainbridge, 1996). Teori, ikinci olarak, üyeler arasında olumlu ve istikrarlı değişimlerin ve karşılıklı etkileşim yoluyla geliştirilen tutarlı grup düzenlemelerinin, grup üyeleri arasında destek ve yapıcı atmosferi teşvik ettiğini savunmaktadır. Dolayısıyla bu da güçlü bireysel psiko-sosyal iyi oluş halini getirmektedir. Tersine durumda ise bu değişimlerin ya da grup üyeleri arasında zayıf sosyal bütünleşme düzeyi ayrışmanın temelini oluşturabilir. Bunun sonucunda da bireysel psiko-sosyal iyi oluş hali olumsuz sonuçlara neden olabilir. Durkheim (1951), teorinin varsayımlarıyla uyumlu olarak, iyi oluş halinin, yani intihar eğiliminin azalmasını; güçlü bağlar, etkileşim tutarlılığı ve destekleyici ilişkilerin bulunduğu aile gruplarıyla mümkün olabileceğini dile getirmektedir. Benzer bir şekilde, dinin daha yoğun bir toplumsal yaşama katkıda bulunma yeteneği nedeniyle dinin toplumsal bütünleşmeyi yarattığını ve psiko-sosyal iyi oluş halini sürdürmeye yardımcı olduğunu ileri sürmektedir. Durkheim'ın çalışmalarına dayanarak sosyal bağları karakterize eden Hirschi (1969), sosyal bağları karakterize eden dört temel bütünleştirici işlevi (bağlanma, bağlılık, katılım ve inanç) tanımlamıştır. Bu çerçeveyi okullara uygulayarak, okul ve okul faaliyetlerine bağlılık düzeyleri daha yüksek olan ergenlerin suç davranışına karşı daha az eğilim göstereceğini savunmuştur. Öğrencilerin mahalli kolejlerdeki sosyal bütünleşmesi okula uzun süreli devamlılık ile ilişkilendirilmiştir (Mertes, 2015; Montgomery, Jeffs, Schegel ve Jones, 2009; Thomas ve Hanson, 2014).

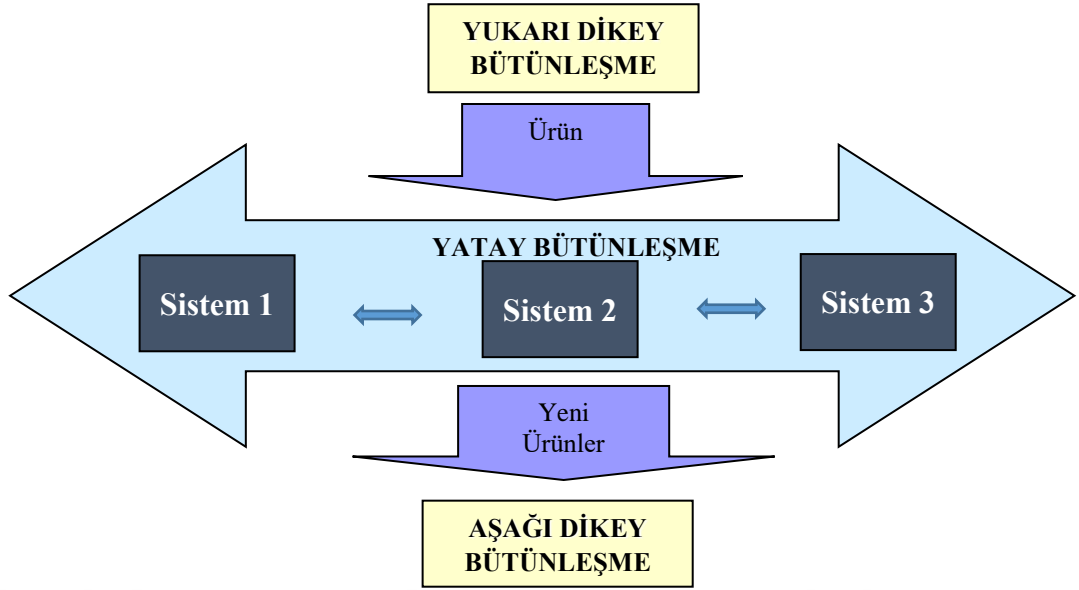
Tinto (1975) sosyal bütünleşmeyi, bir öğrencinin kurumsal sosyal toplulukların tutum ve inançlarıyla uyduğu bir yansıması ve başkalarıyla olan bağlılığı olarak tanımlamıştır. Braxton ve arkadaşları (2013), eğitim kurumlarının öğrenci refahı konusundaki bağlılığının öğrenciler tarafından algılanışının, öğrencilerin yerel kolejler ve üniversitelerindeki bağlılığını etkileyen sosyal bütünleşme düzeyine yansımasının olduğunu belirtmişlerdir. Littlepage ve Hepworth (2016) ise bu kuramsal yapıyı başka bir ölçüt olan sınıf notuna uygulamışlardır. Birinci sınıf genel eğitim kursuna kayıt yaptıran öğrencilerin bir kısmının, öğrenci refahında kurumun algılanan bağlılık düzeyleri ve informal sosyal bütünleşme düzeyleri belirlenmiş ve bunların nihai ders notu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrenci refahında kurumun algılanan bağlılık düzeyi ve sosyal bütünleşme düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna ek olarak sosyal

bütünleşme düzeyi ve sınıf notu arasında da anlamlı bir fark görülmemiştir. Araştırmacılar, sınıf başarısının kalıcılığı için merkezi bir ilke uygulama yolu olarak resmi ve bütünleşik öğrenmeyi sınıfa dahil etmeyi önermişlerdir.

Bütünleşme sorunu incelenirken entegre bir sistemin bütünlüğünün, etkileşim unsurları ile tutarlılığına, iç ve dış bağlantılarına bakılmalıdır (Cheshev, 2012; Filippov, 2003; Shaidullina ve Ziyatdinov, 2013; Nikiforov ve Fayzullina, 2007). Kendine dönüşümün zorunluluğu, sistemde çelişkilere ve yeni büyüyen noktalara neden olan yapısal heterojenlik tarafından sağlanmaktadır. Çünkü adaptasyonun koruyucu mekanizmalarının sistemde tetiklenmesi tam olarak yapılandırılmamış bir durumda olduğunun göstergesidir (Hodgson, 2011; Kozminski, 2003; Petrov, 2009; Smirnov ve Tkachenko, 2004).

2.5.3. Sosyal Bütünleşme Türleri

Eğitim alanında çalışan Shaidullina ve arkadaşlarına (2015) göre, sistemi bütünleşme ilişkileri ve bağlılık grubu olarak anlamak, çevreyle karşılıklı değişim yoluyla gerçekleşir. Bu yüzden, sistemin farklı uygulama ve tezahürlerini dikkate almanın önemli olduğu görülmektedir. Son zamanlarda hem eğitimsel hem de endüstriyel yapıları sisteme entegre etmek için farklı stratejiler bulunmaktadır. En yaygın sınıflandırmalardan biri bütünleşmeyi dikey ve yatay olmak üzere ikiye bölmektedir. Benzer pozisyonlara sahip kurum, kuruluş veya sistemlerin arasında yapılan iş birliği yatay bütünleşmeye örnek verilebilir. Yatay bütünleşmenin amacı rekabetin olumsuz etkilerinden korunmaktır. Dikey bütünleşme ise farklı hizmetler sunan kurum, kuruluş ve sistemler arasında gerçekleştirilen işbirliği sonucunda oluşur. Dikey bütünleşmede asıl amaç denetim mekanizmaları geliştirmektir. Dikey bütünleşme kendi içerisinde iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlar yukarı dikey bütünleşme ve aşağı dikey bütünleşmedir. Yukarı dikey bütünleşmede, sistemin başlıca işlevlerini yürütmek için gereksinim duyduğu kaynakları sağlayan doğru yaptığı ilerleme söz konusuysen; aşağı dikey bütünleşme, sistemin hacmini ve hizmet sunum kanallarını genişletme amacıyla kendi çıktılarını kullananlara doğru ilerlemeyi içermektedir (Dinçer, 2004).

Şekil 2. 1. Yatay ve dikey bütünleşme (Dinçer, 2004)

Shaidullina ve arkadaşlarının (2015) eğitim ve endüstriyel yapılardaki bütünleşmiş ilişkileri de göz önüne alarak yaptıkları çalışmalarında bütünleşme türlerinin diğer sınıflandırmalarını da vurgulamışlardır.

1. Sistemde gerekli bileşenlerin bulunmasıyla oluşan bütünleşme türleri:

- a) *Tam Bütünleşme*: Bütünleşme sürecinde entegrasyonu sağlamak için gerekli olan tüm bileşenlerin tam bir döngü içerisindeki etkileşimin var olduğu bütünleşme türüdür. (eğitim kurumu çeşitlerinin, düzeylerinin, mesleki eğitim içeriğinin, örgütsel ve idari süreçlerin bütünleştirilmesi gibi)
- b) *Kısmi Bütünleşme*: Bireysel unsurlar ve sistemin belli seviyeleri arasındaki etkileşimi içinde barındıran bütünleşme türüdür.
- c) *Ayrışma*: Sistemin bileşenleri arasında etkileşimin eksik veya yok olduğu bütünleşme türüdür.

2. Sistemin nitel özelliklerine göre bütünleşme türleri:

- a) *Üretken Olmayan Bütünleşme*: Formal düzeyde monolog iş birliği odaklı olarak ilişkiler kurulan sistemlerde görülen bütünleşme türüdür. Bu bütünleşme türünde eğitim ile iş gücü piyasasının iş birliğinin eksik olduğu görülür.
- b) *Yarı Bütünleşme*: Bütünleşen sistem ilişkilerinin soyut adımlar izlenerek basitleştirilmesi sonucunda oluşur.

- c) *Üretkenlik Öncesi Bütünleşme*: Monolog iş birliği biçimlerinin egemenliği altında olan bütünleşmedir. Sistemin parçaları, iş gücü piyasasında baskın olan unsurlarla etkileşim halindedir.
- d) *Üretken Bütünleşme*: Bütünleşen sistemin öğeleri arasındaki iş birliğinin eşit düzeyde olduğu bütünleşme türüdür. Arz ve talep dengesini baz alan bu bütünleşme türü sistemin öğeleri arasında karşılıklı diyalogu da içerisinde barındırır.

3. Sistemin zamansal özelliklerine göre bütünleşme türleri:

- a) *Olağan Dışı Bütünleşme*: Eş zamanlı gereksinimlere bağlı olarak bütünleşen sistemin unsurları arasındaki geçici ve parçalı etkileşimi ifade eden bütünleşme türüdür.
- b) *Periyodik Bütünleşme*: Belirli zamanlarda doğal süreç içerisinde toplumun sosyal düzenine bağlı olarak sistemin öğeleri arasındaki uzun vadeli ilişki durumunu içinde barındıran bütünleşme türüdür.
- c) *Sistematik Bütünleşme*: Sistemin sürdürülebilir kalkınması ve kendini geliştirme sürecinde sistemi oluşturan unsurlar arasında sürekli ve kalıcı etkileşimi açıklayan bütünleşme türüdür.

4. Sistemin bütünleşen unsurlarının çeşidine göre bütünleşme türleri:

- a) *Sektörel Bütünleşme*: Bir bölümün kendi içerisindeki öğeleri arasındaki etkileşimi ifade eden bütünleşme türüdür.
- b) *Sektörler Arası Bütünleşme*: Bir ve aynı kümelenme içerisinde dahil olabilecek farklı bölümlerdeki unsurların etkileşimini açıklayan bütünleşme türüdür.
- c) *Bağlaçık Bütünleşme*: Farklı kümelenmeler içerisinde aynı veya farklı bölümlerin arasındaki etkileşim ve iş birliğini yansıtan bütünleşme türüdür.

Yukarıdaki eğitim ve üretim bütünleşme türlerinin tanımlanmasına ihtiyaç duyulmasının bir sebebi niceliksel göstergelerin verimliliği göstermede tek başına yetersiz kalmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda tüm ilişkilerin doğası gereği sistematik ve sürekli olmaması da bunu zorunlu kılmaktadır. Bütünleşme, harmonik uyum içerisinde beklenmedik bir sonuç elde edilebilen, iç ve dış ilişkilerin ilerlemesine yönelik her yere nüfuz edebilen bir süreçtir. Bu nedenle, yalnızca süreç istikrarlı olabilir, ancak sonuç değildir. Çünkü, sistem yapısal olarak her zaman homojen

olmayabilir ve bu nedenle beklenmedik sonuçlar alınabilir (Masalimova ve diğ., 2014; Shaidullina, 2012). Herhangi bir evrimin başlangıç noktası, unsurları yeni bir düzene sokmaya teşvik eden bir çelişkidir. Sadece istikrarsızlık halindeki dengeden uzak sistemler kendiliğinden kendilerini organize edebilir ve gelişebilirler (Shaidullina ve diğ., 2015).

Bütünleşmenin esas olarak kategorik özelliklerini ortaya koyan Engelhardt (1970), kısmi ve tam bütünleşmenin üç aşamada ayırt edilebileceğini belirtmiştir.

- Parçalar arasında ilişkilerin görülmesi
- Bütünün bileşeni olurken başlangıçtaki kimlik özelliklerinin kaybı
- Parça özellikleri ve bölüm arasında yeni ilişkilerin ortaya çıkışından kaynaklı olarak bütünlük içerisinde yeni özelliklerin doğuşu

Benzer şekilde Kurtkan (1992) da sosyal bütünleşmeyi tekil bir durumda ele almayıp, dört ana başlığa ayırarak incelemiştir:

- a) *Mekansal Bütünleşme*: Birbirinden farklı sosyal grupların rastlantısal veya zaruri olarak bir araya gelmeleri sonucu olan bütünleşme durumudur.
- b) *Dış Etkiler Sonucu Oluşan Arızı Bütünleşme*: Bir toplumu meydana getiren değerler ve normlar bakımından birbirinden farklı grupların belirli bir otorite, rejim veya yabancı unsurların savunduğu değerleri kabul etmeye zorlanmaları sonucu oluşturdukları bütünleşme durumudur.
- c) *Fonksiyonel (İşlevsel) Bütünleşme*: Yapısı daha karmaşık olan sosyal sistemlerde işlerin daha verimli yürütmesi adına bireyler veya gruplar kendi aralarında iş bölümü yapmaktadırlar. Birbirinden farklı iş sektörlerinde çalışan bireylerin veya grupların bu sosyal sistemde kendilerine düşen sorumlulukları aksatmayacak şekilde yerine getirdiklerinde oluşan bütünleşme durumu fonksiyonel (işlevsel) bütünleşme olarak nitelendirilmektedir.
- d) *Anlam Etrafında Bütünleşme*: Toplumu meydana getiren birey ve grupların sanki tek bir organizma edasıyla yapılan iş bölümüyle mekanizmanın bütünsel yapısını bozmayacak şekilde işleyebilmesinin yanı sıra ortak değer, norm ve kanun anlayışında da birlikteliklerinin olması sonucu ortaya çıkan

bütünleşme durumudur. Anlam etrafında bütünleşme, fonksiyonel bütünleşmenin bir üst basamağı şeklinde yorumlanabilir. Çünkü sadece iş bölümü yönünden bir araya gelen bireyler, mekanizma dışındaki rollerde birbirlerine karşı hissiz ve duyarsız olabilirler. Yalnız, gruplar ve bireyler daha karmaşık iş bölümüyle karşılaşmaları sonucunda birbirlerine karşı bağlılık geliştirebilirler. Bu durum da onların anlam etrafında bütünleşmelerine yardımcı olmaktadır. Kısacası anlam etrafında bütünleşme hem işlevsel bütünleşmeyi hem de ortak anlamlar etrafında bütünleşmeyi içermektedir. Ortak değerler ve normlar ile birlikte yaşama isteği geliştiren bireyler ve gruplar kendilerine güç veren ülküleri sayesinde anlam etrafında bütünleşmeyi gerçekleştirebilirler (Şimşek, 2011).

Sosyal bütünleşme bir başka bakış açısında ise normatif, işlevsel, manevi ve kültürel bütünleşme olmak üzere 4 ana kategoriye ayrılmıştır (Şimşek, 2011).

- a) *Normatif Bütünleşme*: Toplum içerisindeki bireylerin ve grupların normlar çemberinde bütünleşmesidir. Normatif bütünleşmenin gerçekleşebilmesi için toplumun ortak değerlerinin toplumsal sistemin vazgeçilmez unsuru olmasına bağlıdır (Şimşek, 2011).
- b) *İşlevsel Bütünleşme*: Toplum içerisinde oluşturulan statü ve rollerin uyum içinde çalışmasının göstergesi olan bütünleşme durumudur. Toplum içerisindeki iş bölümü ne kadar etkili çalışıyorsa, işlevsel bütünleşme de o derece iyi durumda demektir (Şimşek ve Şimşek, 2013).
- c) *Manevi Bütünleşme*: İnanç, saygı ve sevgi gibi manevi unsurlar etrafında oluşturulan bütünleşme durumudur (Şimşek, 2011).
- d) *Kültürel Bütünleşme*: Birlikte yaşama süresinde oluşan ortak değer ve normların etrafında gerçekleşen bütünleşme durumudur. En istenen bütünleşme tipi olduğu söylenebilir. Çünkü bu bütünleşme şekli, diğer bütünleşmeleri de içerisinde barındırmaktadır. Aynı zamanda bu bütünleşme şekli, zıtlıkları ve tutarsızlıkları en aza indirmesiyle de öne çıkmaktadır (Bilgiseven, 1982).

Paveltsig (1966) yaptığı çalışmasında bütünleşme, ayrışma, farklılaşma ve aynılaştırma arasındaki ilişkinin içerik analizine yer vermiştir. Alman araştırmacı tarafından sergilenen bütünleşmenin çok yönlü vizyonu, eğitim faaliyetlerinin uygulanmasında bütünleşme ve parçalama süreçlerinin rolünün yeterli bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Herhangi bir bütünleşmenin bir parçalanma anı içerdiğinin farkına varılmasıyla birlikte öğretmenlerin aynılaştırma için "*mutlak iyilik*" ve farklılaşma için "*mutlak kötülük*" algısı yıkılmıştır (Paveltsig, 1989).

Bütünleşme süreçlerini güçlendirmenin başlıca aracı her organizasyonun kendi içinde bulunabilir. Çünkü, öz örgütlenmenin zorunluluğu, sistemin yapısında yeni büyüyen noktaların ortaya çıkmasından ve yapısal heterojenliği güçlendirmesinin gerekliliğinden gelmektedir. Bu nedenle bu süreçlerin verimliliğini arttıran yeni bir düzenin ortaya çıkması sistemin gelişmiş bir öznelliğe sahip olmasına yani kendi kendini düzenleme kabiliyetine bağlıdır. Sistem, herhangi bir dış müdahale olmaksızın tam bir döngünün uygulanması yoluyla kendi kendini gerçekleştirebilir. Bu işlevsel yapıyı kazanan sistemlerin kendi kendini organize ettiği düşünülür. Bu durum, bütünleşme süreçlerinin, ülkenin önemli bilim ve eğitim merkezlerinden uzak bölgelerinde nasıl ortaya çıktığını çok net bir şekilde açıklamaktadır (Shaidullina ve diğ., 2015).

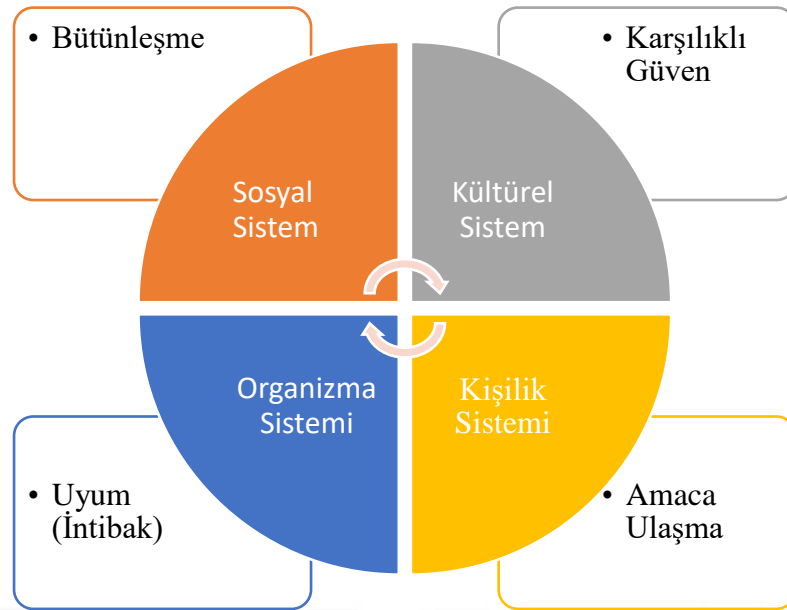
2.5.4. Sosyal Sistemin Ana İşlevi: Bütünleşme

Parsons'ın (1949) Türkiye'de *Toplumsal Eylemin Yapısı* adıyla piyasaya sürülen kitabında toplumsal eylem açıklanmaya çalışılmıştır. Bu eserin temel eksenini Pareto'nun üstünde durduğu denge, tortular, mantık dışı davranışlar ve güç konuları; Durkheim'in altını çizdiği iş bölümü, intihar ve ahlak konuları ve Weber tarafından tartışılan modern toplum ve din arasındaki bağlantı ve sosyal eylem konuları oluşturmaktadır. Bu çalışmada aynı zamanda Marks, Locke ve Marshall gibi düşünürlerin fikirlerinin tartışıldığı kısımlar da bulunmaktadır. Parsons (1949) pozitivist bakış açısıyla değerlendirdiği toplumsal eylemi; sosyal sistem, kültürel sistem ve kişilik sistemi olmak üzere üç ana sisteme ayırarak değerlendirmiştir. Parsons bu üç sistemi birbiriyle yakından ilişkili görmesinin yanı sıra birbirlerinin tamamlayıcısı olarak da nitelendirmiştir. Örneğin Parsons (1949) kültürel sistemin var ettiği kişiliklerin ve bu kişiliklerin şahsi ilişkilerinin değerlendirilmesinde toplumsal sistemin göz ardı edilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu unsurların birbirinden

koparılamayacağını ve birbirine bağlı olduklarını belirtmiştir. Bu yüzden, sadece kişilik ve sosyal örgütlenme dikkate alınarak var olan bir kültürel sistemin açıklanmaya çalışılmasının doğru sonuç vermeyeceğini savunmuştur. Toplum içerisinde var olan kalıpların anlaşılması için, sosyal aktörlerin benimsenmesi ve güdülenmesi açısından daha somut örneklere ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir.

Toplumsal eylemi oluşturan üç alt sisteme ek olarak sonradan davranışsal organizma da sınıflandırmaya dahil edilmiştir. Yaşayan bir sistem olarak tanımlanan toplumsal sistemde şahısların bu yapıyı oluşturan temel organizmalar olarak nitelendirilmesi buna zemin hazırlamıştır. Bu organizmalar öğrenme ve çevreleriyle etkileşim içerisine girip bildirim alabilme ve kendilerini yenileyebilme faaliyetleri sayesinde toplumsal sistem için gerekli olan uyumu gerçekleştirebilmektedirler. Başka bir ifadeyle belirtilecek olursa, canlı sisteminin oluşması için bireylere ihtiyaç vardır ancak bu bireylerin şahsi olarak kültür oluşturması mümkün değildir. Bu bireylerin sürekli ve yeniden oluşabilen toplumsal eylem sistemleri içerisindeki kültürel yapıyı kendi içlerinde barındırabilmeleri öğrenme ve öğrendiklerini uygulayabilmelerinden kaynaklanmaktadır (Parsons, 1966). Buradan da anlaşıldığı üzere toplumsal eylem yapısı; kültürel sistem, toplumsal sistem, kişilik sistemi ve davranışsal organizma olarak adlandırılan dört alt sistemle açıklanabilmektedir.

Parsons (1966) bu dört temel alt sistemin birbiriyle geçişken yapısına dikkat çekerken her birinin birbirinden farklı işlevleri olduğunu da belirtmiştir. Toplumsal eylem sisteminde *AGIL* olarak kodlanan ‘uyum’ (adaptation), ‘amaca ulaşma’ (goal attainment), ‘bütünleşme’ (integration) ve ‘karşılıklı güven’ (latent pattern maintenance) dört temel işlev bu alt sistemler tarafından gerçekleştirilmektedir. Şekil 2.2’den anlaşılacağı üzere sosyal sistem bütünleşmeyi, kültürel sistem gizli kalıp idamesini, kişilik sistemi amaca ulaşmayı ve organizma sistemi de uyumu sağlamaktadır.

Şekil 2. 2. Toplumsal eylem sistemi (Parsons, 1966)

Parsons'ın toplumsal eylem sistemini açıklarken kullandığı alt sistemler zinciri misali birbirini tamamlayıcı rol üstlenmektedir. Bu kıstasta bakıldığında “bir eylem sistemi ancak dayanışmayı ihtiva ettiği zaman üyeleri belirli eylemleri sistemin kendi bütünleşmesi çıkarına gerekli ve değerlerini de bütünleşme ile uyumsuz olarak tanımlarlar ve neticeye göre de bu tanımlama bağlamında örgütlenecek yaptırımlar belirlenir” (Parsons, 1991: 64) sözleri birçok şeyi açıklamaktadır. Yani, toplumsal eylem sisteminin alt sistemlerinden olan sosyal sistem irdelendiğinde normlara ve değerlere kadar uzanan çeşitli bileşenlerle karşılaşmaktadır. Eylem sisteminin alt kolu olan sosyal sistem, diğer üç sistem ile yalnızca sıralı hareket etmemektedir. Bunun yanı sıra birbirleri ile iç içe geçmiş düzeyde ilişkileri de bulunmaktadır. Parsons'ın kendi cümleleri bu durumu en açık şekilde ifade etmektedir:

“Madem ki sosyal sistem kişilerin etkileşiminden meydana gelmiştir, bu durumda her bir üye hem öznedir (amaçları, ülküleri, tutumları vs. olan) ve hem de diğer üyeler ile kendisinin uyumlaşma sürecinin nesnesidir. Öyleyse etkileşim sistemi, üyelerinin toplumsal eylem süreçlerinin özetlenebilir analitik görünümüdür. Aynı zamanda bu fertler hem birer organizma, birer kişilik ve kültürel sistem içindeki pay sahibidirler” (Parsons, 1971:8).

“Bu iç içe geçmişlikten dolayı diğer üç eylem sisteminin her biri (kültür, kişilik, davranışsal organizma) sosyal sistemin alanının bir parçasını teşkil eder. Hayatın içindeki eylemi yönlendiren unsurların genel hiyerarşisinin üstünde ve altında bulunmakta olan bu sistemler ayrıca eylemin bizzat kendi alanıdır” (Parsons, 1971:8).

Ritzer (2011) sosyal sistemin diğer alt sistemlerle geçişken özellikte olmasını farklı pozisyonlardaki sosyal yapıların birbirleri ile pozitif işlevler görüyor olmalarına bağlamaktadır. Hatta bu söylemlerin Parsons’un yapısal-işlevselci olarak adlandırılmasında önemli derecede rolü olduğunu savunmaktadır. Aynı şekilde Poloma (2011) da Parsons’un ilk çalışmalarında Weber’in rasyonel eylem düşüncesinden çok etkilendiğini gördüğünü belirtirken, son çalışmalarını incelediğinde ise sistem ve denge temalı makro düzeydeki yapısal işlevselci perspektifin varlığını gördüğünü ifade etmektedir.

Bu iç içe geçişken sistem ağları içerisinde sosyal sistemin asıl işlevi olan bütünleşmeyi nasıl gerçekleştirdiğini anlayabilmek için genel çatıyı anlamak gerekmektedir. *AGIL* olarak kodlanan dört ana işlevin sosyal sistem içerisinde alt işlevlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Parsons (1971:11) toplumun işlevsel çözümlemesini aşağıdaki Şekil 2.3’deki gibi ifade etmeye çalışmaktadır:

Alt Sistemler	Yapı Bileşenleri	Gelişim Sürecinin Tezahürleri	Birincil Fonksyonlar
Sosyal Komite (Birlik)	Normlar	İçerme/Dahil Etme	Bütünleşme
Karşılıklı Güven	Değerler	Değer Genelleştirme	Kalıp İdamesi
Politika	Kollektiviteler	Farklılaşma	Amaca Ulaşma
Ekonomi	Roller	Uyumlaştırıcı Yükseltme	Uyum/İntibak

Şekil 2. 3. Toplum (Sosyal sistem)

Parsons (1971) sosyal eylemi genel bir ifadeyle, aralarında birlik ve beraberliği pekiştirmiş toplumsal bir yapının içerisinde bulunan normlar sistemi olarak tanımlamıştır. Çünkü, sosyal eylemin bütünleşme alt boyutu için toplum içerisindeki bireylerin birbirini kabullenmesi ve diğer topluluk fertlerine karşı uyumlu tutum ve davranışlar göstermesi normlar aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Normların oluşması ve geliştirilmesi sürecine bakıldığında kendisini meydana getiren hükümlerin ve bu hükümlere kaynaklık eden değerlerin birbirinden ayrı tutulamayacağı görülecektir. Buradan, toplumsal yapıyı meydana getiren öğelerin korunması olarak ifade edilen kalıp idamesi işlevinin, bütünleşmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi adına neden gerekli olduğunu açıklamaktadır. Yani, bütünleşmenin gerçekleşmesi adına kaynak alınan normların ve arka planındaki değerlerin bireyler tarafından kabullenilmesi ve uyulması durumunun süregelmesi kalıp idamesi alt sistemiyle sağlanmaktadır (Sarp, 2016).

Parsons'un kuramından çıkarılabilecek diğer bir durum ise işlevsel olarak meydana gelen farklılaşmalarda içinde bulunulan yapının yeniden bütünleşmesi, kültürel sistemle birebir bağlantılıdır. Yani, kültürel unsurlar, farklılaşmadan bütünleşmeye doğru hareket eden döngüde önemli bir yere sahiptir (Tolan, 2005). Denge halinin gerçekleşmesini sağlayan toplumsal uyum için bazı ortak değer ve yargıların olması gerekmektedir (Swingwood, 2010). Buradan da anlaşıldığı üzere bu ortak değer ve yargıların yansımaları olan kültürel sistemler, sosyal eylemin bir parçasını oluşturmaktadır. Parsons (1971) bu eylem sisteminde kültürel sistemin ana amacının gizil kalıp idamesi olduğunu belirtmiştir. Wallece ve Wolf (2010) ise bu sistemi iki katmanlı olarak tasvir etmişlerdir. Bu katmanlardan ilkinde bulunulan sistemde yapılar arasındaki bütünlüğü sağlayan değerlerin korunmasına ait güdü geliştirilmesi durumu oluşturmaktadır. İkincisini ise, sistemin herhangi bir gerilim ile mücadelesi sırasında etkili yönetilmesi durumu vurgulanmaktadır. Kısacası, sistemin çalışması için değerlerin korunması ve nesillere aktarılması gerekmektedir.

Yapının yeniden bütünleşmesi, kültürel sistemle bağlantılıdır. Ancak kültürel sistemin yanı sıra politika da bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü, modernleşme hareketleriyle farklılaşan toplumlarda kast sisteminin ortadan kaldırılması ve birlik ve bütünlüğün yeniden oluşturulması gerekli ortak amaçların belirlenmesi gerekmektedir. Bütünleşmenin gerçekleşmesi için öncelikli olarak

bireylerin birlikte yaşama isteğine sahip olmaları ve bu amaç doğrultusunda çalışmaları şarttır (Sarp, 2016).

Sosyal bir bütünleşmeden bahsederken ekonominin toplum içerisindeki bireylere yüklediği rol ve sorumlulukları yok saymak mümkün değildir. Çünkü, ekonomik açıdan adil paylaşımların bütünleşmeye katkısı oldukça yüksektir. Toplum içerisindeki fertlerin ekonomik beklentilerinin karşılanması ve ekonomik adaletin sağlanması, onların toplum sisteminde uyumlu olmalarına imkan verecektir. Yani, bütünleşmenin gerçekleşmesinde ortak değerlerin, amaçların ve normların yanı sıra ekonomik üretim ve bölüşüm mekanizmalarının işleyişi de önemli yere sahiptir. Bu durumu dikkate almayan tarihteki birçok toplum hızlı bir şekilde ayrışma dönemine girmiş ve varlıklarını kaybetmişlerdir (Çağlayan, 2013).

Durkheim çalışmaları boyunca birkaç önermeye dayanan bir dizi kavramı ortaya koymuştur. Bu çalışmalarda kavramlar ve önermeler sunumu birbirine karışmıştır. Ancak, bir kavramın analitik bir araç olarak ya da metafizik dünyada var olan bazı olguların adıyla tanıtılmasının kasıtlı olarak yapıp yapılmadığı netlik kazanmamıştır. Durkheim, birbirinden ayık çok sayıda toplumun bireyleri ile çalışmalarını sürdürmüştür. Toplulukları inceleyen Durkheim, sosyal gerçeklerin yanlış anlaşıldığını ifade etmiştir. Benolt-Smullyan (1948), Durkheim'in dört şey için "şey" ismini kullandığını ve metodolojik öncülünün dört şekilde okunabileceğini kaydetmiştir. Durkheim (1984) sosyolojinin sadece dışsal olarak gözlemlenebilir gerçeklerle ilgilendiğini iddia etmiştir. Durkheim (1984) altını çizdiği iş bölümünde gerçekleri birbirinden ayırmaktadır. Bireylerin kendi zihinlerinde yaşadıkları olayları içsel gerçekler olarak ifade etmektedir. Bu iç olayların sadece içsel gerçeklerin bir ifadesi olan ve bazı anlamda sembolize edilebilen dışsal gerçekler üzerinden incelenebileceğini söylemiştir. Dışsal gerçekler ise Durkheim tarafından iki şekilde ele alınmıştır. Bunlardan ilki, dışsal gerçekler gözlemcinin dışında gerçekleştiğidir. Gözlemcinin kaydettiği ve anlamaya çalıştığı zora meydan okuyan özellik dışsal gerçekliğe aittir. Gözlemciler dış gerçekleri kendi teorilerine uymasını için değiştiremez, ancak oluşturdukları teorileri onlara uymalıdır. Durkheim, bireylerin kendisi dışında gerçekleşiyor gibi algıladıkları gerçekleri de dışsal gerçekler kategorisine yerleştirmiştir. Dışsal gerçeklerin bir alt sınıfını toplumsal gerçekler oluşturmaktadır. Toplumsal gerçekler yalnızca dışsallık durumlarıyla değil, aynı zamanda uyguladıkları kısıtlamayla ve genellikleriyle karakterize edilebilirler.

Durkheim'in tartıştığı ana sosyal gerçekler, yasalar ve geleneklerdir; çünkü bunlar açıkça dışsal ve gözlemlenebilir özelliktedirler. Bir yasanın, uygulandığı kişileri sınırladığı kabul edilmektedir. Durkheim (1984) kısıtlama kavramının çeşitli şekillerde ele alınabileceğini belirtmiştir. Örneğin, Lacombe (1926) kısıtlama kavramının bazen sosyal standartlara uyma ihtiyacı anlamına geldiğini bazen de prestijli veya otoriteye sahip kişilerden gelen baskı için veya sadece mekanik zorunluluk için kullanıldığını ifade etmiştir. Kanunlar ve gelenekler genel olarak bir toplumda yaygın olarak kullanılırlar ve bunlar toplum için kısıtlama olarak nitelendirilebilir. Durkheim (1984) ise bu düşünceye karşı olarak bazen kısıtlama gibi dışsal gerçeklerin, içsel gerçeklerin varlığını farkına varmamızı sağladığını söylemektedir. Bunlarla en ilgili içsel gerçekliğin de toplumsal dayanışma olduğunun altını çizmektedir. Durkheim (1984) dayanışmayı önce negatif ve pozitif olmak üzere ikiye, daha sonra da pozitif dayanışmayı mekanik ve organik dayanışma olarak ikiye ayırarak incelemiştir.

Mekanik dayanışma tamamen kişinin kendi ara buluculuğuna bağlıdır. Genellikle, benzerliklerinden dolayı bir araya gelmiş toplum bireyleri arasında yaygındır. Organik dayanışma ise, bir toplumun üyeleri ya da alt birimleri birbirlerinden farklılaştıklarında birbirlerine bağlı oldukları ve birbirleri tarafından ya da bir tek uzmanlaşmış alt birim tarafından denetlendiklerinde ya da sınırlandırıldıklarında ortaya çıkan dayanışma türüdür. Başka bir ifadeyle, organik dayanışma, toplumdaki iş bölümü sonucu oluşmaktadır. Böylece, her üyenin kendine özgü faaliyeti olur ve bu da diğer üyelerin yaşamlarına bir miktar katkıda bulunmaktadır. Hiçbir fert yalnız yaşayamaz; çünkü her bireyin kendi iyi oluş hali başkalarının faaliyetlerine bağlıdır (Durkheim, 1984).

Barnes (1966) organik ve mekanik dayanışmayı, negatif dayanışmanın aksine, iki olumlu dayanışmayı belirttiğini söylemektedir. Durkheim (1984), negatif dayanışma kavramını az kullanmaktadır. Çünkü, negatif dayanışmanın tek başına entegrasyon üretmediğini ve belirli bir yasal kural sınıfına tekabül ettiğini söylemektedir.

Turner (1967), mekanik dayanışmanın toplumsal örgütlenmenin temel bir alt tabakası olduğunu ve gruplar oluşturulduğunda ya da kurulduğunda açık bir şekilde ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Durkheim (1984) toplumların “mekanik dayanışma”dan “organik dayanışma”ya geçişi esnasında insanların iş bölümüne endeksli olarak bütünleşme algılarının yükseleceğini belirtmiştir. Benzer şekilde Longacre (2009) da toplumsal sistemin işleyişini anlamak için, bireylerin ve sosyal grupların kaynaşmış bir bütün oluşturmak üzere birleştirildiği araçları anlamının önemli olduğunu savunmaktadır. Özellikle toplumsal bütünleşme açısından, kaynaşma ya da sosyal dayanışma sağlama araçlarına odaklanılmasının iyi olacağını belirtmiştir. Yüksek derecede farklılaşmış bir toplumda bulunan organik dayanışmanın baskın özelliği, toplumsal bütünleşme ya da dayanışmanın yapılan sosyal sözleşmeden kaynaklandığı belirtilmektedir (Applebaum, 1970; Giddens, 1971).

2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sosyal bütünleşmeyle ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalar yer almaktadır. Bölümün sonunda ise, konuyla ilgili yapılmış araştırmalara ilişkin genel bir değerlendirme sunulmuştur.

2.6.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Akın ve Ceyhan'ın (2005) çalışmalarında, sosyal bütünleşmede önemli yeri olan aileden algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Gençlerin kendilerini kabul sürecinde, aile içindeki paylaşım, sevgi ve dikkat üzerine kurulan iletişimin oldukça karmaşık ergenlik döneminde yaşanan sorunlara karşı hoşgörü, kabul ve destekleyici tutumların geliştirilmesinde önemli katkılarının olduğu anlaşılmıştır.

Şimşek ve Şimşek (2013) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerde eğitim-öğretim gören lise öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarını geliştirdikleri ölçme aracıyla değerlendirmiş ve çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, lise öğrencilerinin ulusal ve normatif boyutta sosyal bütünleşme algı düzeylerini yüksek ancak eğitimsel ve sosyal çevresel boyutta ise düşük olarak nitelendirmişlerdir. Ayrıca, lise öğrencilerinin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında cinsiyet, okudukları il, lise türü, başarı durumları, okulu

terk etme durumları, ailelerinin ekonomik geliri, okul öncesi eğitim alma değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır.

Özgan ve İş'in (2017) yaptıkları araştırma sonucunda, ortaöğretim öğrencilerinin sosyal bütünleşme konusunda iyi düzeyde algılamalara sahip olduğu ve öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeylerinin öğrencilerin eğitim kalitesi ve akademik başarılarıyla doğrudan ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Kökdemir'in (2005) yaptığı araştırma sonucu değişen ortam koşullarında, bireylerin kendilerinin etkin olması, bir olaya veya duruma farklı açılardan bakabilmeleri ve diğer bireylerle iş birliği içerisinde grup çalışmalarında bulunmaları farklı çıkarımlar yapabilmelerine olanak verdiğini göstermektedir.

Akbaba (2005) insanların doğruluk ve iyiliğe yönelik davranışlarının benimsenmesinde birbirini anlamaya çalışmalarının önemini belirtmiştir. Gerek üniversitelerde gerek diğer kurumlarda iyilik ve doğruluk bireysel çıkarlarla ters düşse bile savunulduğunda sosyal bütünleşmenin korunabileceği ifade edilmiştir.

Avcı (2006) toplum içerisinde sağlıklı ilişkilerin yürütülmesinin, ergenlik döneminde karşılaşılan problemlerin tüm hayata yansımalarının engellenmesinin ve dönemsel sıkıntıların en aza indirgenmesinin çevrenin desteğini de alarak hareket eden ailesel çalışmalarla olabileceğini belirtmiştir.

2.6.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Steel ve arkadaşlarının (2017) yaptıkları araştırmada sosyal bütünleşmenin ve sosyal izolasyonun sağlıkla ilişkili olduğu ve toplumsal açıdan izole olarak çalışan Latin günlük emekçilerin olumsuz sağlık sonuçlarıyla karşılaşma açısından yüksek risk altında oldukları anlaşılmıştır.

Sosyal bütünleşme ile kişilerin sağlık durumları arasında bağlantı olduğunu açıklayan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin; sosyal yardım, sosyal katılım ve sosyal ağ kompozisyonu dahil olmak üzere sosyal bütünleşmenin çeşitli yönlerinin, kişilerin fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Amieva ve ark., 2010; Ertel, Glymour & Berkman, 2009; Fothergill ve ark., 2011).

Thoits (1983) yayınladığı çalışmasında mikro-sosyal olarak, kişiler arası düzeyde sosyal bütünleşmenin, toplumsal rol gereksinimlerini karşılamak olarak anlaşılabilirliğini belirtmiştir. Bu rol gerekliliklerinin, kimlik ve benlik saygısı için bir temel oluşturduğunun da altını çizmiştir.

Terenzini ve Wright'ın (1987) bir grup üniversiteli öğrenciyi takip eden bir çalışması, Tinto'nun (1975) modelinde bahsedilen toplumsal ve akademik bütünleşmede etkileşim bileşeninin geçerliliğini desteklemektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre, öğrencilerin önceki yıllardaki akademik ve sosyal bütünleşme düzeylerinin, gelecek yıllardaki bütünleşme algılarına olumlu etkilediğini göstermiştir.

Langenkamp (2009) lise öğrencilerinin okulla sosyal bütünleşmelerinin akademik performanslarını nasıl etkileyebileceğini analiz ederek gençlerin akademik ve sosyal dönüm noktalarını araştırmıştır. Bulgular; ortaokul düzeyindeki öğretmen bağları, popülerlik ve ders dışı katılım gibi sosyal bütünleşme unsurlarının öğrencilerin liseye geçişteki akademik başarısını olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Yapılan bazı araştırmaların sonuçları, yerel düzeydeki öğelerin sosyal bütünleşmeyi olumlu yönde etkilediğini desteklemektedir. Yerel bölge, bireylerin içinde bulunduğu coğrafi alanları temsil etmektedir ve yerel unsurların yoksulluk, kaynaklara erişim ve çevresel maruz kalma gibi yapısal boyutlar ile sosyal uyum, toplu etkinlik ve sosyal bütünleşme düzeyleri gibi toplumsal boyutlar yoluyla sağlığı etkilediği anlaşılmıştır (Diez Roux, 2012; Meyer ve ark., 2014; Sampson ve ark., 2002; Thorpe ve ark., 2015).

Katz ve Kahn (1978), bir sosyal sistemin bütünleşmesinin bir takım nedenlerden kaynaklandığını, ancak rol gereksinimlerinden ziyade doğrudan doğruya duygusal faktörlerin bir fonksiyonu olduğunu savunmuştur. Bu, bir grup içerisindeki bireylerin diğer üyelerden kişisel memnuniyetlerinin ve bu ilişkileri sürdürmek için motivasyonlarının, bütünleşmenin önemli göstergelerinden olduğunu göstermektedir.

Yerel olarak nitelendirilen bölgelerin, kişilerin sosyal bütünleşme ve sosyal desteği desenlendirmesindeki rolü hakkında çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Small (2007), sanılanın aksine ırksal farklılıkların yerine komşuluk yoksunluğunun sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini açıklamış ve bu durumun sosyal bütünleşmeye engel teşkil ettiğini belirtmiştir.

Dubertstein ve arkadaşları (2004) tarafından yürütülen durum çalışmasında sosyal bütünleşme ve intiharla ilgili aile ve diğer sosyal göstergeler arasında güçlü ilişkiler bulunmuştur. Aile içerisindeki düşük sosyal etkileşim seviyelerinin sorunsal davranışlara neden olduğu açığa çıkarılmıştır.

Strage (1999) üniversite öğrencilerinden topladığı verileri analizi sonucunda, beş akademik ve sosyal bütünleşme indeksi (akademik güven, sosyal güven, akranlar

arasında kendini lider olarak kendini algılama, öğretmenlerle olumlu bir ilişki kurma ve iç kontrol odağı) ile başarı ve arasındaki anlamlı ilişkiyi ortaya çıkarmıştır.

Prospero ve Vohra-Gupta (2007) yaptıkları çalışmada eğitimsel bütünleşmeyi, öğrencilerin sosyal hayatlarının eğitimle değiştirilmesi durumu olarak tanımlanmışlardır. Sosyal bütünleşmeye ilişkin faktörler analiz edildiğinde, öğrencilerin arkadaşlarıyla kurduğu yakın arkadaşlıklar, öğrenci etkinliklerine katılımı ve kültürel uyum arama çabalarının eğitim ortamlarındaki bütünleşmeyi desteklediği ortaya çıkarılmıştır.

Frimer ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada evrensel boyuttaki ahlaki örneklerin, aracı motiflerin gerekçelerin sona erdirilmesine yönelik bir araç olarak ele alınmasıyla bütünleşmeye katkı sağladığı ifade edilmiştir.

2.6.3. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalara İlişkin Genel Bir Değerlendirme

Sosyal bütünleşmeyle ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde, sosyal bütünleşmenin yoğun rağbet gören araştırma konularından biri haline geldiği görülmektedir. Araştırmaların, kavramın ilk ortaya çıkış yıllarında daha çok işletme ve sosyoloji gibi alanlarda yapıldığı; fakat son zamanlarda sağlık ve eğitim gibi alanlarda da sosyal bütünleşmenin incelenen bir konu olduğu görülmektedir. Hem yurt içinde hem yurt dışında sosyal bütünleşmeyle ilgili kuramsal ve kavramsal araştırmalar yapıldığı gibi, ilişkisel araştırmalar da yapılmıştır.

Son yapılan yayınlar arasında, sosyal bütünleşmeyi eğitim açısından ele alan araştırmalar olsa da, bunların sayısı oldukça sınırlıdır. Araştırmaların önemli bir kısmının yurt dışında yapıldığı, ancak Türkiye’de de bu konuyla ilgili yayın sayısının arttığı görülmektedir. Yurt dışı araştırmalar, sosyal bütünleşmenin yapısını ve türlerini ortaya çıkarmak için farklı araştırma yöntemleri kullanırken, Türkiye’de daha çok ölçek geliştirme ve ilişkisel araştırmaların yapıldığı ortaya çıkmıştır. Son olarak, Türkiye’de sosyal bütünleşmenin geliştirilmesi konusunda hiçbir deneysel çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle, sosyal bütünleşmenin geliştirilmesini amaçlayan, üniversite öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan ve onlara topluma ve kendilerine karşı farklı bir bakış açısı geliştirme olanağı sunan bir programın tasarlanıp uygulandığı bir araştırmanın yapılması ilgili alan yazına katkı sağlayabilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışmaya katılımcı olarak destek veren üniversite öğrencileri, araştırma sürecinde yararlanılan veri toplama araçları, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGEP), yarı deneysel çalışmaya ilişkin verilerin nasıl toplandığı, çözümlendiği ve yorumlandığı ile ilgili detaylar bulunmaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ

Bu araştırmada, 8 haftalık Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı oturumlarına katılan üniversite öğrencileri ile bu programa katılmayan üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algıları arasındaki farklılığı ortaya koymak amacıyla nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin harmanlanması sonucu oluşturulan karma desen (mixed method design) kullanılmıştır (Creswell, 2016). "Üçüncü metodolojik hareket" (Venkatesh, Brown ve Bala, 2013) olarak konumlandırılan bu desen birçok araştırmacı tarafından giderek daha fazla kabul görmektedir. Çünkü, bu desen kanıta dayalı ve diğer yenilikçi uygulamaların, tedavilerin, müdahalelerin ve programların uygulanmasının zorluklarının tek bir metodolojik yaklaşımın sıklıkla yetersiz kaldığı gerçeğinin farkına varılmasıyla ortaya çıkan bir desendir (Proctor ve diğ., 2009; Landsverk ve diğ., 2012; Palinkas ve diğ., 2011). Bu tür desenin nitel boyutu, SOBGEP'in başarısının veya başarısızlığının nedenleri ile ilgili derinlemesine araştırma yapmayı ve uygulamayı kolaylaştırmaya yönelik stratejileri belirlemeyi sağlamaktadır. Bu aşamada, üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşmeye ilişkin algılarını ve buna yükledikleri anlamı tespit edebilmek amacıyla örnek olay deseninden yararlanılmıştır. Desenin nicel boyutu ise var olan kavramsal bir modele dayalı olarak hipotezleri test etmeye ve doğrulamaya imkan vermektedir (Teddlie ve Tashakkori, 2003).

Venkatesh, Brown ve Bala'ya (2013) göre, karma yöntem araştırma desenlerinin kullanılmasının yedi farklı amacı bulunmaktadır. Bunlar; tamamlayıcılık, bütünlük, geliştirme, genişletme, doğrulama/tasdikleme, telafi ve çeşitlilik olarak adlandırılabilir.

- a) *Tamamlayıcılık*: Benzer deneyimler ya da bileşenler hakkında karşılıklı görüş edinmek
- b) *Bütünlük*: Deneyimler ve bileşenlerin tam temsilini sağlamak
- c) *Geliştirme*: Önceki bir yöntemin etkilerinden somutlaşan bir yöntemden soru üretmek veya bir sonraki yöntemi test edebilecek olan hipotezleri içeren yöntem sunmak
- d) *Genişletme*: Önceki bir yöntemle elde edilen bilgileri açıklığa kavuşturmak veya ayrıntılandırmak
- e) *Doğrulama/Tasdikleme*: Bir yöntemle elde edilen çıkarımların güvenilirliğini değerlendirmek
- f) *Telafi*: Bir yöntemin zayıf yönlerini diğerinden yararlanarak azaltmak
- g) *Çeşitlilik*: Aynı deneyimler veya bileşenler karşısında birbirinden farklı bakış açıları geliştirmek

Nicel ve nitel yöntem araştırma desenlerinin harmanlamasıyla oluşturulan karma desen yeni bir araştırma yöntemi olarak görülmemesine rağmen, kavramsallaştırıldıktan sonra kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır (Heyvaert, Maes ve Onghena, 2011). Araştırmacılar, genellikle katılımcılarından nicel ve nitel veri toplamakta ve iki veri tipini birleştirmektedir (Caruth, 2013). Bununla birlikte, bir karma yöntem deseni ile sentezi yürütmenin birçok avantajı olduğu ifade edilmektedir. Bu avantajlardan en önemlisi, bir olgunun bulgularının hem nicel hem nitel olmak üzere iki temel ayrı araştırma yöntemini birleştirilerek incelemeye olanak sağlamasından dolayı anlaşılma olasılığını yükseltmesidir. Araştırma, nicel ve nitel yöntemleri tek bir sentezle birleştirerek tamamlayıcı bulgulara ve daha güçlü sonuçlara ulaşabilmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2014).

Creswell'e (2012) göre karma yöntem deseni diğerlerinden şu özellikleri sayesinde ayırt edilebilmektedir:

- Araştırmacılar hem nicel hem de nitel yöntem desenlerinin kullanılmasının gerekçelerini ifade etmektedirler.
- Araştırmada hem nicel hem de nitel verilerin kullanıldığı belirtilmektedir.

- Araştırmacılar hangi yöntem deseni verilerinin daha fazla önem taşıdığını belirtmektedirler.
- Araştırmacılar, okuyucu için nicel ve nitel veri toplama sırasını (sıralı veya eş zamanlı) açıklarlar.
- Araştırmacılar veri analizini belirli bir desen türüne uyarlarlar. Bu bazen zor olabilir. Çünkü, araştırmacılar bu tür desenlerde yakınsak, açıklayıcı, keşfedici veya gömülü desenler ile sınırlı değildirler.
- Araştırmacılar, çalışmada kullanılan prosedürleri çizdikleri görsel şemalarla aktarırlar.

Cronholm ve Hjalmarsson (2011) karma yöntem desenini incelemiş ve güçlü ve zayıf yönlerini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
<ol style="list-style-type: none"> 1. Araştırmadaki kelimeler ve görseller, sayıları anlamlandırırken; sayılar ise kelimelere ve görsellere kesinlik kazandırmaktadır. 2. Araştırmacı bir araştırma deseniyle sınırlı olmadığı için daha geniş araştırma sorularıyla ilgilenebilir. 3. Araştırmacıya daha güçlü sonuçlar sunabilme imkanı vermektedir. 4. Araştırmada birçok yöntemi her biri diğerine yardımcı olacak ve denetleyecek şekilde bir araya getirme olanağı (çapraz doğrulama) sunmasından dolayı geçerlilik yükselmektedir. 5. Yalnızca tek bir araştırma deseni kullanıldığında gözden kaçabilecek noktaların görülmesine yardımcı olmaktadır. 6. Sadece nitel desenler kullanılarak yapılan araştırmalara göre genelleme yapma durumu daha olasıdır. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Özellikle iki desenin aynı anda en iyi şekilde kullanılması tek bir araştırmacı için zor olabilir. Bu yüzden, araştırma ekibine ihtiyaç duyabilir. 2. Nicel ve nitel kısmında eş zamanlılık söz konusu olduğunda daha fazla zaman harcanabilir ve pahalı olabilir. 3. Araştırmacının iki desenin verilerini etkili bir şekilde birleştirmek, birden fazla yöntemin kullanılmasını savunmak ve bunları profesyonelce kullanabilmek için birden fazla yöntemi öğrenmesi gerekmektedir. 4. Araştırmaların ya nicel ya da nitel desenler kullanılarak yapılması gerektiği algısı, araştırmacıda çatışma durumu yaratabilir.

Karma yöntem desenine ait yaklaşımlardan dolayı, bu desen için beş farklı sınıflandırma yapılabilmektedir. Bunlar; yakınsayan paralel karma yöntem deseni,

açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni, keşfedici sıralı karma yöntem deseni, iç içe karma yöntem deseni ve dönüştürücü karma yöntem deseni olarak adlandırılmaktadır (Creswell, 2012).

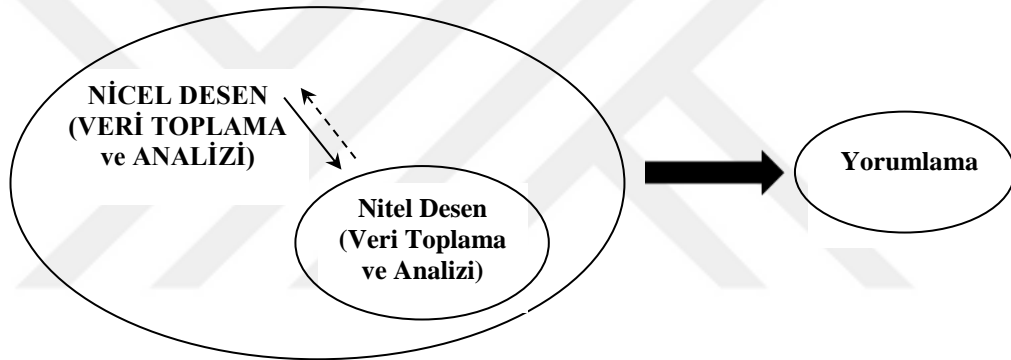
Bu araştırmada, nicel ve nitel verilerin aynı süreçte toplanmasına ve birbirini desteklemesine olanak veren (Creswell, 2012) iç içe karma yöntem deseni kullanılmıştır. Bu çalışma için seçilen iç içe karma yöntem deseni, hem nicel hem nitel verilerin toplanması ve analizinin geleneksel olan nicel veya nitel araştırma desenlerinin birbiri içine gömülü olduğu yaklaşımdır (Plano Clark ve Creswell, 2010). Johnson ve Onwuegbuzie'ye (2004) göre iç içe karma yöntem deseni içinde metodolojik amaçlar şu şekilde sıralanabilir:

- (1) Nitel bulguları nicelleştirme yoluyla yorumlama yapmak - Nitel veriyi kullanarak deney ve kontrol grubu arasındaki uygulanan programın etkilerindeki farklılıkları keşfetmek;
- (2) Nicel bulguları nitelleştirme yoluyla uygulanan programın sürecini anlamak için farklı, yakınsak ve çelişkili verileri sorgulamak;
- (3) Tek bir desen kullanılarak kapsamlı bir şekilde anlaşılması zor olan karmaşık olgular için iki farklı desenin entegrasyonu yoluyla daha sinerjik bir yaklaşım oluşturmak.

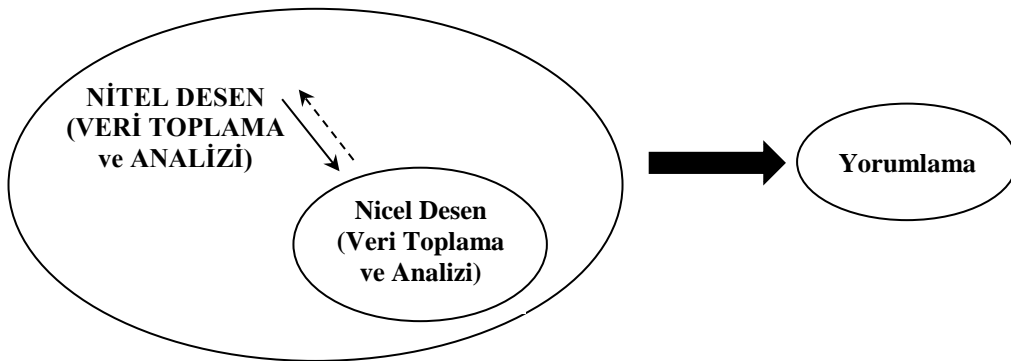
Nitel verinin nicel veriyle iç içe geçirilerek analiz etme imkanı veren bu desen türü, eş zamanlı veya ardışık yaklaşımlarla tek veya çift fazlı olabilir. Yani, iç içe karma yöntem deseni kullanan araştırmacılar, hem nicel hem de nitel verileri sırayla veya eş zamanlı olarak destekleyici rol oynayan bir veri formuyla veya daha geniş bir desende destekleyici rol oynayan iki veri formuyla birlikte toplamaktadırlar (Creswell ve Plano Clark, 2014). İç içe karma yöntem desenleri çoğu zaman farklı veriler gerektiren farklı araştırma soruları olduğunda kullanılmaktadır (Harrison, 2013). Başka bir ifadeyle, tek bir veri kümesinin yetersiz olması ve farklı soruların yanıtlanması gerektiği durumlarda bu desen yardımcı olabilmektedir. Bu desen, genellikle deneysel veya korelasyonel çalışmalarda nicel bir desen içine nitel bir bileşen yerleştirmesi gereken araştırmacıların işini kolaylaştırmaktadır. Örneğin; deneysel çalışma yapan bir araştırma uyguladığı programı geliştirmek, uygulama sürecini ve mekanizma değişkenlerini incelemek veya programın sonuçlarını takip etmek gibi çeşitli nedenlerle nitel verilerden de yararlanmak isteyebilmektedir. İç içe karma yöntem deseni, bu bağlamda araştırmacılara kılavuz görevini de üstlenmektedir

(Creswell ve Plano Clark, 2014). İç içe karma yöntem desenlerinde, sembolle gösterme sistemine (Morse, 1991), görsel diyagramlara ve görsel diyagramların oluşturulmasındaki kılavuzlara yer verilmektedir (Ivankova, Creswell ve Stick, 2006).

İç içe karma yöntem deseninde, farklı veri kümeleri farklı desenlerde harmanlanmaktadır. Bu deseni kullanan araştırmalarda, bir veri türü, diğer veri türü çerçeveli bir metodolojiyle iç içe geçirilmektedir (Caracelli ve Greene, 1997). Örneğin Şekil 3.1 ve Şekil 3.2’de görüldüğü üzere, bir araştırmacı nitel verileri nicel bir metodoloji içine katabilmekte veya nitel bir metodolojiye nicel veri yerleştirebilmektedir. Ayrıca, iç içe karma yöntem deseni, araştırmalar hem nicel hem de nitel verilerin toplanmasını içermektedir. Ancak, Şekil 3.1 ve Şekil 3.2’de gösterildiği gibi iç içe karma yöntem desenli çalışmalarda, veri türlerinden biri genel desen içinde tamamlayıcı bir rol oynamaktadır (Hanson ve diğ., 2005).

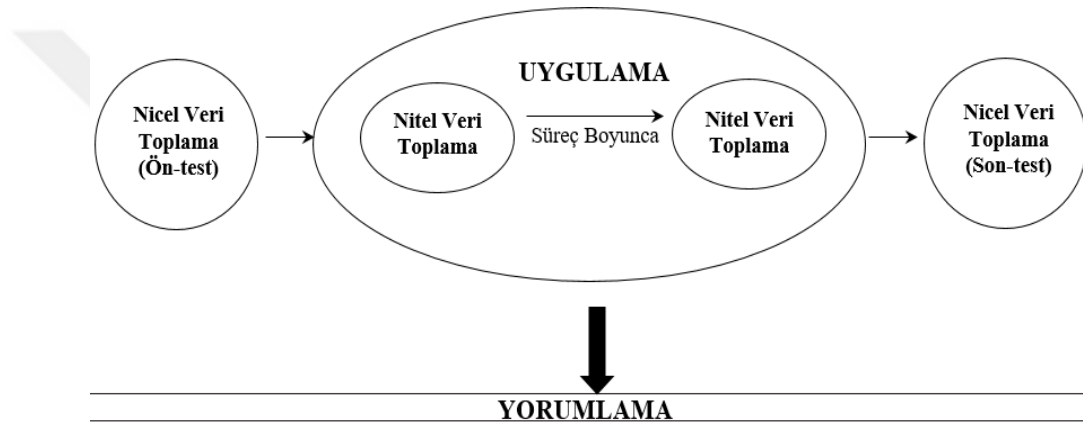
Şekil 3. 1. Nicel ağırlıklı iç içe karma yöntem deseni (Creswell, 2012’den uyarlanmıştır.)

Şekil 3. 2. Nitel ağırlıklı iç içe karma yöntem deseni (Creswell, 2012’den uyarlanmıştır.)

İç içe karma yöntem deseninin birçok şekli olmasına rağmen genellikle korelasyonel ve deneysel modellerde kullanılmaktadır. Bu desen içinde korelasyonel

çalışma yürüten araştırmacılar, mekanizmaların nasıl çalıştığını açıklamak için ilişkisel çalışmaların bir parçası olarak nitel veriler de toplamaktadırlar. Bu desen kapsamında yapılan deneysel çalışmalarda ise öncelik nicel veri kümesi olsa da nitel veriler de önemli bir yere sahiptirler (Creswell ve Plano Clark, 2014). Örneğin, deneysel çalışmalarında nitel verileri üç farklı yolla nicel veri içine geçirmektedirler. Bunlardan ilki uygulamadan önce yapılarak süreçle ilgili gelişimi bildirmek için yapılırken; diğeri ise uygulama sonrasında yapılarak nicel veri sonuçlarını desteklemek amacıyla yapılmaktadır. Aynı zamanda nitel veriler uygulama sürecinde de toplanarak araştırma desteklenebilmektedir (Creswell ve diğ., 2003; Sandelowski, 1996).

Şekil 3. 3. İç içe karma yöntem deseni deneysel modeli (Creswell, 2012'den uyarlanmıştır.)

Deneysel araştırmalarda iç içe karma yöntem deseni kullanılırken şunlara dikkat edilmesi gerekmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2014):

- Araştırmacı, deneysel çalışmanın hangi aşamasında nitel verilerin toplanacağına (uygulama öncesinde, sırasında veya sonrasında) karar vermelidir. Bu karar, nitel verileri kullanma niyeti (örneğin, uygulanan programı şekillendirmek, program sırasında katılımcı süreçlerini açıklamak veya deneysel çalışmanın sonuçlarını takip etmek için) göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
- Uygulama öncesi yaklaşımlar için, araştırmacı, nicel evrede hangi nitel sonuçların kullanılacağına karar vermeli ve nitel evre gerçekleştirilmeden önce nicel evrenin nasıl planlandığını düşünmelidir. Aynı zamanda, bir araç geliştirmek veya uygulamayı şekillendirmek gibi amaçlarla yola çıkan

araştırmacının, hedefine ulaşması için nitel veri toplama araçlarını dikkatlice tasarlaması gerekmektedir.

- Uygulama sırası yaklaşımlarda, nitel veri toplanması, programın sonuçlarını etkileyebilecek muhtemel uygulama ön yargılarını ortaya çıkarabilir. Ön yargıların kontrol altına alınması noktasında hassas olunmalıdır.
- Uygulama sonrası yaklaşımlarda, araştırmanın hangi yönleri üzerinde daha fazla duracağı konusunda kararlar alınmalıdır. Buna ek olarak, araştırmacı, veri toplamak için katılımcıları seçerken belirli kriterler belirlemelidir.

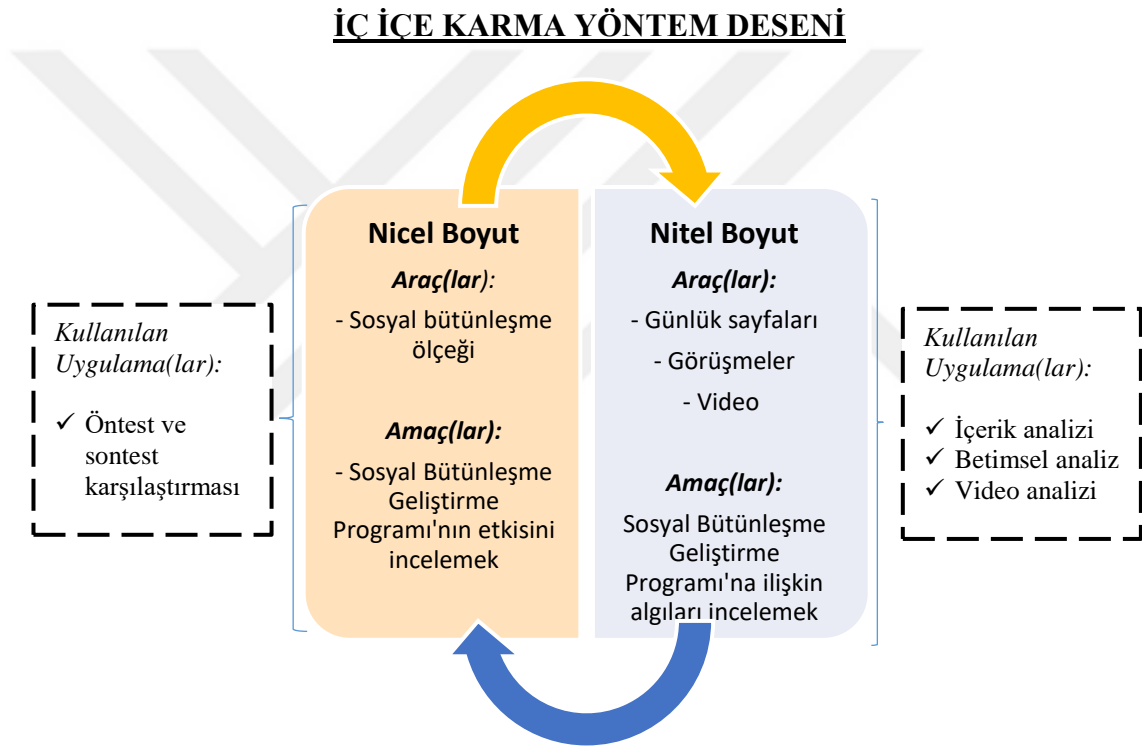
Bu araştırmada desen olarak iç içe karma yöntem deseninin deneysel modelinden yararlanılmıştır. Bu araştırmanın nicel boyutunu üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarının ölçülmesi oluştururken, nitel boyutunu ise uygulama sürecinde programın her oturumunun sonunda üniversite öğrencileri tarafından doldurulan günlükler, program sonunda yapılan öğrenci görüşmeleri ve oturumlar sırasında kayıt altına alınan kamera kayıtlarının incelenmesi ve yorumlanması oluşturmaktadır. Kısacası, bu çalışmada araştırma sorularını daha derinlemesine incelemek amacıyla hem uygulama esnasında hem de uygulama sonrasında nitel veriler toplanmıştır.

Bu çalışmada iç içe karma yöntem deseni kullanılırken, Collins, Onwuegbuzie ve Sutton'in (2006) önerdiği 13 aşamada ilerlenmiştir:

- 1) Araştırmanın amacının belirlenmesi
- 2) Araştırmanın amacının yazılması
- 3) Araştırmada karma yöntem deseni kullanılmasının gerekliliğinin açıklanması
- 4) Araştırmada karma yöntem deseni kullanmanın amaçlarının şekillendirilmesi
- 5) Hem nicel hem de nitel özelliklere sahip araştırma sorularının yazılması
- 6) Örneklem yönteminin seçilmesi
- 7) Kullanılacak karma yöntem deseninin türünün belirlenmesi
- 8) Verilerin toplanması
- 9) Verilerin analizi
- 10) Verilerin ve verilere ilişkin yorumların geçerliğinin saptanması
- 11) Verilerin yorumlanması
- 12) Sonuç raporunun yazılması

13) Araştırma sorularının yeniden yazılması (Bu çalışma sırasında, bu durumu gerektirecek bir durum yaşanmamasından dolayı bu aşama uygulanmamıştır.)

Bu araştırmada öncelikle araştırmacı tarafından hazırlanmış olan 8 haftalık Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGEP) uygulanmış, programın etkililiğini test etmek amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Program sürecinde ve sonrasında yapılan nitel araştırma yöntemleriyle uygulamanın etkilerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma deseninin görsel sunumu Şekil 3.4'te verilmiştir.

Şekil 3. 4. Araştırma deseninin görsel sunumu (Kalman, 2017'den uyarlanmıştır.)

3.2. ARAŞTIRMANIN NİCEL BOYUTU

Araştırmanın nicel boyutunda, öntest-sontest içeren deney ve kontrol gruplarının olduğu yarı deneysel araştırma desenlerinden eş-değer olmayan ön test – son test kontrol gruplu desenden yararlanılmıştır. Deneysel araştırmalar, araştırmacının kontrolünde gerçekleşen ve yapılan değişikliklerin etkilerini gözlemlemek ve belirlemek amacıyla yürütülen çalışmalardır (Medronho ve diğ.,

2006). Deneysel bir çalışma yürütülürken; araştırmanın planlanması, konunun güncellenmiş referanslarının alınması, uygulanacak programın teorik zemine oturtulması, uygulanan programın süreç boyunca geliştirilmesi, programın test edilmesi ve sonuca ulaşmak için yorumlama sisteminin oluşturulması gerekmektedir (Burns ve diğ., 1997). Ön test ve son test kontrol gruplu yarı deneysel bu desende iki ayrı katılımcı grubu bulunmaktadır. Hem deney hem de kontrol grubu katılımcılarına uygulama öncesi ve sonrasında ön test ve son test olmak üzere iki kez geliştirilen veri toplama aracıyla ölçme yapılmaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Deneysel araştırma deseni Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 1. *Deneysel araştırma deseni*

Gruplar	Ön-test	İşlem	Son-test
Deney (36 üniversite öğrencisi)	Sosyal Bütünleşme Ölçeği	Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı	Sosyal Bütünleşme Ölçeği
Kontrol (31 üniversite öğrencisi)	Sosyal Bütünleşme Ölçeği	-	Sosyal Bütünleşme Ölçeği

Bu araştırma, Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan bir devlet üniversitesinin öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışmada, deney grubunda yer alan üniversite öğrencilerine Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı uygulanırken, kontrol grubunda yer alan üniversite öğrencilerine ise herhangi bir program uygulanmamıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni, deney grubundaki üniversite öğrencilerine yönelik olarak uygulanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı’dır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise, üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarıdır. Araştırma kapsamında, SOBGEP başlamadan önce ve tamamlandıktan sonra deney ve kontrol grubunda yer alan üniversite öğrencilerine Sosyal Bütünleşme Ölçeği uygulanmış ve üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarındaki değişim incelenmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN NİTEL BOYUTU

Nicel araştırma yönteminin yanı sıra, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı’yla ilgili katılımcıların görüşlerini incelemek ve programı geliştirmek

amacıyla nitel araştırma yönteminden de yararlanılmıştır. Nitel araştırma ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamayı mümkün kılarken, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme imkânı sağlamaktadır (Büyüköztürk ve diğ., 2009). Bu nedenle bu çalışmada, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın deney grubunda yer alan katılımcıların programla ilgili görüşlerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması (örnek olay incelemesi) yöntemi kullanılmıştır. Merriam (2009) durum çalışması yaklaşımının tercih edilmesinde aşağıdaki koşulların etkili olacağını ifade etmektedir:

- I. Özel durumun “gerçekliğini” yansıtmaktadır.
- II. Araştırmanın odağında “nasıl” ve “niçin” sorularına cevap aramaktadır.
- III. Farklı faktörlerin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.
- IV. Araştırma sonuçlarının uygulanabilirliğini yükseltmektedir.

Durum çalışmasının temel amacı araştırmaya konu olan durum hakkında sistematik ve derinlemesine bilgi toplamaktır (Saldana, 2011).

Katılımcıların uygulanan programla ilgili görüşleri programın her oturumunun sonunda deney grubundaki her katılımcı tarafından doldurulan günlükler ve program sonunda gerçekleştirilen görüşmeler aracılığıyla alınmıştır. Nitel araştırmalarda günlük tutmak bu yöntemin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Katılımcıların programın oturumlarını nasıl yorumladıkları ve değişim sürecindeki rollerini yansıtmaları adına doldurulan günlükler yardımcı olmaktadır (Blaxter, Hughes ve Tight, 2001).

Bu çalışma kapsamında, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın etkilerinin tam olarak anlaşılması ve detaylı bilgiler elde edilmesi maksadıyla programın bütün oturumları kamera aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Video tabanlı çalışmalar, video kameraları kullanarak doğal olarak oluşan verilerin toplanmasını sağlamaktadır. Bu yüzden Goldman ve McDermott (2009) sosyal bilimler temelli araştırmaların sosyal etkileşimi de içeren boyutlarında video kullanımının olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Denham ve Onwuegbuzie (2013) de video kayıtları aracılığıyla araştırma soruları hakkında derinlemesine betimlemeler ve yorumlar yapılabileceğini savunmuşlardır.

3.4. ÇALIŞMA GRUPLARI

Bu bölümde, araştırmada yer alan çalışma grubunun belirlenmesi ve çalışma grubuyla ilgili özellikler ele alınmıştır.

3.4.1. Araştırmanın Nicel Boyutu İçin Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir devlet üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu, 67 kişiden oluşan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenliği programının 3. sınıf öğrencilerinin çalışma grubu olarak seçilmesine karar verilmiştir. Örneklemen belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği ve kolay ulaşılabilirlik tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci rastgele örneği yerine amaca yönelik kısmıyla çalışmanın yürütülmesini içermektedir. Başka bir ifadeyle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun kesimiyle gözlem konusu yapılmasını savunmaktadır (Sencer, 1989). Ölçüt örnekleme tekniği, araştırmacıya çalışmanın odağı doğrultusunda belirli kriterler belirleyip katılımcılarını seçme fırsatı sunmaktadır. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütleri karşılayan kişiler katılımcı grubuna dahil edilmektedirler (Büyüköztürk ve diğ., 2009). Bireyler, genellikle üniversitenin ilk yıllarında güven ve başkaları tarafından kabul görme duygusu (Blimling ve Miltenberg, 1981) ve sosyal destek ağı (Beck, Taylor ve Robbins, 2003) gibi çeşitli durumlarla baş etmek durumunda kalmaktadırlar. Sonuç olarak, bu da üniversite yaşamına adapte olmalarını zorlaştırmaktadır (Dyson ve Renk, 2006). Bu yüzden üniversitenin 1. sınıf ve 2. sınıfında okuyan öğrenciler çalışma grubu olarak belirlenmemiştir. 4. sınıf üniversite öğrencilerinin de KPSS ve çeşitli sınavlara hazırlık süreçlerindeki stres ve kaygılarının çalışmayı etkileyebileceği düşüncesinden dolayı örneklem grubuna 3. sınıf öğrencilerinin katılmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde olasılıklı örnekleme yöntemlerinden sistematik örnekleme kullanılmıştır. Sınıf öğretmenliği programının 3. sınıf öğrencileri soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanmışlardır. Daha sonra tek sıralamaya sahip olanlar deney grubu, çift sıralamaya sahip olanlar ise kontrol grubu olarak atanmışlardır. En başta deney ve kontrol grubundaki katılımcı sayıları eşit olarak belirlenmesine rağmen kontrol grubundan 5 kişinin son test sonucu alınamamıştır.

Katılımcılar, program başlamadan önce, araştırmayla ilgili tüm bilgilerin yanı sıra uygulama ve süreç hakkında detayların bulunduğu Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu'nu okumuşlar ve çalışmaya tamamen özgür iradeleriyle katıldıklarını imzalayarak beyan etmişlerdir. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu Ek-1'de verilmiştir. Tablo 3.2'de deney ve kontrol gruplarında yer alan üniversite öğrencilerinin demografik özellikleri verilmiştir.

Tablo 3. 2. *DeneySEL desende yer alan katılımcıların demografik bilgileri*

Değişken	Gruplar	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Kadın	27	% 75,0	22	% 71,0
	Erkek	9	% 25,0	9	% 29,0
	Toplam	36	% 100,0	31	% 100
Uyruk	T. C.	34	% 94,4	29	% 93,5
	Yabancı	2	% 5,6	2	% 6,5
İkamet Edilen Yer	Köy/Kasaba	5	% 13,9	3	% 9,7
	İlçe	8	% 22,2	5	% 16,1
	İl Merkezi	23	% 63,9	23	% 74,2
Ailenin Ekonomik Geliri	0 – 1500 ₺	8	% 22,2	7	% 22,6
	1500 – 3000 ₺	17	% 47,2	19	% 61,3
	3000 ve üzeri ₺	11	% 30,6	5	% 16,1
Anne Eğitim Düzeyi	Okula Gitmedi	9	% 25,0	7	% 22,6
	İlkokul/Ortaokul	19	% 52,8	21	% 67,7
	Lise	5	% 13,9	3	% 9,7
	Lisans/Lisansüstü	3	% 8,3	-	-
Baba Eğitim Düzeyi	Okula Gitmedi	1	% 2,8	2	% 6,5
	İlkokul/Ortaokul	21	% 58,3	19	% 61,3
	Lise	8	% 22,2	4	% 12,9
	Lisans/Lisansüstü	6	% 16,7	6	% 19,4
Anne Mesleği	Ev Hanımı	31	% 86,1	29	% 93,5
	Memur/Kamuda İşçi	4	% 11,1	2	% 6,5
	Serbest Meslek	1	% 2,8	-	-
Baba Mesleği	Memur/Kamuda İşçi	7	% 19,4	8	% 25,8
	Serbest Meslek	29	% 80,6	23	% 74,2

Tablo 3.2 incelendiğinde, deney ve kontrol grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin ağırlıklı olarak cinsiyet açısından kadın, ailelerinin ekonomik geliri ve eğitim seviyeleri açısından düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

3.4.2. Araştırmanın Nitel Boyutu İçin Çalışma Grubu

Deney grubuna uygulanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın etkililiğine yönelik öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla günlükler yazdırılmış ve görüşmeler yapılmıştır. Deney grubunda bulunan katılımcılar uygulanan programın her oturumunun sonunda hazırlanan günlük sayfalarını doldurmuş ve araştırmacı tarafından toplanmıştır. Aynı zamanda, araştırmanın nitel boyutunu desteklemek amacıyla, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak deney grubu içindeki katılımcılardan seçme yapılmıştır. Nitel görüşmeler için, program boyunca aktif bir şekilde etkinliklere katılan ve kendini iyi ifade edebilen üniversite öğrencileri seçilmiştir. Uygulanan programın sonunda, 3'ü erkek ve 7'si kadın olmak üzere toplam 10 üniversite öğrencisi ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı tamamlandıktan sonra araştırmanın bu boyutuna destek verecek üniversite öğrencilerinin de istekleri doğrultusunda, kendileri için uygun saatler dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında notlar alınmış, eş zamanlı olarak da veri kaybının önlenmesi amacıyla görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇ VE TEKNİKLERİ

Veri toplama aracı olarak; Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Bütünleşme Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, günlük sayfaları ve program videoları kullanılmıştır.

3.5.1. Araştırmanın Nicel Boyutunda Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.5.1.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından tasarlanan kişisel bilgi formuyla, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik bilgilerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Kişisel bilgi formu, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ikamet ettikleri yer, ailenin ekonomik geliri, anne-baba eğitim düzeyleri ve anne-baba meslekleri ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Kişisel Bilgi Formu Ek 2'de verilmiştir.

3.5.1.2. Sosyal Bütünleşme Ölçeği

Üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarını ölçmek amacıyla, Şimşek ve Şimşek (2013) tarafından geliştirilen Sosyal Bütünleşme Ölçeği

kullanılmıştır. Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SBÖ)'nin yapı geçerliğinin incelenmesi amacıyla diğer adı temel bileşenler analizi tekniği olan faktör analizi kullanılmıştır. Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SBÖ), sosyal çevreyle bütünleşme (8 madde), yerel bütünleşme (5 madde), ailesel bütünleşme (7 madde), eğitimsel bütünleşme (9 madde), ulusal bütünleşme (10 madde) ve normatif-manevi bütünleşme (8 madde) olmak üzere 6 boyuttan oluşan, toplamda 47 madde içeren likert tipi bir ölçektir. Sosyal Bütünleşme Ölçeği Ek 3'de verilmiştir.

SBÖ, eğitim örgütleri bünyesinde gerçekleştirilen araştırmada kullanılmış geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Ölçeğin faktör yapısını incelemek için yapılan temel bileşenler faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 47,79'unu açıklayan 6 alt boyut ortaya çıkmıştır. Sosyal çevreyle bütünleşme boyutu toplam varyansın % 6,66'sını, yerel bütünleşme % 6,01'ini, ailesel bütünleşme % 7,71'ini, eğitimsel bütünleşme % 9,27'sini, ulusal bütünleşme % 11,34'ünü ve normatif-manevi bütünleşme % 6,79'unu açıklamaktadır (Şimşek ve Şimşek, 2013).

Bu çalışma sonucunda ise Cronbach Alfa katsayısı 0,86 olarak bulunmuştur. Şimşek ve Şimşek (2013) tarafından ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayılarının, “sosyal çevreyle bütünleşme” için 0,85; “yerel bütünleşme” için 0,76; “ailesel bütünleşme” için 0,77; “eğitimsel bütünleşme” için 0,72; ulusal bütünleşme” için 0,70 ve “normatif-manevi bütünleşme” için 0,77 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekte yer alan toplamda 47 madde için Cronbach Alfa katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur (Şimşek ve Şimşek, 2013). Tablo 3.3'te sosyal bütünleşme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği verilmiştir.

Tablo 3. 3. Sosyal bütünleşme ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği

Boyut	Madde Sayısı	Geçerlik (Açıklanan Varyans Değeri)	Güvenirlik (Cronbach Alfa)
Sosyal Çevreyle Bütünleşme	8	% 6,66	0,85
Yerel Bütünleşme	5	% 6,01	0,76
Ailesel Bütünleşme	7	% 7,71	0,77
Eğitimsel Bütünleşme	9	% 9,27	0,72
Ulusal Bütünleşme	10	% 11,34	0,70
Normatif-Manevi Bütünleşme	8	% 6,79	0,77
Toplam	47	% 47,79	0,90

Sosyal Bütünleşme Ölçeği'nin kullanılmasıyla ilgili izinler, ölçeği geliştiren Doç. Dr. Hüseyin Şimşek ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Salih Şimşek'ten elektronik posta aracılığıyla alınmıştır. Ölçek kullanım izinleri Ek 4'te verilmiştir.

Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SBÖ)'nden elde edilen verilere göre öğrencilerin sosyal bütünleşme algılarının dağılım durumlarını göstermek amacıyla beşli Likert tipindeki ölçekte yer alan seçeneklerin her biri bir düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algıları, düşükten yükseğe doğru farklı biçimde yorumlanmıştır. Araştırmaya katılanların sosyal bütünleşme algılarının ifade edilmesinde aşağıdaki Tablo 3.4'ten yararlanılmıştır.

Tablo 3. 4. Ölçek seçenekleri, puan aralıkları ve algı durumları

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralığı	Sosyal Bütünleşme Algısı
Tamamen Katılıyorum	5	4.20-5.00	Yüksek
Çok Katılıyorum	4	3.40-4.19	Orta Üstü
Orta Derecede Katılıyorum	3	2.60-3.39	Orta
Az Katılıyorum	2	1.80-2.59	Düşük
Hiç Katılmıyorum	1	1.00-1.79	Çok Düşük

3.5.1.3. Günlük sayfaları

Uygulanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGEP) sürecinde her oturumun sonunda ilgili alt boyutla ilgili olarak katılımcıların, araştırmacı tarafından geliştirilen günlük sayfalarını doldurmaları beklenmiştir. Günlük sayfaları aracılığıyla ilgili oturumda ele alınan konuyla ilgili katılımcıların düşüncülerini almak, algılarında meydana gelen değişim(ler)i görmek ve oturumun geliştirilmesi için tavsiyelerini almak amaçlanmıştır. Bu veri toplama aracı da araştırmanın nitel boyutuna destek vermektedir.

3.5.1.4. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan 8 haftalık Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı hakkındaki katılımcıların görüşlerini almak amacıyla 10 üniversite öğrencisiyle nitel görüşmeler yapılmıştır. Nitel görüşmeler için, 5 tane açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunun bir basamağını oluşturan yarı yapılandırılmış görüşme formu sayesinde uygulanan programın üniversite öğrencileri üzerindeki etkileri derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular hazırlandıktan sonra, Eğitim Yönetimi alanındaki bir uzmanın görüşü alınmış ve uzman tarafından sunulan tavsiyeler doğrultusunda form son halini almıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, Ek 5'te verilmiştir.

3.5.1.5. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın video çekimleri

Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın 8 hafta süren bütün oturumları, kamerayla kayıt altında tutulmuştur. Bu kayıtlar, araştırmacı tarafından incelenmiş ve uygulama hakkında katılımcıların görüşleri bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Ayrıca, oturumlar boyunca katılımcılarda meydana gelen algı değişim(ler)i gözlemlenmeye çalışılmıştır. Video analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular, nicel ve nitel araştırma bulgularının desteklenmesi amacıyla kullanılmıştır.

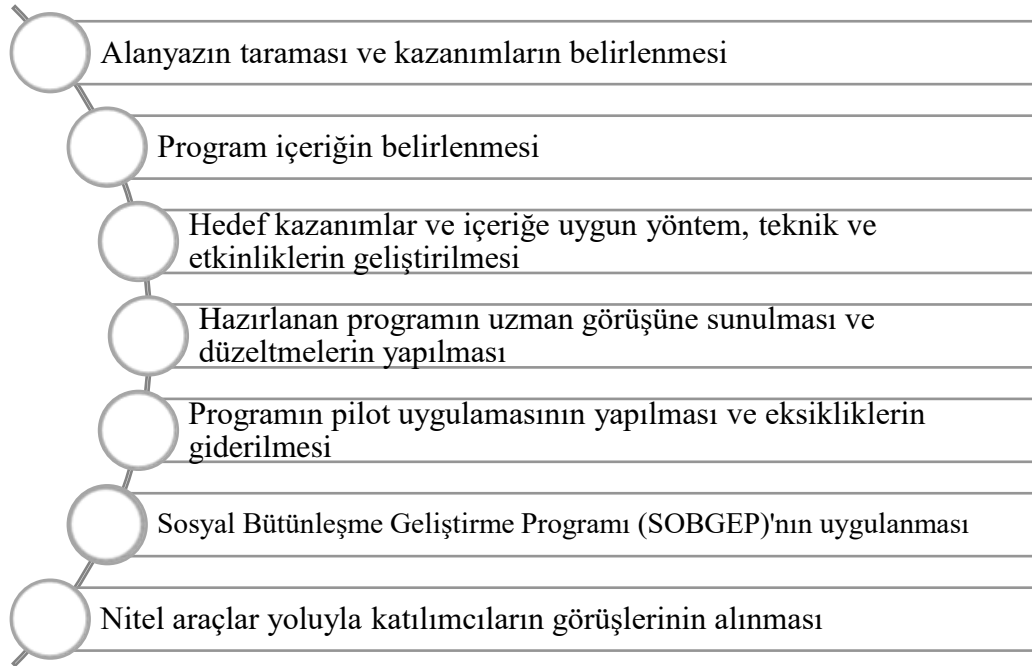
3.5.2. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı

Bu bölümde, araştırmacı tarafından tasarlanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın genel amaçları, kapsam ve geliştirilme süreciyle ilgili detaylı bilgiler verilmiştir.

3.5.2.1. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın hazırlanması

Sosyal bütünleşme konusunda geliştirilen ölçme araçları (Tinto, 1975; Mannan, 2001; Şimşek ve Şimşek, 2013; Karacan Doğan, 2011; Yılmaz, Karlı ve Yetim, 2006), kişilerin sosyal bütünleşme algılarının belirlenmesine imkan vermektedir. Toplumsal bütünleşme durumunu toplum olmakla yakından ilişkili gören Ozankaya (1977), toplumsal bütünleşmenin geliştirilmesinin toplumun kendisini yenileyebilmesi ve sürdürebilmesini kolaylaştırdığı gibi çok veya az ölçüde karmaşık iş bölümlerinin rahatlıkla yönetilebileceği ilişkilerin kurulmasına da olanak sağlanabileceğini belirtmiştir. Sosyal bütünleşmenin geliştirilmesi yoluyla, toplum içerisinde var olan benzerlikler ve farklılıklar yok edilmeden daha ahenkli bir işleyiş ortamı kurulabilir. Bu yüzden, sosyal bütünleşmenin geliştirilmesinin, toplumun kalkınma sürecine önemli derecede destek olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'yla, üniversite öğrencilerinin sosyal-çevresel, yerel, ailesel, eğitimsel, ulusal, normatif-manevi bütünleşme algılarında gelişmelerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı hazırlanırken aşağıdaki süreçler takip edilmiştir (Şekil 3.5).

Şekil 3. 5. Sosyal bütünleşme geliştirme programı süreci

Psikolojik Bütünleşme Geliştirme Programı'nın geliştirilmesi sürecinde işletme, örgütsel davranış, toplum sosyolojisi, eğitim programları ve eğitim yönetimi gibi birçok farklı disiplinden yararlanılmıştır. Daha önceden sosyal bütünleşme algısının geliştirilmesi amacı ile hazırlanan herhangi bir programın olmaması yapılan bu araştırmayı özel ve anlamlı kılmaktadır. Hazırlanan programın etkinliklerinin ilgili kazanımlarla uyuşup uyuşmadığı durumu uzman görüşüne sunulmuştur. Bu bağlamda, program geliştirme alanında çalışmaları bulunan Yrd. Doç Dr. Melike Özyurt ve Yrd. Doç. Dr. Bilge Kuşdemir Kayıran çalışmaya destek olmuşlardır.

Uzman görüşü doğrultusunda yapılan düzeltmelerin sonunda kazanımlar ve katılımcıların özellikleri göz önünde bulundurularak ilgili programa son hali verilmiştir. Her oturumda sosyal bütünleşme kavramı ve sosyal-çevresel, yerel, ailesel, eğitimsel, ulusal ve normatif-manevi boyutlarını kapsayan etkinliklerin yer aldığı 8 haftalık program ortaya çıkmıştır.

Uzman görüşü alınıp gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın pilot uygulaması İngilizce öğretmenliği programındaki 30 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. 2 hafta boyunca yerel bütünleşme ve ulusal bütünleşme alt boyutlarına ait oturumlar gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamada gözlemlenen eksiklikler giderilmiş ve üniversite öğrencilerinin günlük sayfalarını daha etkili kullanabilmeleri (görüşlerini, algı değişimlerini ve önerilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri) için sayfa düzenlemesinde değişiklikler yapılmıştır.

Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın uygulanması sürecinde, araştırmacı tarafından belirlenen temalara ait kısa bilgilendirmeler yapılmış, katılımcıların görüşlerini rahatlıkla ifade edebilecekleri grup çalışmalarına sıklıkla yer verilmiştir. Sosyal bütünleşmenin alt boyutları ile ilgili videolar, kısa filmler ve etkinlikler incelenmiştir. Ayrıca, programın son oturumunda sosyal bütünleşmede önemli yeri olan birlikte yaşama kültürü ekseninde dışarıdan bir uzmanın katılımı sağlanmıştır. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGEP), Ek 6'da sunulmuştur.

3.5.2.2. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın genel amacı

Sosyal bütünleşme algısının geliştirilmesine yönelik hazırlanan bu programın ana amacı çevresel, sosyal, ekonomik ve kurumsal konuların ön yargısız ve uyumlu

değerlendirilmesini sağlayacak ve böylece daha sürdürülebilir planlama uygulamalarını mümkün kılacak bütünleşme çerçevesinin oluşturulmasını yaratmaya çalışmaktır. Sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi yoluyla, yükseköğretim kurumlarının etkili olması ve kalabilmesi, yeni koşullara ayak uydurabilmesi, problemlerini çözebilmesi ve kendini yenileyebilmesi mümkün görünmektedir. Bu bağlamda, SOBGEP önemli bir adım olarak görülebilir.

3.5.2.3. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın kazanımları

Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın oturumlar bazında ilgili kazanımları ve bu kazanımların ilgili olduğu sosyal bütünleşme boyutu Tablo 3.5'te sunulmuştur:

Tablo 3. 5. *SOBGEP'in ilgili boyutu ve kazanımları*

Hafta	Tema/Boyut	Kazanımlar
1.Hafta	Sosyal Bütünleşme Nedir?	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar sosyal bütünleşme kavramını anlamlandırır. * Katılımcılar sosyal bütünleşme türlerini tanıır. * Katılımcılar sosyal bütünleşme açısından kendilerinin ve beklentilerinin farkına varır.
2.Hafta	Sosyal Çevresel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar sosyal - çevresel bütünleşme kavramını anlamlandırır. * Katılımcılar sosyal - çevresel olanakları ve sorunları anlayıp kendi sorunlarıyla özdeşleştirir. * Katılımcılar farklı sosyal grupların sosyal ve kültürel yapıdaki konumlarını, uyumlarını, çevreye bakışlarını, algılamalarını tartışır.
3.Hafta	Yerel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar buldukları yerel çevreyle ilgili farkındalık geliştirir. * Katılımcılar yerel çevreleriyle ortak amaç etrafında birleşir.
4.Hafta	Ailesel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar ailenin sosyal anlamını kavrar. * Katılımcılar aile üyelerinin hayatlarındaki önemini farkına varır. * Katılımcılar diğer aile üyelerinin duygularının farkına varır. * Katılımcılar sosyal düzenin devamlılığı açısından sağlıklı aile varlığı hakkında farkındalık geliştirir.
5.Hafta	Eğitimsel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar eğitimde iletişim ile değişim olabileceğinin farkına varır. * Katılımcılar benzer duyguları hisseder, ortak eğitim yaşantılarını fark eder.
6.Hafta	Ulusal Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar ulusal kimlik ve gurur duygusunu geliştirir. * Katılımcılar ulusal kültürel değerlerin farkına varır. * Katılımcılar ulusal değerleri anlamlandırır.
7.Hafta	Normatif-Manevi Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar içinde bulunduğu toplumda sosyal rollerini algılar. * Katılımcılar evrensel bir ahlak anlayışının farkına varır. * Katılımcılar inancın insanlar üstündeki bütünleştirici rolünü anlar.
8.Hafta	Birlikte Yaşama Kültürü	<ul style="list-style-type: none"> * Katılımcılar birlikte yaşama kültürünü tartışır. * Katılımcılar sosyal bütünleşme olgusuna karşı farklı bakış açıları geliştirir.

3.5.2.4. Çalışma süresi, yeri ve uzman katılımcı

Bu çalışma, deney grubunda bulunan katılımcı üniversite öğrencileri ile buldukları üniversitenin eğitim fakültesinde, haftada yaklaşık 1,5 saat olmak üzere toplamda 8 haftada gerçekleştirilmiştir. SOBGEP, araştırmacı tarafından yürütülmüştür. 8 haftalık programın son haftasında sosyoloji alanında çalışmalarını bulunan Doç. Dr. Yücel Karadaş'ın katılımı sağlanmıştır.

3.5.2.5. Katılımcı sayısı

Bu araştırmaya, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde ilgili üniversitenin sınıf öğretmenliği programında bulunan 67 öğrenci katılmıştır.

3.5.2.6. SOBGEP'te Yer Alan Etkinlikler

Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nda, sosyal bütünleşme ve altı temel bileşeni olan "sosyal-çevresel bütünleşme", "yerel bütünleşme", "ailesel bütünleşme", "eğitimsel bütünleşme", "ulusal bütünleşme" ve "normatif-manevi bütünleşme" ile ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Bu bağlamda uygulanan etkinlikler Tablo 3.6'da sunulmuştur.

Tablo 3. 6. *SOBGEP etkinlikleri*

Hafta	Tema/Boyut	Etkinlikler
1.Hafta	Sosyal Bütünleşme Nedir?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tanışma etkinliği “<i>Tuvalet kağıdı</i>” ▪ Grup kurallarının belirlenmesi ▪ Sosyal bütünleşme kavramı ve alt boyutlarının tanıtılması ▪ Beklenti belirleme formu
2.Hafta	Sosyal Çevresel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sosyal-çevresel bütünleşme sunumu ▪ Video “<i>Kurgunun Politikası – Elif Şafak</i>” ▪ Düşünce paylaşımı ▪ Etkinlik “<i>İdeal mahalle düzeni oluşturma</i>” ▪ Günlük sayfası
3.Hafta	Yerel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yerel bütünleşme sunumu ▪ Kısa film “<i>Uçurtma – Serdal Altun</i>” ▪ Beyin fırtınası “<i>Yerel bütünleşme unsurları</i>” ▪ Etkinlik “<i>Resim, afiş, şiir istasyonu</i>” ▪ Günlük sayfası
4.Hafta	Ailesel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ailesel bütünleşme sunumu ▪ Kamu spotu “<i>Aile Olmak – Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı</i>” ▪ Düşünce paylaşımı “<i>Ailenin işlev, rol ve sorumlulukları</i>” ▪ Etkinlik “<i>Aile bireylerine mektup yazma</i>” ▪ Günlük sayfası
5.Hafta	Eğitimsel Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eğitimsel bütünleşme sunumu ▪ Film “<i>Özgürlük Yazarları – Richard LaGravenese</i>” ▪ Film analizi formu
6.Hafta	Ulusal Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ulusal bütünleşme sunumu ▪ Kamu spotu “<i>Büyük Bir Aileyiz, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı</i>” ▪ Ulusal birlik ve beraberlik olayları ▪ Etkinlik “<i>Anlat Bakalım Oyunu</i>” ▪ Günlük sayfası
7.Hafta	Normatif-Manevi Bütünleşme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Normatif-manevi bütünleşme sunumu ▪ Video “<i>Bilim Ahlaki Soruları Yanıtlayabilir, Sam Harris</i>” ▪ Görüş Geliştirme “<i>Ahlaki açıdan örnek olay inceleme</i>” ▪ Günlük sayfası
8.Hafta	Birlikte Yaşama Kültürü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Söyleşi “<i>Birlikte Yaşama Kültürü - Doç Dr. Yücel Karadaş</i>” ▪ Günlük sayfası

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırma kapsamında toplanan nicel verilerin analizinde istatistiksel yöntemlerden yararlanılırken, nitel verilerin analizinde ise nitel araştırma yöntemleri dikkate alınmıştır.

3.6.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel veri analizleri, SPSS 20.0 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada araştırmadan elde edilen verilerin analizinde parametrik veya non-parametrik analiz yöntemlerinden hangilerinin kullanılması gerektiğinin belirlenmesi amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Elde edilen test sonuçları, ön teste ait p değerlerinin ($p=,004$; $p<,05$) normal dağılmadığına; son teste ait p değerlerinin de normal dağılmadığına işaret etmiştir ($p=,000$; $p<,05$).

Üniversite öğrencilerinin Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'na (SOBGEP) yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Araştırmada Mann Whitney-U testi ve Wilcoxon Sıralı İşaretler testi kullanılmıştır. SOBGEP'e ilişkin aritmetik ortalamaların yorumlanmasında beşli dereceleme ölçeğindeki "Tamamen katılıyorum" seçeneği için 5, "Çok katılıyorum" seçeneği için 4, "Orta derecede katılıyorum" seçeneği için 3, "Az katılıyorum" seçeneği için 2 ve "Hiç katılmıyorum" seçeneği için 1 puan verilmiştir.

3.6.2. Nitel Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizi kısmında, içerik analizi ve betimsel analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma yöntemi olarak içerik analizi, olguları tanımlamak ve ölçmek için sistematik ve objektif bir araçtır (Krippendorff, 1980; Downe-Wamboldt, 1992; Sandelowski, 1996). İçerik analizi, aynı zamanda belgeleri analiz etme yöntemi olarak da bilinmektedir. İçerik analizi, araştırmacıya verilerin anlaşılmasını artırmak için teorik konuları test etmesini sağlamaktadır. İçerik analizi sayesinde, kelimeleri içerikle ilgili minimal kategoriye ayırmak mümkün olmaktadır. Aynı kategoriye giren sözcüklerin, cümlelerin ve benzerlerinin aynı anlamı paylaştığı kabul edilmektedir (Cavanagh, 1997). İçerik analizi yöntemi, nitel veriye uygulanırken aşağıdaki yol takip edilmektedir (Elo ve Kyngäs, 2008):

- (1) Nitel verilerin toplanması
- (2) Açık kodlama

- (3)Kod sayfaları oluşturma
- (4)Gruplama
- (5)Kategoriye ayırma
- (6)Sonuçları analiz etme ve raporlaştırma

İçerik analizi yapılırken Leech ve Onwuegbuzie'in (2007) önerdiği tekniklerden yararlanılmıştır. Uygulama sürecinde katılımcılar tarafından doldurulan günlük sayfalarındaki cümleler ve görüşmelerde yöneltilen sorulara verilen cevaplar için kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Bu süreçte öncelikle, katılımcılardan toplanan nitel veriler bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Bu verilerin hepsi okuduktan sonra kodlara ayrılmışlardır. Daha sonrasında bu kodlar kodlama sayfalarına (coding sheets) aktarılmıştır. Kodlama sayfalarına yerleştirilen bu kodlar; benzerliklerine ve yakınlıklarına göre gruplanmıştır. Bir sonraki aşamada ise gruplanan bu kodlar belirli temalar altında kategorilere ayrılmıştır. Her kategorinin altında bulunan kodların tekrar etme sıklığına göre frekansları belirlenmiştir. En sonunda düzenlenen bu verilerin ışığında yorumlama kısmına geçilmiştir.

Betimsel analiz kısmı ise, uygulamaya katılan üniversite öğrencilerinin görüşlerinin direkt olarak aktarıldığı yazılı verilerin düzenlenmesi ve açıklanmasını içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu süreçte katılımcıların Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGE) ile ilgili düşünceleri ve ifadeleri görüşme tekniği aracılığıyla toplanmıştır. Uygulanan programla ilgili görüşler anlamsal olarak irdelenmiş ve kodlanmıştır. Benzer ve yakın anlama sahip kodlar öncelikle alt temalara, daha sonrasında ise anlamsal bütünlük bozulmayacak şekilde ana temalara ayrılmıştır. Bütün ana temalar, alt temalar ve kodlar üniversite öğrencilerinin uygulanan programla ilgili görüşlerinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamında, nitel analiz sürecinde uygulanan programla ilgili katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılarla kodlama örneklerine yer verilmiştir. Verilen bu kodlama örnekleriyle, araştırma kapsamında öne çıkan noktaların vurgulanması amaçlanmıştır. Bu uygulamaya katılan her bireye birbirinden farklı bir kod verilmiştir. Böylelikle, katılımcının kimliğinin gizlenmesi durumuyla ilgili etik kaygıların önüne geçilmeye çalışılmıştır (Kalman, 2017).

Bu araştırmanın nitel boyutunda günlük sayfaları ve görüşmelerin yanı sıra oturumlar sırasında yapılan video kayıtlarından da yararlanılmıştır. Videolar genellikle deneysel çalışmalar çerçevesinde sosyal etkileşimi analiz etmek için kullanılır

(Knoblauch ve Tuma, 2011). Bu bağlamda, sosyal bütünleşme algısında önemli etmenlerden biri olan sosyal etkileşim unsurunun incelenmesi adına kayıt altına alan oturumların, analiz sürecine katkı sağladığı düşünülebilir. Bütün oturumlar kamera aracılığıyla kayıt altına alındıktan sonra uygulanan program süreci ve akışı hakkındaki görüşler bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Bu verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Alınan bu kamera kayıtları ile katılımcıların tutumlarının da gözlemlenmesi sağlanmıştır. Günlük sayfaları, yapılan görüşmeler ve alınan kamera kayıtlarıyla araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin SOBGEP'le ilgili algılarının farklı değerlendirme mekanizmalarıyla irdelenmesi sağlanmıştır.

Günlük sayfası formatı ve görüşme formunun oluşturulması aşamasında içeriğin birbiriyle tutarlı olmasına dikkat edilmiştir. Günlük sayfalarının alt başlıkları ve görüşme formunda yer alan soruların netliği ve anlaşılabilirliği konusunda Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kalman'dan uzman görüşü alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın (SOBGEP) etkililiğini inceleyen deneysel araştırmaya yönelik bulgular ele alınmıştır. Daha sonrasında ise SOBGEP'i katılımcı görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla günlük sayfaları ve görüşmeler aracılığıyla toplanan nitel verilerden elde edilen bulgular aktarılmıştır.

4.1. ARAŞTIRMANIN ANA PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu kısımda araştırmanın ana problemi olan “Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algıları üzerindeki etkisi nedir?” sorusuna yönelik bulgular verilmiştir. Araştırmada ilk olarak, sosyal bütünleşme puanlarının normal dağılım göstermemesinden dolayı deney grubu ve kontrol grubu ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Sosyal Bütünleşme Ölçeği puanlarının grup değişkeni açısından anlamlı bir farklılığının olup olmadığını göstermek amacıyla uygulanan Mann Whitney-U testi sonuçları Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’te sunulmuştur.

Tablo 4. 1. *Sosyal Bütünleşme Ölçeği ön test puanlarının grup değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları*

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
SBÖ Ön test	Deney	36	29,36	1057,00			
	Kontrol	31	39,39	1221,00	391,00	-2,101	,036
	Toplam	67					

Tablo 4.1 incelendiğinde, deney grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin ön test puanlarıyla, kontrol grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin ön test puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir ($U=391,00$; $p<.05$). Deney grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin ön test puanlarının, kontrol grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin ön test puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Fark puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında, farkın kontrol grubu lehine olduğu görülmektedir. Her iki grubun sosyal bütünleşme puanlarının, program uygulanmadan önce birbirinden farklı olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. 2. *Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SBÖ) son test puanlarının grup değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları*

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	P
SBÖ Son test	Deney	36	37,17	1338,00	444,00	-1,434	,152
	Kontrol	31	30,32	940,00			
	Toplam	67					

Tablo 4.2'ye bakıldığında, deney grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin son test puanlarıyla, kontrol grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin son test puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir ($U=444,00$; $p>.05$). SOBGEP uygulandıktan sonra deney ve kontrol gruplarının sosyal bütünleşme ölçeği puanları arasındaki farkın ortadan kalktığı görülmektedir.

Deney ve kontrol gruplarında Sosyal Bütünleşme Ölçeği puanları açısından anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığını görmek amacıyla hem deney hem de kontrol grubu için ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına imkan veren Wilcoxon Sıralı İşaretler testi sonuçları Tablo 4.3 ve Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4. 3. Sosyal Bütünleşme Ölçeği deney grubu ön test-son test puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Wilcoxon Sıralı İşaretler testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
	Azalanlar	7	11,57	81,00		
Deney Grubu SBÖ (Ön test-Son test)	Artanlar	29	20,17	585,00	-3,960	,000
	Eşit	0				
	Toplam	36				

Tablo 4.3'te verilen sonuçlara göre, deney grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin program öncesi ve program sonrası sosyal bütünleşme puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($z=-3,960$, $p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında gözlenen anlamlı farkın artanlar, yani son test lehine olduğu görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak, SOBGEP'in deney grubundaki üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme puanlarını artırma konusunda etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 4. Sosyal Bütünleşme Ölçeği kontrol grubu ön test-son test puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Wilcoxon Sıralı İşaretler testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
	Azalanlar	17	17,79	302,50		
Kontrol Grubu SBÖ (Ön test-Son test)	Artanlar	14	13,82	193,50	-1,069	,285
	Eşit	0				
	Toplam	31				

Tablo 4.4'te verilen sonuçlara göre, kontrol grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin program öncesi ve program sonrası sosyal bütünleşme puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($z=-1,069$, $p>.05$). Yani, kontrol grubunda bulunan katılımcıların sosyal bütünleşme puanlarında herhangi bir farklılık oluşmamıştır.

4.2. ARAŞTIRMA KAPSAMINDA UYGULANAN SOBGEP'E İLİŞKİN ALGI VE DENEYİM BULGULARI

Bu bölümde deney grubunda bulunan üniversite öğrencilerine uygulanan programın sosyal bütünleşme ve alt boyutlarına yönelik algıları üzerinde bir etkisinin olup olmadığını saptamak amacıyla kendileri tarafından doldurulan günlük sayfaları ve yapılan görüşmelerin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.2.1. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'yla İlgili Doldurulan Günlük Sayfaları ve Görüşmelere İlişkin Bulgular

Günlük sayfalarında yer alan alt başlıklara verilen yanıtların analizinde; içerik analizi ve betimsel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Günlük sayfalarında yer alan alt başlıklar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Ana temalar, alt temalar ve kodlar oluşturulurken katılımcıların ifadeleri doğrultusunda ilerlenmiş, sürekli karşılaştırmalar yapılarak sonuçların tutarlılık durumu göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların uygulanan programı arkadaşlarına tavsiye ettikleri ortaya çıkmıştır. Programa yaş düzeyine uygun olarak düzenlemeler yapılırsa diğer eğitim kademelerinde de uygulanabileceği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Tablo 4.5'te SOBGEP'e katılan üniversite öğrencilerinin uygulanan programın algı değişim(ler)i üzerine etkileri ile ilgili ifadeleri verilmiştir.

Tablo 4. 5. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın üniversite öğrencileri üzerindeki algılanma etkileri

Ana tema	SOBGEP'in etkileri	
Alt temalar	Kodlar	f
Sosyal-Çevresel Bütünleşme	Tabuların ve önyargıların kırılması	16
	Farklı kültürleri tanıma ve keşfetme	14
	Kültürel değerlerin birleştirici rolünü görme	8
	Sosyal çevreye farkındalık geliştirme	7
	Farklı görüş geliştirme	6
	Etkili iletişim kurma	5
	Sosyalleşme	3
	Grup içi dinamik oluşturma	1
	Sıcak ve samimi ortama olan özlemi fark etme	1
Yerel Bütünleşme	Yerel bütünleşme farkındalığı oluşturma	11
	Farklı açılardan bakabilme	9
	Birlik ve beraberlik duygusu geliştirme	8
	Toplumsal değerleri fark etme	4
	Problem çözme stratejisi geliştirme	3
	Duyarlılığın artması	3
	Kaliteli zaman geçirme	1
Yaratıcı düşünme	1	
Ailesel Bütünleşme	Aileye bağlılığın farkına varılması	14
	Duyguları açıkça ifade edebilme	10
	Saygı ve sevgiyi koruma içgüdüsü	8
	Ailesel bütünleşme farkındalığı geliştirme	6
	Sakinleşme/rahatlama	4
	Kendini güçlü hissetme	3
Aileye daha fazla zaman ayırma ihtiyacı	1	
Eğitimsel Bütünleşme	Başarıyı elde etmek için kararlı ve istekli olma	10
	Eğitimin hayata yansımaları	7
	Eğitimde ötekileştirme sorununu fark etme	6
	Farklı eğitimsel yöntemler arama	4
	Eğitimin amacını sorgulama	4
Eğitimde iş birliğinin önemini fark etme	1	
Ulusal Bütünleşme	Ortak değerleri fark etme	13
	Kültürel miras aktarımının önemini anlama	7
	Birlik ve beraberlik duygusu geliştirme	5
	Yeni ulusal kavramlar keşfetme	4
	Ortak duyguların paylaşımı	3
	Değerlerin kişiler arasında çeşitli anlamlarını fark etme	3
Kendini yansıtma	1	
Normatif-Manevi Bütünleşme	Farklı görüş geliştirme	9
	Eleştirel düşünmeye yönlendirme	9
	Evrensel ahlak anlayışını kavrama	6
	Önyargısız dinleme ve anlamlandırma	4
Karşılıklı bağlılık geliştirme	2	

Tablo 4.5 incelendiğinde, SOBGEP'in üniversite öğrencileri üzerinde sosyal-çevresel bütünleşme açısından dokuz farklı açıdan olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir. Tabuların ve önyargıların kırılması, farklı kültürleri tanıma ve keşfetme isteği, kültürel değerlerin birleştirici rolünü görme, sosyal çevreye karşı farkındalık geliştirme, farklı görüş geliştirme, etkili iletişim kurma, sosyalleşme, iç dinamik oluşturma ve sıcak bir ortama karşı özlemi fark etme, bu çalışmada SOBGEP'in üniversite öğrencileri üzerindeki olumlu etkileri olarak gözlemlenmiştir.

Birinci alt temada, katılımcıların en çok vurguladığı iki temel konu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, uygulanan programın dil, din, ırk, renk ve cinsiyete bağlı tabuların ve ön yargıların yıkılmasına yardımcı olmasıdır. Diğer ise bu program aracılığıyla farklı kültürleri tanıdıkları ve bu farklılıkların ortak mekanlarda buluşabileceği düşüncesini geliştirdiklerini ifade etmeleridir. Katılımcılar, kültürel değerlerin birlik ve beraberlik üzerinde önemli yansımalarının olduğunu söylemişlerdir. Burada dikkat çeken konular ise, katılımcıların paylaşımlar sırasında diğerlerinin yaşam tarzı ve bakış açılarını görerek farklı görüşler geliştirdiklerinin ve sosyalleşme fırsatı bulduklarının altını çizmiş olmalarıdır. Sosyal-çevresel bütünleşme konusunda bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Her insanın farklı yaşam tarzı ve bakış açıları ve bunların etrafında şekillenen eylemleri bulunduğunu fark ettim. Bizim de kendi düşüncelerimizi, karşımızdaki insanların düşüncelerine olan saygı çerçevesini bozmadan paylaşmamız gerektiğini düşündüm. (K35)”*. *“Önyargıların mümkün derece az olması, etnik ayrımcılığın yapılmadığı, dinin dine, düşüncenin düşünceye saygısı olmasıyla sosyal-çevresel bütünleşmenin oluşacağına inancım arttı. Benim şahsi olarak birkaç fikrimin yanlış olduğunun farkına vardım. (K31)”*. *“Etkinlikten önce farklı kültürlerin bir arada yaşamaları ve anlaşmalarının sorun oluşturabileceği düşüncesi içindeyken, etkinlik sonunda aslında bunun imkansız olmadığını anladım. (K7)”*. *“Önceden bana ters gelen düşüncelerin aslında farklı şekilde yorumlanabileceğini gördüm. Bazen hiç farkında bile olmadan önyargılı davrandığımı keşfetmemi sağladı. (K19)”*.

SOBGEP'in olumlu etkileri konusundaki ikinci alt tema, uygulanan programın yerel boyutta üniversite öğrencilerinin üzerindeki etkileridir. Yerel bütünleşme farkındalığının oluşması, farklı açılardan bakabilme, birlik ve beraberlik duygusunun gelişmesi, toplumsal değerleri fark etme, problem çözme stratejisi geliştirme, duyarlılığın artması, kaliteli zaman geçirme ve yaratıcı düşünme, bu çalışmada

SOBGEP'in üniversite öğrencileri üzerindeki olumlu etkileri arasında görülmüştür. Katılımcı görüşlerine göre, bu alt temanın en fazla yerel bütünleşme farkındalığı oluşturma, farklı açılardan bakabilme ve birlik-beraberlik duygusunun gelişmesine katkı sağladığını göstermektedir. Aynı zamanda, katılımcıların, yerel konular ve sorunlar hakkında daha derinlemesine düşünerek farklı açılardan bakabildikleri gözlemlenmiştir. Katılımcılar, bu program kapsamında yapılan etkinlikler aracılığıyla gözden kaçırdıkları ayrıntıları fark ettiklerini ifade etmişlerdir. Bireyleri bir araya getirecek zenginliklerin anımsanmasıyla birlik ve beraberlik duygularının perçinlendiği görülmektedir. Bunlara ek olarak, iş birliği ortamının kurulabileceğine karşı olan inancın gelişmesinde büyük etkenlerden birinin toplumsal değerler olduğunu vurgulamışlardır. Yerel bütünleşme konusunda bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: *“Yerel bütünleşme kavramı hakkında biraz yanılgılarım olduğunu fark ettim. Örneğin, yerel bütünleşmenin sadece yaşadığım şehirdeki bölge düzeyinde olduğunu düşünürken bunun daha kapsamlı olduğunu fark ettim. (K23)”*. *“Etkinlik bana ben olmanın dışında biz olabilmeyi, benim memleketim yerine bizim vatanımız demeyi öğretti. (K22)”*. *“Bütün yerel sorunlar ve konuların bütün insanları ilgilendirdiğini ve insanların başkalarının hayatı ve yaşamı içinden elinden bir şeyler geliyorsa yapması gerektiğini düşündüm. (K10)”*. *“Şu an şurdan çıksam bir arkadaşımın canı sıkınsa belki ben buna duyarsız kalırdım. Ama bu etkinlikten sonra insanın insana ihtiyacı olduğunun bir kez daha farkına varmış olup o arkadaşımın derdini dinlerim. (K24)”*. *“Her ne kadar büyük bir çapta kitlesi ve topluluğu olmadan da yerel anlamda küçük bir topluluğun bile birlik olduğunda bir şeyler başarabileceğini görmüş oldum. (K4)”*.

İçerik analizi sonuçlarına göre ortaya çıkan diğer bir alt tema ise SOBGEP'in katılımcılar üzerindeki ailesel açıdan bütünleşme etkileridir. Katılımcı görüşlerine göre, SOBGEP'in üniversite öğrencileri üzerinde aileye bağlılığın farkına varılması, duyguların açıkça ifade edilebilmesi, saygı ve sevgiyi koruma iç güdüsü, ailesel bütünleşme farkındalığı geliştirme, sakinleşme/rahatlama, kendini güçlü hissetme ve aileye daha fazla zaman ayırma ihtiyacı duyma konularında etkilerinin olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, katılımcılar en çok, aile bireylerinin kendi yaşamlarına hem maddi hem manevi desteklerini fark ederek aile üyelerine bağlılık geliştirdiklerinin ve ailelerine karşı sözel olarak dile getiremediklerini yazılı olarak açıkça ifade edebildiklerinin üzerinde durmuşlardır. Bu temada öne çıkan nokta ise,

katılımcıların ailelerinin kendileri için ne anlam ifade ettiğini düşünüp, sevgi ve saygıyı korumak için çabalamaları gerektiğini belirtmeleridir. Ailesel bütünleşme konusunda bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: *“Ailede önemli olan bütünlüktür. Bir kalemi tek başına elimizde kırabiliriz ancak bir düzine kalemi elimizde kırmaya çalıştığımızda kıramıyorsak ve zorlanıyorsak bu ailenin gücünden gelmektedir. Aile benim hayatımda gücün sembolüdür. (K10)”*. *“Etkinlikle fark ettim ki aslında kendi ailemdeki insanlara yani anneme, babama ve kardeşlerime sevgimi ne kadar az dile getiriyorum. Kardeşlerimle olan sorunlarımın üstünü kapatmamın ailede küçük küçük problemlere daha sonra da büyük problemlere yol açabileceğini düşündüm. (K20)”*. *“Benim için hayatlarını feda eden anne ve babama sonsuz sevgi ve saygıyla bağlı olduğumu gördüm. Mutlu bir ailem oldukça hayattaki her şeyin üstesinden gelebileceğime inancım arttı. Çünkü arkamda yıkılmaz bir kale olan ailem var. (K11)”*. *“Ben duygularımı pek fazla ifade edebilen bir insan değilim ama bu etkinlik sayesinde içimden geçen her türlü duyguyu dökemedim. Bu çalışma gerçekten beni çok rahatlatmıştı. Ailenin önemini bir kez daha anladım ve tabii ki onları ne kadar çok sevdiğimi de. (K30)”*.

SOBGEP’in katkı sağladığı yönlerden biri de eğitimsel bütünleşme üzerinedir. Uygulanan eğitim programının katılımcılar üzerinde başarıyı elde etmek için kararlı ve istekli olma, eğitimde ötekileştirme sorununun fark edilmesi, eğitimin amacını sorgulama, farklı eğitsel yöntemlerin aranması, ortak noktaların ve eğitimde iş birliğinin önemini fark edilmesi konularında etkili olduğu görülmüştür. Bu çalışma sonunda katılımcılar en çok başarı elde edebilmek için kararlı olma, eğitimin bireylerin hayatına olumlu yansımaları ve eğitimde ötekileştirme sorununun farkına varılması konularının altını çizmişlerdir. Eğitimsel bütünleşme konusunda bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: *“Buradan anladım ki eğitimle tüm zorluklar aşılabılır, sabit fikirler değişebilir. Bu biraz zaman alsın da kesinlikle kalıcı davranış değişikliği yapacaktır. (K23)”*. *“Eğitimin farklı yaşayış biçimlerinden, etnik kökenlerden veya kültürel alanlardan gelen insanların birbirine saygı duyması ve sınıf içindeki arkadaşlık grubunda aidiyet duygusuna sahip olunmasıyla etkili olabileceğini düşündüm. (K35)”*. *“Eğitimin sadece belirlenen şeylerin öğrencilere aktarılmaktan ibaret olmadığını, aksine onlara hayatta gerekecek şeylere nasıl ulaşabileceklerini öğretmesi gerektiğini gördüm. (K8)”*. *“Uğraşırsam, pes etmezsem, etrafımdaki*

engellere takılmazsam ilerleyebileceğime dair umut verdi. Başlangıç zordur ama devam et felsefesini bu etkinlikte çok daha iyi anladım. (K31).”

SOBGEP’in olumlu etkileri konusundaki diğer alt tema, uygulanan programın ulusal boyutta üniversite öğrencilerinin üzerindeki etkileridir. Ortak değerleri fark etme, kültürel miras aktarımının önemini anlama, birlik ve beraberlik duygusu geliştirme, yeni ulusal kavramlar keşfetme, ortak duyguların paylaşımı, ulusal değerlerin kişiler arasındaki çeşitli anlamlarını fark etme ve kendini yansıtmaya bu çalışma kapsamında SOBGEP’in üniversite öğrencileri üzerindeki olumlu etkileri olarak sıralanabilir. Katılımcı görüşleri, ulusal bütünleşme bağlamında en çok ortak değerlerin fark edilmesi konusunda katkı sağladığını göstermektedir. Kültürel miras aktarımının, ulusal kimliğin devamlılığı konusunda önemli yere sahip olduğunun ifade edilmesi bu çalışmada öne çıkan noktalar arasındadır. Ulusal bütünleşme konusunda bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: *“Bu etkinlikte tarihimizi, ulusal değerlerimizi, kültürümüzün önemli öğelerini hatırlamış olduk. Ne kadar farklı olsak da belli değerler ve kültürler etrafında birleşiyoruz. (K11)”*. *“Tarihimiz, ulusumuz, kültürümüzle ilgili unutulmaya yüz tutmuş olan kavramları tekrar hatırlamış olduk. Bir birey olarak bize düşen görev kültürümüze, ulusal değerlerimize gereken önemi vermek ve gelecek kuşaklara aktarmaktır. (K25)”*. *“Daha önceden anlamlandıramadığım veya bilmediğim ulusal kavramları bu çalışmada öğrenmiş oldum. İnsanların görüşleri ve duyguları ne olursa olsun milli değerler etrafında birlik ve beraberlik içine girilebildiğini hissettim. (K19)”*. *“Aslında hepimizin ulusal anlamda ortak değerlerinin çok olmasından dolayı fazla çaba sarf etmeden aynı noktada buluşabildiğimizi fark ettik. (K10)”*.

SOBGEP’in etkileriyle ilgili son alt tema ise katılımcıların normatif ve manevi unsurları anlamlandırması temelinde oluşmuştur. Bu çalışma katılımcı ifadelerine göre, farklı görüş geliştirme, eleştirel düşünmeye yönlendirme, evrensel ahlak anlayışını kavrama, önyargısız dinleme ve karşılıklı bağlılık geliştirme konularında etki yapmıştır. Bu çalışma sırasında katılımcılar görüşlerini ifade etmiş ve birbirlerini dinlerken kendi görüşlerini geliştirdikleri veya değiştirdikleri gözlemlenmiştir. Buna ek olarak, katılımcıların örnek olayları incelerken neden-sonuç ilişkileri kurarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeye çalıştıkları görülmüştür. Çalışmanın en dikkat çekici noktalarından biri, katılımcıların evrensel ahlak anlayışını anlamlandırmalarına katkı sağlamış olmasıdır. Normatif-manevi bütünleşme

konusunda bazı katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: “Yaşanan olaylar her ne olursa olsun, nedenlerini ve sonuçlarını tam anlamıyla bilmeden yorum yapmamamız gerektiğini düşündüm. Ani kararlar vermek yerine sorgulamalıyız. Eğer ortada bir hak varsa bu tüm insanlığın hakkıdır. Bu yüzden yaşananlara duygusal açıdan bakmak yerine herkesin hakkı düşünülerek hareket edilmelidir. Bu etkinlik düşüncelerimin bu yönde olmasını sağladı. (K30)”. “İlk başta farklı görüşte olan insanlar daha sonra diğer görüşleri dinlediğinde fikirlerini değiştirebiliyor. Aslında insanın ilk başta düşündüğü ve sonrasında düşündüğü farklı olabiliyor. Bu etkinlikte bir nevi bunu anlamış oluyoruz. (K3)”. “Değerlendirmelerimizi yaparken kuralların bizim istem ve irademizin dışında gelişmesi nedeniyle ahlakın daha genel-geçer bir değerlendirme kistası olacağını düşündüm. (K35)”.

4.2.2. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın Etkililiğini Arttırmak İçin Yapılan Katılımcı Önerileri

Günlük sayfaları ve görüşme protokolünde yer alan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın içeriği, süresi, işleyişi vb. konularda katılımcıların yaptığı eleştiri ve önerilere odaklanmıştır. Bunun yapılmasının amacı, SOBGEP'in etkililiğinin artırılması için yapılması gerekenleri ortaya koymaktır. SOBGEP'in etkililiğinin artırılması için yapılması gerekenler Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4. 6. SOBGEP ile ilgili vurgulanan eleştiriler, güzel yönler ve öneriler

		SOBGEP'in İlgili Temaları						
Eleştiriler		Sosyal	Çevresel	Yerel	Ailesel	Eğitimsel	Ulusal	Normatif Manevi
Güzel Yönler								
Öneriler								
	▪ Farklı özellikte katılımcıların dahil edilmesi		✓				✓	
	▪ Kompozisyon yazdırma		✓					
Eleştiriler	▪ Farklı örnek olaylara yer verme		✓		✓			✓
	▪ Daha uzun süre ayrılması		✓	✓				✓
	▪ Uluslararası katılımcı sayısının artırılması		✓					
Güzel Yönler	▪ Gayet başarılı	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	▪ Eğlenceli	✓		✓		✓	✓	
	▪ Çok etkili	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	▪ Drama etkinliği yaptırılması			✓			✓	
	▪ Konferans düzenlenmesi			✓				✓
	▪ Sınıf dışı etkinlik düzenlenmesi			✓				
Öneriler	▪ Sergi hazırlama			✓				
	▪ İletişim becerileri kursu/eğitimi				✓			✓
	▪ Metafor kullandırma				✓			
	▪ Gezi organizasyonu						✓	

İçerik analizi sonucunda, SOBGEP'in etkililiği ile ilgili yapılan öneriler iki temel başlık altında değerlendirilebilir. Bunlarda birincisi, SOBGEP'in daha verimli ve etkili olabilmesi için öneriler sunarken; diğeri ise programın mevcut haliyle yeterli olduğu yönündedir. İlk yaklaşımın önerilerinin genellikle eğitim programının süresi ve çeşitli etkinliklerle desteklenmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda en çok vurgulanan nokta programın oturumlarının sürelerinin arttırılması durumudur. İki katılımcı bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir: *“Belki oturumlara daha fazla zaman ayrılarak etkinliklerin büyük gruplar nezdinde yaptırılması sağlanabilir ve daha iyi sonuçlar alınabilir. (K15)”*. *“Programın oturumlarının süresi daha uzun olsaydı kendimi daha iyi ifade etme şansım olacağını düşündüm. (K22)”*.

4.2.3. SOBGEP Süresince Çekilen Videolarla İlgili Yapılan Analizlere İlişkin

Bulgular

Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın tüm oturumları bir kamera aracılığıyla video kaydına alınmıştır. Elde edilen video kayıtları, katılımcıların uygulanan eğitim programıyla ilgili görüşlerini, program sürecindeki tutumlarını ve paylaştıkları deneyimleri incelemek amacıyla sadece ilgili yerler bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. SOBGEP hakkında katılımcıların görüşlerinin detaylandırılması açısından video analizinin önemli yere sahip olduğu düşünülmektedir. Video analizi sonuçlarına göre, şu çıkarımlar yapılabilmektedir:

Uygulanan program boyunca üniversite öğrencilerinin;

- Bütün oturumlara etkin bir şekilde katıldıkları,
- Oturumlardaki etkinliklerde eğlenceli ve verimli zaman geçirdikleri,
- Görüşlerini çekinmeden ifade edebildikleri,
- Oturumlarda sunulan örnek olayların analizine katıldıkları,
- Karşılıklı etkileşimden dolayı görüş geliştirdikleri,
- Farklı kültürel değer ve unsurları keşfettikleri,
- Çeşitli değerlendirme mekanizmaları geliştirdikleri,
- Rahat bir ortamda arkadaşlarının deneyimlerini görme fırsatı buldukları görülmüştür.

Video analizi sonuçları, SOBGEP'in üniversite öğrencileri üzerinde olumlu etkiler yaptığını göstermektedir. Katılımcıların program boyunca gerçekleştirilen

etkinliklere isteyerek katılmayı sürdürmesi ve programdan memnuniyetlerini sözel olarak da dile getirmeleri SOBGEP'in etkililiğinin yansıması olarak yorumlanabilir. Katılımcıların sosyal bütünleşme algı değişimlerinin yanı sıra, SOBGEP katılımcıların farklı bireylerle sosyalleşme ortamı bulmasına da olanak sağlamıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, uygulanan SOBGEP'in üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarında anlamlı bir etkiye yol açtığını göstermektedir. Deneysel araştırma sonuçları, yapılan video analizi ve katılımcılardan görüşme ve günlük sayfaları aracılığıyla toplanan nitel verilerin sonuçları SOBGEP'in katılımcılar üzerinde olumlu bir etki yaptığını ortaya çıkarmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın hem nicel hem de nitel boyutu açısından bulgular yorumlanmış ve alan yazındaki sosyal bütünleşme çalışmaları ışığında tartışılmıştır.

5.1. SOSYAL BÜTÜNLEŞME VE ETKİLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Sosyal bütünleşme kavramı, toplum içerisinde var olan farklılıkların yok edilmeden, birbiriyle uyum içerisinde sürdürülmesini ifade eden bir durum olarak tanımlanabilir. Kişiler, kendisine benzer ya da yakın olmayan kişilere veya unsurlara karşı ön yargılarını kırmaları durumunda hem kişisel hem de toplumsal anlamda kendilerini yenileyebilirler. Bu bağlamda, yapılan birçok araştırma, sosyal bütünleşmenin geliştirilmesinin hem bireyler hem de toplum üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu desteklemektedir.

Sosyal bütünleşme ile kişilerin sağlık durumları arasında bağlantı olduğunu açıklayan çalışmalar mevcuttur. Örneğin; sosyal yardım, sosyal katılım ve sosyal ağ kompozisyonu dahil olmak üzere sosyal bütünleşmenin çeşitli yönlerinin, kişilerin fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Amieva ve diğ., 2010; Ertel, Glymour ve Berkman, 2009; Fothergill ve diğ., 2011). Steel ve arkadaşlarının (2017) yaptıkları çalışmada sosyal bütünleşmenin ve sosyal izolasyonun sağlıkla ilişkili olduğu ve toplumsal açıdan izole olarak çalışan Latin günlük emekçilerin olumsuz sağlık sonuçlarıyla karşılaşma açısından yüksek risk altında oldukları anlaşılmıştır. Kısacası, sosyal bütünleşmenin bireylerin sağlığı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu yapılan çalışmalar sonucunda anlaşılmıştır.

Akın ve Ceyhan'ın (2005) çalışmalarında, sosyal bütünleşmede önemli yeri olan aileden algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan öğrencilerin kendini kabul

düzeylerinin yüksek olduğunun görülmesi de sosyal bütünleşmenin kişisel gelişim çatısı altında önemini işaret etmektedir. Benzer şekilde, Thoits (1983) mikro-sosyal olarak, kişiler arası düzeyde sosyal bütünleşmenin, toplumsal rol gereksinimlerini karşılamak olarak anlaşılabilirliğini belirtmiştir. Bu rol gerekliliklerinin, kimlik ve benlik saygısı için bir temel oluşturduğunun da altını çizmiştir.

Aynı zamanda sosyal bütünleşme ile eğitim arasındaki bağ birçok araştırmacının ilgi alanına girmiştir. Temel sosyal kurumların arasında yer alan eğitim ile sosyal bütünleşme arasındaki karşılıklı etkileşim çeşitli çalışmalarla açığa çıkarılmıştır. Bu konu üzerinde yapılan ampirik çalışmalar, öğrencilerin akademik ve sosyal bütünleşmelerinin dirençleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Terenzini ve Wright'ın (1987) bir grup üniversiteli öğrenciyi takip eden bir çalışması, Tinto'nun (1975) modelinde bahsedilen toplumsal ve akademik bütünleşmede etkileşim bileşeninin geçerliliğini desteklemektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre, öğrencilerin önceki yıllardaki akademik ve sosyal bütünleşme düzeylerinin, gelecek yıllardaki bütünleşme algılarına olumlu etkilediğini göstermiştir. Başka bir çalışmada, Langenkamp (2009) lise öğrencilerinin okulla sosyal bütünleşmelerinin akademik performanslarını nasıl etkileyebileceğini analiz ederek gençlerin akademik ve sosyal dönüm noktalarını araştırmıştır. Bulgular; ortaokul düzeyindeki öğretmen bağları, popülerlik ve ders dışı katılım gibi sosyal bütünleşme unsurlarının öğrencilerin liseye geçişteki akademik başarısını olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde, diğer bir araştırma sonucu da sosyal bütünleşmenin eğitimsel kararlılık ve okul başarısında önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Marcus ve Sanders-Reio, 2001).

Toplumun her kesimine ulaşabilmenin en etkili yollarından birinin eğitim olduğu söylenebilir. Bu yüzden, toplumsallaşma sürecinde eğitimin göz ardı edilemez önemi bulunmaktadır. Sosyalleşme, kültürel mirasın aktarılması, kişilerin toplum içerisindeki rol ve sorumluluklarının farkına varması eğitimin temel toplumsal işlevleri arasında sıralanabilir. Eğitimin toplumsal işlevini gerçekleştirebilmesi için kişilerin sosyal ilişkilerini anlamlandırabilmesi ve diğer insanlarla etkileşim içine girmesi gerekmektedir. İlgili çalışmalarda sosyal bütünleşme ortamının kurulabilmesinde sosyal ilişkilerin altı çizilmiştir. Bu bağlamda, sosyal bütünleşme ortamının kurulması ve sürdürülmesinde eğitim kurumlarına düşen görevler bulunmaktadır.

5.2. SOSYAL BÜTÜNLEŞME ALGISINA İLİŞKİN TARTIŞMA

Son yıllarda, yönetim ve örgütsel davranış alanında, sosyal bütünleşme ortamının kurulması ve geliştirilmesinde önemli rolü olabilecek bileşenler daha fazla incelenmeye başlanmıştır. Sosyal bütünleşmenin tam tersi olarak kabul edilen sosyal ayrışmanın; toplumsal bağlardan, kurumsal bağlardan ve topluluğa katılım durumlarına bakılarak algı düzeyinin anlaşılacağı ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, sosyal bütünleşme algısını etkileyebilecek çeşitli sosyal dinamikler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Katz ve Kahn (1978), bir sosyal sistemin bütünleşmesinin bir takım nedenlerden kaynaklandığını, ancak rol gereksinimlerinden ziyade doğrudan doğruya duygusal faktörlerin bir fonksiyonu olduğunu savunmuştur. Bu durum, bir grup içerisindeki bireylerin diğer üyelerden kişisel memnuniyetlerinin ve bu ilişkileri sürdürmek için motivasyonlarının, bütünleşmenin önemli göstergelerinden olduğunu göstermektedir. Bu nedenle sosyal bütünleşmenin; gruba çekiciliğini, grubun diğer üyelerinden memnuniyetini ve grup üyeleri arasındaki sosyal etkileşimi yansıtan çok yönlü bir olgu olduğu söylenmiştir.

Son dönemlerde Türkiye içerisinde meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyal değişimler ve bunların sonucunda gençlerin bu değişim ve dönüşüm süreçlerindeki durumları sosyal bütünleşme açısından endişeler yaratmıştır. Bu tür değişim hareketlerinin eğitim kurumlarında da birtakım problemlerin yaşanmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Gençlerin kalkınma ve değişim sürecinde toplumla etkileşim içerisine girmekte bazı zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir. Bundan dolayı çeşitli eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal bütünleşme algısını belirlemeye yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Örneğin, Şimşek ve Şimşek (2013) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerde eğitim-öğretim gören lise öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarını geliştirdikleri ölçme aracıyla değerlendirmiş ve çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, lise öğrencilerinin ulusal ve normatif boyutta sosyal bütünleşme algı düzeylerini yüksek ancak eğitimsel ve sosyal çevresel boyutta ise düşük olarak nitelendirmişlerdir. Ayrıca, lise öğrencilerinin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında cinsiyet, okudukları il, lise türü, başarı durumları, okulu terk etme durumları, ailelerinin ekonomik geliri, okul öncesi eğitim alma değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde, Özgan ve İş'in (2017) yaptıkları araştırma sonucunda, ortaöğretim öğrencilerinin sosyal bütünleşme

konusunda iyi düzeyde algılamalara sahip olduğu ve öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeylerinin öğrencilerin aldıkları eğitimin kalitesiyle ve akademik başarılarıyla doğrudan ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Ancak, üniversiteler gibi çeşitli bölgelerden farklı kültürel birikimle gelen, birbirinden farklı geçmiş ve deneyimlere sahip gençlerin bir araya geldiği eğitim örgütlerinde sosyal bütünleşme algı düzeyinin ne durumda olduğuna yönelik çalışmaların ve bunu güçlendirmeyi amaçlayan uygulamaların eksikliği göze çarpmaktadır. Bu açıdan, yapılan bu araştırmanın alana destek olacağı ve sosyal bütünleşmeye yönelik faaliyetlerin canlandırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi yoluyla, yükseköğretim kurumlarının etkili olması ve kalabilmesi, yeni koşullara ayak uydurabilmesi, problemlerini çözebilmesi ve kendini yenileyebilmesi mümkün görünmektedir. Bütünlük durumu toplum olmanın bileşenlerinden biri olduğu için, sosyal bütünleşme seviyesinin yükseltilmesi, toplumun gelişimini ve değişimini kolaylaştıracaktır. Öte yandan; eğitim sistemi, eğitimle ilgili uygulamaların okullar vasıtasıyla tasarlandığı ve uygulandığı bütüncül bir yapıdır. Bu nedenle, uyum açısından uygun bir eğitim sisteminin varlığı, sosyo-psikolojik açıdan uyumlu ve zihinsel olarak sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi için uygun zemin oluşturacaktır (Avcı, 2006).

5.3. SOBGEP'İN ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Sosyal bütünleşmeyi geliştirmeye yönelik herhangi bir çalışmanın olmaması bu çalışma ve benzerlerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu kapsamda uygulanan eğitim programlarının başarılı ve başarısız olma nedenlerinin ortaya çıkarılmasının sosyal bütünleşme ve alt boyutlarıyla ilgili gelecekte yapılması planlanan yeni araştırmalara rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarının geliştirilmesine yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın (SOBGEP) deney grubunda bulunan katılımcıların algıları üzerinde pozitif yönde etki yaptığı saptanmıştır. Uygulanan SOBGEP'in, deney grubunda yer alan katılımcıların sosyal bütünleşme algılarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Program öncesi ve sonrasında deney grubu katılımcılarının sosyal bütünleşme algıları açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubunda yer alan katılımcılara herhangi bir eğitim

programı uygulanmamıştır. Elde edilen bulgular, kontrol grubunda yer alan katılımcıların sosyal bütünleşme ön test ve son test puanlarında anlamlı bir farklılığın oluşmadığını göstermiştir. Uygulanan SOBGEP, deney grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarının geliştirilmesi açısından olumlu bir etkinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu tez çalışması kapsamında uygulanan program çerçevesinde sosyal bütünleşme bir bütün olarak ele alınmış ve sosyal bütünleşmenin çevresel, yerel, ailesel, eğitimsel, ulusal ve normatif-manevi boyutlarının geliştirilmesini olumlu yönde etkileyebilecek etkinlikler geliştirilmiştir. Yapılan ilgili araştırmalar, çalışmanın alt boyutlarını oluşturan unsurların sosyal bütünleşme üzerinde etkilerini gözler önüne sermektedir.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal-çevresel olarak ilişkilerini kuvvetlendirmeleri/güçlendirmeleri, çevrelerinde yaşayan insanların pencerelerinden bakmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların farklı sosyal grupların sosyal ve kültürel yapıdaki konumlarını, uyumlarını ve çevreye bakış açılarını algılamaları amaçlanmıştır. Benzer şekilde, yapılan çalışmaların büyük kısmında, sosyal olarak bütünleşme, sosyal ağ ve sosyal ilişkilerin kalitesinin değerlendirilmesine dayandırılmıştır (Pillemer ve diğ., 2000). Yakın tarihli çalışmalar sosyal bütünleşmeye, hem kişisel hem de toplumsal perspektiften bakmaya çalışmışlardır (Fothergill ve diğ., 2011).

Uygulanan programda üniversite öğrencilerinin yerel anlamda bütünleşebilmeleri ve tüm farklılıklara rağmen ortak amaçlar doğrultusunda birlikte hareket edilebileceği aktarılmaya çalışılmıştır. SOBGEP kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde, bölgesel olan bir problemin sadece orada yaşayan insanları değil tüm insanlığı ilgilendirdiği bakış açısı geliştirilmeye çalışılmıştır. Yapılan bazı araştırmaların sonuçları, yerel düzeydeki öğelerin sosyal bütünleşmeyi olumlu yönde etkilediğini desteklemektedir. Yerel bölge, bireylerin içinde bulunduğu coğrafi alanları temsil etmektedir ve yerel unsurların yoksulluk, kaynaklara erişim ve çevresel maruz kalma gibi yapısal boyutlar ile sosyal uyum, toplu etkinlik ve sosyal bütünleşme düzeyleri gibi toplumsal boyutlar yoluyla sağlığı etkilediği anlaşılmıştır (Diez Roux, 2012; Meyer ve diğ., 2014; Sampson ve diğ., 2002; Thorpe ve diğ., 2015). Aynı zamanda yerel olarak nitelendirilen bölgelerin, kişilerin sosyal bütünleşme ve sosyal desteği desenlendirmesindeki rolü hakkında çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin,

Small (2007), sanılanın aksine ırksal farklılıklarından çok komşuluk yoksunluğunun sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini açıklamış ve bu durumun sosyal bütünleşmeye engel teşkil ettiğini belirtmiştir.

Aile, çocuğu toplumun sosyo-kültürel beklentilerine göre şekillendirerek bireyi birçok etkinlik ve alışkanlıklara yönlendirmektedir (Moschis, 1985). Başka bir deyişle, toplumun çekirdeğini oluşturan aile, bir toplumsallaşma okuludur. Bir kişinin sosyalleşmesi ailesiyle başlamaktadır. Yaşamda var olan bilgilerin ve değerlerin öğrenilmesi ve yorumlanmasında aile ortamı önemli yer tutmaktadır. Bunların çoğunda aile ortamının etkili olması ve ailenin birçok insan için hayat boyu süreceği durumu, aile kurumunun sosyalizasyon sürecindeki önemini göstermektedir (Özpolat, 2010). Akın ve Ceyhan (2005) tarafından yapılan bir başka çalışmaya göre, ailelerinden algılanan sosyal desteği yüksek olan öğrencilerin kendilerini daha fazla kabul edebildikleri ortaya çıkmıştır. Gençlerin kendilerini kabul sürecinde, aile içindeki paylaşım, sevgi ve dikkat üzerine kurulan iletişimin oldukça karmaşık ergenlik döneminde yaşanan sorunlara karşı hoşgörü, kabul ve destekleyici tutumların geliştirilmesinde önemli katkılarına olduğu anlaşılmıştır. Aile, birey-toplum ilişkisinin kurucu birimi olarak adlandırılmaktadır (Doğan, 2009). Bu yüzden, toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında aile faktörünün önemli yeri olduğu söylenebilir. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı aracılığıyla üniversite öğrencileri ailelerine karşı sözel olarak ifade edemedikleri bağlılıklarını, sevgilerini ve saygılarını yazılı olarak aktarmışlardır ve kendilerini daha iyi hissetmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, SOBGEP aile üyelerine karşı katılımcıların kendilerinin bile farkında olmadığı duyguları keşfetmelerini sağlamıştır.

Kalaycı ve Özdemir (2013) ve Arastaman'ın (2009) çalışmalarının sonuçlarına göre, öğrencilerin okula bağlılık düzeyi orta düzeyde bulunmuştur. Bu bulgular, öğrenciler ile okul beklentileri arasında bir sorun olduğuna işaret etmekte ve öğrenciler okul ve eğitim sistemi arasında daha geniş bir temelde memnuniyet sorunu olduğunu göstermektedir. Okul, aileyle birlikte, eğitim sisteminin temel sorumluluklarından biri olan bireylerin sosyalleşmesinde en önemli kurumdur. Bu bağlamda, gençlerin yeteneklerine ve ilgi alanlarına uygun gelecekteki mesleklere yönlendirilmesi, toplumsal değerlerin nesilden nesile aktarılması, toplumsal düzen içerisinde kişilere statü kazandırılması eğitimin işlevleri arasındadır. Bunların gerçekleşmesi; toplumun gelişmesi, kendini yenileyebilmesi ve geleceğini şekillendirebilmesi açısından son

derece önemlidir. Şimşek ve Şimşek (2013) tarafından yapılan araştırmada gençlerin sosyal bütünleşme algılarının düşük düzeyde olması eğitim sürecinde eksikliklerin olduğunun göstergesi olabilir. Eğitim ve okuldan kaynaklı bu tür aksaklıklar, öğrencilerin topluma ve geleceğe olan inançlarının dağılmasına sebebiyet verebilir. Bu da, öğrencilerin sosyal, kültürel ve psikolojik problemler yaşamasına ve sosyalizasyon sürecinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilir (Fromm, 1994). Yani, toplum içerisindeki bireylerin eğitimsel olarak kendini gerçekleştirebilmesi genel anlamda toplumsal bütünleşme algısına pozitif yönlü etki yapacağı düşünülebilir. Bundan dolayı sosyal bütünleşme algısının geliştirilmesinde eğitimsel boyuta yönelik çalışmaların yapılması son derece önemlidir.

Aynı zamanda, Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı içerisinde üniversite öğrencilerinin evrensel ahlak anlayışı geliştirmeleri amaçlanmıştır. Katılımcı olan üniversite öğrencileri örnek olayları ahlaki olay değerlendirmeleri sırasında birbirleriyle etkileşim kurmuş, olaylara farklı açılardan bakabilme şansı bulmuş ve görüş değiştirme ve geliştirme sürecini deneyimlemişlerdir. Bu tür tecrübelerin sosyal bütünleşmeyi desteklediği söylenebilir. Ahlaki normlar, toplumsal kurumların devamlılık sürecini ve bireyin sosyalleşmesini sağlayarak toplumsal entegrasyona katkıda bulunmaktadır.

Sosyal bütünleşmenin alt boyutları dikkate alınarak oluşturulan SOBGEP'in, üniversite öğrencilerinin hem bireysel hem de toplumsal açıdan iyi oluş hallerini geliştirdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle, sosyal bütünleşmeyi geliştirmeyi amaçlayan eğitim programları yoluyla bireylerin kendilerini daha iyi hissetmesi hem de birlik ve beraberlik duygularıyla içinde buldukları toplum adına daha verimli çalışabilmesi sağlanabilir. Çeşitli alt boyutların birbiri ile iç içe geçirilmesi ile oluşturulan Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı eğitim örgütleri açısından insan kaynaklarının geliştirilmesi konusunda umut vadeden bir yapı özelliği taşıdığı söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin sosyal ilişkilerinin geliştirilmesi veya sosyal-çevresel, yerel, ailesel, eğitimsel, ulusal ve normatif-manevi farkındalığın oluşturulması yoluyla verimliliği arttıracığı ifade edilebilir. SOBGEP, bu tür bir etkinin ortaya çıkmasına katkı sağlayacak bir araç olarak kullanılabilir.

Bu araştırmanın deneysel kısmında sosyal bütünleşmenin uygulanan SOBGEP aracılığıyla geliştiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan istatistiksel anlamlılığın kontrol edilmesi ve aynı zamanda uygulanan programla ilgili gözden

kaçırılan noktaların fark edilmesi amacıyla gerçekleştirilen nitel görüşmeler, günlük sayfaları ve video analizi sonuçları katılımcıların uygulanan programa ilişkin olumlu görüşlere ve tutumlara sahip olduğunu göstermiştir. Araştırmanın ilerleyen bölümlerinde nitel görüşmeler, günlük sayfaları ve video kayıtlarından elde edilen bulgular tartışılmıştır.

5.4. KATILIMCILARIN SOBGEP HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı'nın etkililiğine ilişkin üniversite öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda, uygulanan SOBGEP'in üniversite öğrencileri üzerinde altı farklı açıdan katkılarının olduğu görülmüştür. Bu katkılar, sosyal bütünleşmenin alt boyutları olan sosyal-çevresel, yerel, ailesel, eğitimsel, ulusal ve normatif-manevi olarak temalaştırılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin sosyal-çevresel bütünleşme konusundaki görüşleri, bu programın en çok diğer insanlara karşı olan önyargıları kırdığını, farklı kültür öğelerini keşfetme ve tanıma fırsatı sunduğunu, çevresel farkındalık oluşturduğunu ve farklı görüşler geliştirmeye olanak verdiğini göstermektedir. Yapılan araştırmalarda; değişen ortam koşullarında, bireylerin kendilerinin etkin olması, bir olaya veya duruma farklı açılardan bakabilmeleri ve diğer bireylerle iş birliği içerisinde grup çalışmalarında bulunmaları ve farklı çıkarımlar yapabilmelerine olanak verdiğini göstermektedir (Mastrian ve McGonigle, 1999; Kökdemir, 2005). Benzer şekilde, bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen grup etkinliğinde de, katılımcılar birbirlerinin görüşlerini dinlerken bunlardan etkilendiklerini, görüşlerini geliştirdiklerini ve hatta bazıları görüşlerini değiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu araştırma, insanların, kendi çevreleri dışında var olan kültür unsurlarını tanımaları, diğer insanlara olan bakış açılarını değiştirmelerini sağladığını göstermektedir.

Yerel bütünleşme geliştirmeyle ilgili en çok vurgulanan katkılar, üniversite öğrencilerinin yerel bütünleşme farkındalığı geliştirmesi, birlik ve beraberlik duygusu geliştirmeleri ve duyarlılıklarının artması durumlarıdır. Bu etkilerden diğer insanları benimseme ve duyarlılığın artması durumu öne çıkmaktadır. Duyarlılığın artması yoluyla sosyal uyum yükselecek ve gerçek sosyal bütünleşme sağlanacaktır. Akbaba (2005) insanların doğruluk ve iyiliğe yönelik davranışlarının benimsenmesinde birbirini anlamaya çalışmalarının önemini belirtmiştir. Gerek üniversitelerde gerek

diğer kurumlarda iyilik ve doğruluk bireysel çıkarlarla ters düşse bile savunulduğunda sosyal bütünleşmenin korunabileceği ifade edilmiştir. SOBGEP aracılığıyla üniversite öğrencileri arasında oluşturulan birlik ve beraberlik duygusunun ve duyarlılık geliştirilmesinin sosyal bütünleşme ortamının sürdürülmesine destek olduğu söylenebilir.

Aile bağlılığının farkına varılması, kendini rahatlıkla ifade edebilme, saygı-sevgiyi koruma içgüdüğü ve sakinleşme sosyal bütünleşmenin temel unsurlarından biri olan ailesel boyutunun çıktılarıdır. Yapılan birçok çalışma, ailenin toplumsal düzenin sağlamadaki etkilerini ortaya çıkarmıştır. Örneğin, Avcı (2006) toplum içerisinde sağlıklı ilişkilerin yürütülmesinin, ergenlik döneminde karşılaşılan problemlerin tüm hayata yansımalarının engellenmesinin ve dönemsel sıkıntıların en aza indirgenmesinin çevrenin desteğini de alarak hareket eden ailesel çalışmalarla olabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda, Dubertstein ve arkadaşları (2004) tarafından yürütülen durum çalışmasında sosyal bütünleşme ve intiharla ilgili aile ve diğer sosyal göstergeler arasında güçlü ilişkiler bulunmuştur. Aile içerisindeki düşük sosyal etkileşim seviyelerinin sorunlu davranışlara neden olduğu açığa çıkarılmıştır. Bu bağlamda, bu tez çalışması kapsamında gerçekleştirilmeye çalışılan ailesel bütünleşme etkinliklerinin anlamlı ve değerli olduğu söylenebilir.

Eğitimsel bütünleşme ile ilgili olduğu konular ve yapılar göz önüne alındığında bu araştırma önemli sonuçlar sunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin eğitimsel açıdan bakıldığında başarı için azimli ve kararlı olma, eğitim ile hayat arasındaki bağlantının kurulması ve eğitimde ötekileştirme sorununun farkına varılması bu programın en önemli etkileri arasında sıralanabilir. Strage (1999) üniversite öğrencilerinden topladığı verilerin analizi sonucunda, beş akademik ve sosyal bütünleşme indeksi (akademik güven, sosyal güven, akranlar arasında kendini lider olarak kendini algılama, öğretmenlerle olumlu bir ilişki kurma ve iç kontrol odağı) ile başarı ve arasındaki anlamlı ilişkiyi ortaya çıkarmıştır. Bir başka çalışmada ise eğitimsel bütünleşme, öğrencilerin sosyal hayatlarının eğitimle değiştirilmesi durumu olarak tanımlanmıştır. Sosyal bütünleşmeye ilişkin faktörler analiz edildiğinde, öğrencilerin arkadaşlarıyla kurduğu yakın arkadaşlıklar, öğrenci etkinliklerine katılımı ve kültürel uyum arama çabalarının eğitim ortamlarındaki bütünleşmeyi desteklediği ortaya çıkarılmıştır (Prospero ve Vohra-Gupta, 2007). Bu tez çalışmasında uygulanan programda genellikle grup çalışmalarına yer verilmesi yoluyla katılımcıların birbiri ile

yakından etkileşime girmesi ve kişisel farklılıklarına rağmen ortak noktalarda buluşabilmeleri önceki araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Ulusal bütünleşme geliştirmeyle ilgili katılımcılar tarafından en çok vurgulanan katkılar ortak değerleri fark etme, kültürel mirasın nesilden nesile aktarılmasının önemini anlama ve önceden fark edilmeyen ulusal unsurları keşfetme olarak sıralanabilir. Bu çalışma sonunda, bir toplumun kendini yaşatabilmesi ve sürdürebilmesi için ulusal değerlerin önemini fark eden üniversite öğrencilerinin ulus çatısı altında toplanmaya olan inançlarının kuvvetlendiği anlaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin normatif-manevi bütünleşme bağlamındaki görüşlerinin daha çok farklı görüş geliştirme, eleştirel düşünmeye yönelme ve evrensel ahlak anlayışını kavrama noktalarında yoğunlaştığını göstermektedir. Katılımcılar, dini inançların ortak ahlak anlayışını yansıtmadığını ve aynı dini inancı paylaşan insanların bile olayları yorumlayışının farklı olabileceğini belirtmişlerdir. Eleştirel bakış açısıyla değerlendirilen örnek olaylar, evrensel ahlak anlayışının oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Frimer ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da benzer şekilde, evrensel boyuttaki ahlaki örneklerin, aracı motiflerin gerekçelerin sona erdirilmesine yönelik bir araç olarak ele alınmasıyla bütünleşmeye katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen çıkarımlar, doğrudan sosyal bütünleşmenin alt boyutlarının bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve dolaylı olarak da eğitim kurumları gibi sosyal kurumlar için kritik bir unsur olduğunu göstermektedir. Yapılan görüşmelerde ortaya çıkan konulardan biri de katılımcıların uygulanan SOBGEP'in daha etkili olabilmesi için nelerin yapılması gerektiği üzerinde durmuş olmalarıdır. Katılımcı üniversite öğrencileri uygulanan programın mevcut haliyle başarılı olduğunu ve belirli aralıklarla zenginleştirilerek sürekli uygulanması gerektiğini vurgulamış olsalar da, uygulanan eğitim programının daha verimli olabilmesi için bazı önerilerde bulunmuşlardır. Yapılan önerilerin başında programın daha uzun süreli oturumları kapsaması gerektiği ve özellikle uluslararası katılımcı sayısı artırılarak kültürel çeşitliliğin sağlanabileceği yönündedir. Ayrıca, program boyunca yararlanılan örnek olayların sayısının artırılması ve zenginleştirilmesi yoluyla daha derinlemesine paylaşım ortamlarının kurulabileceğinin altı çizilmiştir. Katılımcılar, programda sınıf dışı etkinliklerin yanı sıra konferans katılımı, sergi hazırlama, metaforlardan sıklıkla yararlanma, drama çalışmalarına yer verme ve etkili iletişim becerileri eğitimi gibi

etkinliklerle sosyal bütünleşmenin desteklenebileceğini ifade etmişlerdir. Programın etkililiğinin artırılmasında bu önerilerin dikkate alınması önemli olabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri uygulanan SOBGEP'i çevresindeki kişilere önerdiğini ve hatta geçirdikleri zamanın etkilerini arkadaşlarıyla paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, uygulanan programın kendilerinde özellikle genel sosyal bütünleşme farkındalığı oluşturduğunu belirtmişlerdir. Nitel görüşmeler, günlük sayfaları ve yapılan kamera kayıtları ile elde edilen bulgular, programın etkililiğinin incelendiği deneysel araştırma sonuçları tutarlılık göstermektedir. Bu bulgudan hareket ederek, SOBGEP'in katılımcıların ilgisini çeken ve katkılar yaptığına/yapabileceğine inanılan bir eğitim programı olduğu ifade edilebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Bu başlık altında araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar verilmiş ve bunlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

Bu tez kapsamında öncelikle üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarının geliştirilmesi amacıyla bir eğitim programı tasarlanmıştır. Sosyal bir kurum olarak eğitim açısından, sosyal bütünleşmeyle ilgili Türkiye’de tasarlanan ilk eğitim programı olması çalışmayı anlamlı kılmaktadır. Geliştirilen eğitim programı, eğitim bilimleri ve sosyoloji alanında çalışan uzmanlara verilmiş ve onlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu sosyal bütünleşme programı son halini bulduktan sonra uygulama aşamasına geçilmiştir.

Bu tez kapsamında geliştirilen Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SOBGEP), gönüllü olarak deney grubunda yer almak isteyen üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Kontrol grubunda yer alan üniversite öğrencilerine yönelik olarak ise herhangi bir program uygulanmamıştır. 8 hafta süren eğitim programı sonunda, SOBGEP’in katılımcıların genel sosyal bütünleşme algısı üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Deney grubunda yer alan katılımcıların sosyal bütünleşme ön test ve son test puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmış; kontrol grubunda yer alan katılımcıların sosyal bütünleşme ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen bu sonuca göre, sosyal bütünleşme algısının geliştirilebilir bir yapı olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçların, daha önceki çalışmalarda altı çizilen sosyal bütünleşme boyutlarına odaklanması ve bunların sosyal bütünleşme algısı üzerinde son derece etkili olduğu sonuçlarıyla

tutarlılık göstermektedir. Bu bakımdan bu araştırma, mevcut alan yazındaki bilgi temeline katkı sağlamıştır.

SOBGEPE ilişkin katılımcı görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla gerçekleştirilen nitel görüşmeler, SOBGEPE'in üniversite öğrencileri üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Katılımcı görüşlerine göre, uygulanan programın kendilerinde sosyal bütünleşme farkındalığının oluşması ve sosyal-çevresel, yerel, ailesel, eğitimsel, ulusal ve normatif-manevi anlamda bütünleşme konularında katkı sağlamıştır. Katılımcılar, kendilerinde ortaya çıkan olumlu sonuçların diğer bireyler üzerinde de etkili olabileceğinin altını çizmişlerdir.

SOBGEPE'in etkililiğinin artırılması amacıyla katılımcılar tarafından yapılan önerilerin genel olarak program kapsamındaki oturumların süresi ve katılımcı çeşitliliği ile ilgili olduğu gözükmektedir. Uygulanan eğitim programına katılan üniversite öğrencileri, oturum sürelerinin ve farklı kültürel zeminden gelen katılımcı sayısının arttırılmasının programı daha da kuvvetlendirebileceğini belirtmişlerdir. Bu önerilerin yanı sıra, katılımcıların büyük bir kısmı uygulanan programı son haliyle başarılı ve yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir kısmının uygulanan programı arkadaşlarına tavsiye etmesi programın etkililiğinin göstergesi sayılabilir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların uygulanan programı genel olarak pozitif değerlendirdikleri görülmektedir.

6.2. ÖNERİLER

Bu bölümde, bu araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda politika yapıcılara, uygulayıcılara ve araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur:

Politika yapıcılar için:

- Eğitim örgütlerinde sosyal bütünleşme algısını yükseltmek için sosyal bütünleşmeyi destekleyen programlar ve etkinlikler belirli aralıklarla uygulanabilir.
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezleri bünyesinde sosyal bütünleşmeye yönelik çalışmalara destek verilebilir.

Uygulayıcılar için:

- Eğitim örgütlerinde sosyal bütünleşmenin gelişmesini destekleyici stratejilere (beden dili eğitimi, etkili iletişim becerileri eğitimi, grup çalışmalarının çeşitlendirilmesi) başvurulabilir.

Araştırmacılar için:

- Sosyal bütünleşmenin tam tersi olan sosyal çözülmeyi tetikleyen faktörlerin belirlenmesi ve etkilerinin azaltılması için öneriler geliştirilebilir.
- Bu tez kapsamında üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algısını yükseltmeye yönelik bir program geliştirilmiştir. Diğer eğitim kademeleri için de sosyal bütünleşmeye ilişkin programlar geliştirilebilir.
- Sosyal bütünleşme konusunda deneysel yöntemlere yönelik çalışmalar bulunmamaktadır. Bu konu etrafında deneysel çalışmalarla etkililiğin artırılması mümkün olabilir.
- Değişim ve gelişim aşamalarında bulunan toplumlarda, bireysel ve toplumsal anlamda sürecin en az zararla atlatılması adına sosyal bütünleşme uygulamaları geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdi, A. A. and Cleghorn, A. (2005). Sociology of education: Theoretical and conceptual perspectives. In A. A. Abdi ve A. Cleghorn (Ed.), *Issues of African Education*. New York: Palgrave McMillan, 3–24.
- Abrahamson, M. (1990). *İşlevselcilik* (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Sabahat Ofset.
- Akbaba, S. (2005). Sosyal bütünleşmenin psiko-sosyal temelleri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 19-25.
- Akdoğan, Y. (2008). Yerel siyaset – kavramlar. *Yerel Siyaset Dergisi*, 24, 41-44.
- Akın, D. ve Ceyhan, E. (2005). Resmi ve özel lise öğrencilerinin ailelerinde, arkadaşlarında ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal destek düzeyleri açısından kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 69-88.
- Applebaum, R. C. (1970). *Theories of social change*. Chicago: Markham.
- Arslantürk, Z. ve Amman, M. T. (2009). *Sosyoloji – kavramlar – kurumlar – süreçler – teoriler*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Arvasi, S. A. (1976). *Eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Özdemir Basımevi.
- Aslan, K. (2001). Eğitimin toplumsal temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 16 - 30.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-64.
- Barnes, J. A. (1966). Durkheim's division of labour in society. *Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 1(2), 158-175.
- Başaran, İ. E. (2013). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bates, R. J. (1980). Educational administration, the sociology of science and management of knowledge. *Educational Administration Quarterly*, 16(2), 120.

- Bates, R. J. (1980). *Educational administration, the technologization of reason and the management of knowledge: Towards a critical theory*. Paper presented at the Annual Meeting of American Educational Association, Los Angeles.
- Beck, R., Taylor, C. and Robbins, M. (2003). Missing home: Sociotropy and autonomy and their relationship to psychological distress and homesickness in college freshmen. *Anxiety, Stress and Coping*, 16, 155 - 166.
- Benoit-Smullyan, E. (1948). The sociologism of Emile Durkheim and his school. H. E. Barnes (Ed.), *An introduction to the history of sociology*. Chicago: Chicago.
- Berger, P. (1967). *The sacred canopy: Elements of a sociological theory of religion*. Garden City, NYC: Doubleday and Company.
- Berger, P. (1982). *Invitation to sociology*. London: Penguin Books.
- Berger, P. and Luckman, T. (1971). *The social construction of reality*. London: Penguin Books.
- Berkman, L. F., Glass, T., Brissette, I., ve Seeman, T. E. (2000). From social integration to health: Durkheim in the new millennium. *Social Science and Medicine*, 51(6), 843–857.
- Beycioğlu, K. ve Dönmez, B. (2006). Eğitim yönetiminde kuramsal bilginin üretimine ve uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47, 317-342.
- Bilgiseven , A. K. (1982). *Sosyal ilimler metodolojisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Bilhan, S. (1986). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: A. Ü. D. T. C. Fak. Yayınları.
- Blaxter, L., Hughes, C. and Tight, M. (2001). *How to research*. Buckingham: Open University Press.
- Brookover, W. B. and Gottlieb, D. (1961). Sociology of education. *Review of Educational Research*, 31(1), 51.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Burns, N. and Grove, S. K. (1997). *The practice of nursing research: conduct, critique, and utilization*. Philadelphia: Saunders.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Caracelli, V. J. and Greene, J. C. (1993). Data analysis strategies for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 15(2), 195–207.

- Caruth, G. D. (2013). Demystifying mixed methods research design: A review of the literature. *Mevlana International Journal of Education*, 3(2), 112-122.
- Cavanagh, S. (1997). Content analysis: concepts, methods and applications. *Nurse Researcher* 4, 5–16.
- Celkan, H. Y. (1991). *Eğitim sosyolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Cheng, M. H. and Pang, K. C. (1997). Teacher socialization: Implications for the design and management of initial teacher education programmes. *Education and Training*, 39(5), 195 – 204.
- Cheshev, V. V. (2012). Behavioral and activity adaptation: General and special. *TSPU*, 4, 230-234.
- Clausen, J. A. (1968). A historical and comparative view of socialization theory and research. In J. A. Clausen (Ed.), *Socialization and society*. (ss. 18-72). Boston: Little, Brown and Company.
- Collins, K.M.T., Onwuegbuzie, A.J. and Sutton, I.L. (2006). A model incorporating the rationale and purpose for conducting mixed-methods research in special education and beyond. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 4(1), 67-100.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA: Pearson Education, Inc.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. and Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. and Hanson, W. (2003). Advanced mixed methods research designs. In A. Tashakkori and C. Teddlie (Ed.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 209–240). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çağlayan, Y. (2013). *Sosyolojik savaş*. İstanbul: Nesik Basım Yayın.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 33-41.
- Çalık, T. ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çeçen, A. R. (2000). Vygotsky'nin sosyo-kültürel perspektifi ışığında bilişsel gelişime katkıları. *Çanakkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(18), 21-25.

- Çelikkaya, H. (1993). Kültür ve eğitim. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 23-30.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig Dergisi*, 37, 155 – 174.
- Davie, G. (2006). Din sosyolojisi: Gelişimi ve teorik çalışmalar. B. Solmaz, İ. Çapçioğlu, (Ed.), *Din sosyolojisi, Klasik ve çağdaş yaklaşımlar*. (ss. 103). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Demir A. ve Acar, M. (2005). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Ankara: Adres Yayınları.
- Demirpolat, A. (1997). Eğitim – demokrasi ilişkisi. L. Küçükahmet (Ed.), *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Denham, M. A. and Onwuegbuzie, A. J. (2013). Beyond words: Using nonverbal communication data in research to enhance thick description and interpretation. *International Journal of Qualitative Methods*, 12, 670-696.
- Dinçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 102-112.
- Dinçer, Ö. (2004). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: Beta Basım.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne Türk ailesi: Sosyolojik bir değerlendirme*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Doğan, S. (2014). *Eğitim bilimine giriş*. İçinde C. T. Uğurlu (Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Downe Wamboldt, B. (1992) Content analysis: method, applications and issues. *Health Care for Women International*, 13, 313–321.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Duberstein, P. R., Conwell, Y., Conner, K. R., Eberly, S., Evinger, J. S. and Caine, E. D. (2004). Poor social integration and suicide: Fact or artifact? A case-control study. *Psychological Medicine*, 34(07), 1331–1337.
- Durkheim, E. (1951). *Suicide: A study in sociology*. New York: The Free Press. (Original work published 1897).
- Durkheim, E. (1964). *The rules of sociological method*. New York: Free Press.
- Durkheim, E. (1984). *The division of labor in society*. (W. D., Halls, Çev.). New York: Free Press.
- Durkheim, E. (1986). *Meslek ahlakı* (M. Karasan, Çev.). İstanbul: M.E.B Yayınları.
- Dursun, D. (2012). *Siyaset bilimi*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Dyson, R. and Renk, K. (2006). Freshmen adaptation to university life: Depressive symptoms, stress, and coping. *Journal of Clinical Psychology*, 62(10), 1231-1244.
- Elo, S. and Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
- Engelgart, V. A. (1970). Integratism—A way from simple to the complex in the knowledge of the phenomena of life. *Problems of Philosophy*, 11, 103-115.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim sosyolojisine giriş* (eğitim ve toplum). Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, M. (2014). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erkal, M. (1984). *Sosyal meselelerimiz ve sosyal değişme*. Ankara: Mayaş Yayınları.
- Erkal, M. E. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Der Yayınları.
- Erol, E. ve Tüzel, E. (2015). Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi anabilim dalı doktora programlarında tamamlanan tezlerin eğitim sosyolojisi kapsamında değerlendirilmesi, *Sosyoloji Dergisi*, 3(30), 297-316.
- Ertürk, S. (1988). *Eğitimde program geliştirme*. İstanbul: Yelkentepe Yayınları.
- Eyüp, S. (1991). *Genel sosyoloji dersleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 1, 117-140.
- Fichter, J. (2004). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, M. (1988). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Repa Yayınları.
- Filippov, V. M. (2003). The task of modernization of education at the present stage. *Higher Education Today*, 3, 25.
- Fraenkel, J., Wallen, N. and Hyun, H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Frimer, J. A., Walker, L. J., Brenda, H. L., Riches, A. and Dunlop, W. L. (2012). Hierarchical integration of agency and communion: A study of influential moral figures. *Journal of Personality*, 30(4), 1117–1145.
- Fromm, E. (1994). *Sevginin ve şiddetin kaynağı*. (Y. Salman, N. İçten, Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.
- Giddens, A. (1971). *Capitalism and modern social theory*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

- Gişi, E., Sezgin, F. ve Pakel, M. (2012). Türk milli eğitim sistemi Türkiye'nin sorunlarına ne kadar duyarlı?. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 99-109.
- Goldman, S. and McDermott, R. (2009). Staying the course with video analysis. R. Goldman, R. Barron, R. Pea (Ed.). *Video research in the learning sciences* (ss. 101-114). New York: Routledge.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumları*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Göregenli, M. (1997). Bir yöntem arayışı olarak etik-emik yaklaşım ve bireycilik-toplulukçuluk sorunu. *Cumhuriyet Demokrasi ve Kimlik*, 4, 439-449.
- Güney, S. (2008). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Harrison, R. L. (2013). Using mixed methods designs in the Journal of Business Research, 1990-2010. *Journal of Business Research*, 66, 2153-2162.
- Hasanoğlu, M. ve Aliyev, Z. (2006). Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde Türkiye'de bölgesel kalkınma ajansları. *Sayıştay Dergisi*, 60, 85-100.
- Heyvaert, M., Maes, B. and Onghena, P. (2011). Applying mixed methods research at the synthesis level: An overview. *Research In Schools*, 18(1), 12-24.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkely: University of California Press.
- Hodgson, J. (2011). Socio-economic impacts of progress of knowledge and the growth of complexity. *Problems of Economics*, 8, 31-45.
- Hoffman, E. (1985). The effect of race-ratio composition on the frequency of organizational communication. *Social Psychology Quarterly*, 48, 17-26.
- Hoşgörür, V. ve Taştan, N. (2006). *Eğitim bilimine giriş*. Ş. Ş. Erçetin ve N. Tozlu (Ed.). Ankara: Hegem Yayınları.
- Inkeles, A. (1969). Social structure and socialization. In D. A. Goslin, (Ed.), *Handbook of socialization theory and research*. (ss. 615-616). Chicago: Rand McNally.
- Inkeles, A. (1995). Sosyolojinin ilgilendiği konular, İ. Sezal (Ed.). *Sosyoloji yazıları*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Ivankova, N. V., Creswell, J. W. and Stick, S. (2006). Using mixed methods sequential explanatory design: From theory into practice. *Field Methods*, 18(1), 3-20.
- İçli, G. (2005). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Jennings, M. K. (2001). *Socialization: Political*. In N. J. Smelser and P. B. Baltes (Ed.). (ss. 14522 - 14525). Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Johnson, R. B. and Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33, 14-26.

- Kalman, M. (2017). *Ortaokul öğretmenlerinin psikolojik sermayelerinin geliştirilmesine yönelik bir uygulama*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Kara, Y. ve Çam, F. (2007), Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145 – 155.
- Karaca, M. (2012). Farklılaşma, bütünleşme ve birlikte yaşama üzerine. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 226-238.
- Karacoşkun, M. D. (2002). Bireysel ve toplumsal çözümede televizyon faktörü üzerine düşünceler. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(1), 227 – 233.
- Karaköse, T. (2017). Eğitimin toplumsal temelleri. H. B. Memduhoğlu, K. Yılmaz (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* (ss. 47-74). Ankara: Pegem Akademi.
- Karip, D . (2014). Daha bir: Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi on bir yaşında. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41(41), 5-6.
- Katz, D. and Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations*. New York: Wiley.
- Kesim, E. (2008). Eğitim ve toplumsal kurumlar, A. Boyacı (Ed.). *Eğitim sosyolojisi ve felsefesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Kızılloluk, H. (2013). *Eğitimin toplumsal temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Knoblauch, H. and Tuma, R. (2011). Videography: an interpretive approach to video-recorded microsocial interaction. In: Margolis M. and Pauwels L. (eds). *The Sage Handbook of Visual Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage, 414–430.
- Koenig, S. (2000). *Sosyoloji: Toplum bilimine giriş*. İstanbul: Ütopya Kitapevi Yayınları.
- Kongar, E. (1985). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Bilgi Yayını.
- Koşar, N. (1989). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Kozminski, A. (2003). The role of higher education in the reform of society in the context of globalization: Academic reliability and the desire to improve the level of universities. *Higher Education Today*, 3, 34-38.
- Kökdemir, D. (2005). Sahte bilimlerin çekiciliği altında bilimsel araştırma ve eleştirel düşünme. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 3. Ulusal Sempozyumu*, 8-9 Nisan 2005, TÜBİTAK, Ankara.

- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Newbury Park: Sage Publications.
- Kurtkan, A. B. (1976). *Genel sosyoloji*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Kuruüzüm, A. (2002). Kesin dönüş yapan işçi çocuklarının uyum problemi üzerine bir alan araştırması. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 3, 102 – 113.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 131 – 141.
- Lacombe, R. E. (1926). *La me'thode sociologique de Durkheim: E'tude critique*. Paris: Alcan.
- Landsverk, J., Brown, H., Chamberlain, P., Palinkas, L. A. and Horwitz, S. M. (2012). Design and analysis in dissemination and implementation research. In R. C. Brownson, G. A. Colditz and E. K. Proctor (Eds.), *Translating Science to Practice* (pp. 225–260). New York: Oxford University Press.
- Leech, N. L. and Onwuegbuzie, A. J. (2007). An array of qualitative data analysis tools: A call for data analysis triangulation. *School Psychology Quarterly*, 22(4), 557-584.
- Littlepage, B. and Hepworth, D. (2016). Influence of social integration on on class success. *The Journal of Continuing Higher Education*, 64, 162–171.
- Longacre, W. A. (2009). Changing patterns of social integration: A prehistoric example from the American southwest. *American Anthropologist*, 68(1), 94-102.
- Lund, T. (2012). Combining qualitative and quantitative approaches: Some arguments formixed methods research. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 56(2), 155-165.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (O. Akınhay, D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Masalimova, A. R., Zakirova, V. G., Chernova, Y. A., Drovnikov, A. S., Shaidullina, A. R. and Sakhieva, R.G. (2014). Structure and content of mentors psychological and pedagogical training curriculum. *Life Science Journal*, 11(7s), 381-386.
- Mastrian, K. and McGonigle, D. (1999). Using technology-based assignments to promote critical thinking, *Nurse Educator*, 24, 45–47.
- Medronho, R. A., Carvalho, D. M., Bloch, K. V., Luiz, R. R. and Werneck, G. (2006). *Epidemiologia*. São Paulo: Atheneu.

- Merriam, S. B. (2009). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mertes, S. J. (2015). Social integration in a community college environment. *Community College Journal of Research and Practice*, 39, 1052–1064.
- Montgomery, J. C., Jeffs, M., Schlegel, J. and Jones, T. (2009). The first year introduction program as a predictor of student academic performance. *Journal of Applied Research in the Community College*, 17, 60–64.
- Morse, J. (1991). Approaches to qualitative-quantitative methodological triangulation. *Nursing Research*, 40, 120-123.
- Moschis, G. P. (1985). The role of family communication in consumer socialization of children and adolescents. *Journal of Consumer Research*, 11(4), 898-913.
- Newcomb, T. M. (1961). *The acquaintance process*. New York: Holt, Reinhart and Winston.
- Nikiforov, Y. N. and Fayzullina, A. R. (2007). Migration processes in the Republic of Bashkortostan. *Bulletin of the University of Perm. Politics Series*, 1, 240-244.
- O'Reilly, C. A., Caldwell, D. F. and Barnett, W. P. (1989). Work group demography, social integration and turnover, *Administrative Science Quarterly*, 34, 21-37.
- Özdem, G. (2017). Eğitimin politik temelleri. M. Kağan, S. Yalçın, (Ed.), *Eğitim bilimine giriş*. (ss. 125-143). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal değişme ve küreselleşme bağlamında eğitim ve eğitim programları: kavramsal bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-110.
- Özgan, H. and İş, E. (2017). The examination of the perceptions of secondary school students social integration. *European Journal of Education Studies*, 3(11), 375-398.
- Özkalp, E. (1995). *Sosyoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Özkul, M. (2005). *Türk Cumhuriyetleri'nde toplumsal kurumların işleyişi üzerine bazı düşünceler*. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Özpolat, A. (2009). *Demokratik vatandaşlık-birlikte yaşama kültürü*. Ankara: Hegem Yayınları.
- Özpolat, V. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(20), 9-24.

- Öztürk, M., Ç. (Ed.). (2014). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Palinkas, L. A., Aarons, G. A., Horwitz, S. M., Chamberlain, P., Hurlburt, M. and Landsverk, J. (2011). Mixed method designs in implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 38, 44–53.
- Parsons, T. (1949). *The structure of social action*. Glencoe: The Free Press.
- Parsons, T. (1966). *Societies*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Parsons, T. (1971). *The system of modern societies*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Parsons, T. (1991). *The social system*. London: Routledge Press.
- Paveltsig, G. (1966). Integration als philosophische. *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, 9, 23-24.
- Paveltsig, G. (1989). *Integrative trends in the modern world and social progress*. Moscow: Publishing House of the Moscow University.
- Petrov, M. K. (2009). *System approach to the organization of a regional research center* (p. 223). Rostov-na-Donu.
- Plano Clark, V. L. and Creswell, J. W. (2010). *Understanding research: A consumer's guide*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Poloma, M. M. (2011). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. (H., Erbaş, Çev.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Poyraz, T. ve Arıkan, G. (2003). Geçmişten geleceğe sosyoloji: Bir bilimi yeniden yapılandırma önerisi, M. Ç., Özdemir (Ed.), *Sorgulanan sosyoloji*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Proctor, E. K., Landsverk, J., Aarons, G., Chambers, D., Glisson, C. and Mittman, C. (2009). Implementation research in mental health services: An emerging science with conceptual, methodological, and training challenges. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 36, 24–34.
- Prospero, M. and Vohra-Gupta, S. (2007). First generation college students: Motivation, integration, and academic achievement. *Journal Community College Journal of Research and Practice*, 31(12), 963-975.
- Ritzer, G. (2011). *Modern sosyoloji kuramları*. (H., Hülür, Çev.). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Sağ, V. (2003). Toplumsal değişim ve eğitim üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 11-25.

- Saldaña, J. (2011). *Fundamentals of qualitative research*. Madison Avenue, NY: Oxford University Press.
- Sandelowski, M. (1996). Using qualitative methods in intervention studies. *Research in Nursing and Health*, 19, 359–364.
- Sarı, E. (2017). *Sosyoloji*. Antalya: Net Medya Yayıncılık.
- Sarp, Ç. (2016). Parsons'un sistem kuramında değerler ve bütünleşme ilişkisi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 8(32), 18-23.
- Sencer, M. (1979). Kültüre ilişkin temel kavramlar. *Ulusal Kültür Dergisi*, 5, 3-54.
- Sencer, M. (1989). *Toplum bilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Sezer, B. (1985). *Sosyolojinin ana başlıkları*. İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fak. Yayınları.
- Shaidullina, A. R. (2012). Regional experience of integration in system vocational school - high school - manufacture. *Memoirs of Almetyevsk State Oil Institute*, 2, 306-312.
- Shaidullina, A.R., Pavlova, N. A., Minsabirova, V. N., Burdukovskaya, E. A., Yunusova, A. B., Letyaev, V. A. and Afanasev, A. S. (2015). Integration processes in education: classification of integration types. *Review of European Studies*, 7(4), 27-31.
- Shaidullina, A. R. and Ziyatdinov, A. M. (2013). Electronic Science and Technology Journal as a mechanism for the integration of science, education and industry. *Herald of Kazan Technological University*, 16, 78-81.
- Shwartz, S. H. and Sagie, G. (2000). Value consensus and importance: a cross-national study. *J. Cross-Cult. Psychol.* 31:465-97
- Shaw, M. E. (1981). *Group dynamics: The psychology of small group behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Smirnov, I. P. and Tkachenko, E. V. (2004). *Social partnership: What awaits employers? (Results of the Pilot the All-Russian Social Studies, p. 32)*. Aspect Press.
- Sönmez, V. (2006). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stack, S. (2000). Suicide: A 15-year review of the sociological literature, part II: Modernization and social integration. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 30(2), 163–176.
- Stark, R. and Bainbridge, W. S. (1996). *Religion, deviance and social control*. New York, NY: Routledge.

- Strage, A. A. (1999). Social and academic integration and college success: Similarities and differences as a function of ethnicity and family educational background. *College Student Journal*, 33(2), 198-205.
- Swingwood, A. (2010). *Sosyolojik düşüncenin kısa tarihi*. (O., Akınhay, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *KMU İİBF Dergisi*, 10(15), 260 – 278.
- Şimşek, H. (2011). Güneydoğu anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler. *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 5(1), 90-109.
- Şimşek, H. ve Şimşek, A. S. (2013). Güneydoğu anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinde sosyal bütünleşme düzeyi. *Milli Eğitim*, 42(198), 73-96.
- Şimşek, Ş., Akgemci, T. ve Çelik A. (2001). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şişman, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2004). Dünyada eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin başlıca yönelimler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-26.
- Teddlie, C. and Tashakkori, A. (2003). Major issues and controversies in the use of mixed methods in the social and behavioral sciences. In A. Tashakkori and C. Teddlie (Ed.), *Handbook of mixed methods in the social and behavioral sciences* (ss. 3–50). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Terborg, J. R., Castore, C. and DeNinno, J. A. (1976). A longitudinal field investigation of the impact of group composition on group performance and cohesion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34, 782-790.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: A.Ü. Basımevi.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Thomas, B. G. and Hanson, J. (2014). Developing social integration to enhance student retention and success in higher education: The GROW@BU initiative. *Widening Participation and Lifelong Learning*, 16, 58–70.
- Thorlindsson, T. and Bjarnason, T. (1998). Modeling Durkheim on the micro level: A study of youth suicidality. *American Sociological Review*, 63, 94–110.
- Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Education Research*, 45(1), 89–125.

- Tolan, B. (2005), *Sosyoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tsui, A. and O'Reilly, C. A. (1989). Beyond simple demographic effects: the importance of relational demography in superior- subordinate dyads. *Academy of Management Journal*, 32, 402-423.
- Turner, R. (1967). Types of solidarity in the reconstituting of groups. *Pacific Soc. Rev.*, 10 (Fall), 60-68.
- Türkkahraman, M. (2009). Teorik ve fonksiyonel açıdan toplumsal kurumlar ve kurumlararası ilişkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 25-46.
- Türkkahraman, M. ve Tutar, H. (2009). Sosyal değişme, bütünleşme ve çözülme bağlamında toplumda farklı kültür ve anlayışların yeri ve önemi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Van der Mewe, R. and Miller, S. (1971). The measurement of labor turnover. *Human Relations*, 24, 244-253.
- Venkatesh, V., Brown, S. A. and Bala, H. (2013). Bridging the qualitative-quantitative divide: Guidelines for conducting mixed methods research in information systems. *MIS Quarterly*, 37(1), 21-54.
- Ward, R. A., La Gory, M. and Sherman, S. R. (1985). Neighborhood and network age concentration: does age homogeneity matter?. *Social Psychological Quarterly*, 48, 138-149.
- Williams, R. (1993). *Kültür*. (E. Başer, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Williams, T. R. (1975). On the Origin of the socialization. T. R. Williams (Ed.), *Socialization and communication in primary groups*. (ss. 239). Paris: Mouton Publishers.
- Yasa, İ. (1973). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve temel sorunları*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2): 65-84.
- Yetim, A. A. (2010). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2005). Bir modernite rüyası: Ailenin sonu mu? Kütahya Yetiştirme Yurdu örneği. *Aile ve Toplum Eğitim - Kültür ve Araştırma Dergisi*, 8(2), 93-100.

- Yılmaz, B., Karlı, Ü. ve Yetim. A. A. (2006). Sporda sosyal bütünleşme ölçeği (SSBÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(4), 3 – 10.
- Zeichner, K. M. and Tabachnick, B. R. (1985). The development of teacher perspectives: social strategies and institutional control in the socialization of beginning teachers. *Journal of Education of Teaching*, 11(1), 1-25.
- Zhang, J. (2016). From psychological strain to disconnectedness: A two-factor model theory of suicide. *The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 37(3), 169-75.

EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

T.C. Gaziantep Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Gaziantep Üniversitesi Eğitim Yönetimi Programı yüksek lisans öğrencisi Şahabettin AKŞAB tarafından yürütülen “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Bütünleşme Algılarının Geliştirilmesine Yönelik Bir Uygulama” tezi kapsamındaki “Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin sosyal bütünleşme algılarını geliştirmeye yönelik olup sizden tahminen 8 hafta boyunca haftanın bir günü 2-3 saat arası toplamda maksimum 20 saati ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 35 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma boyunca veri toplama için test, anket dağıtımı, ödevler, video kaydı ve oturumlara ilişkin yazılı/sözlü geri bildirimler yapılacak/istenecektir. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün etkinliklere, anketlere ve çalışmalar eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen şekilde katılmanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya saksab@gantep.edu.tr e-posta adresi ve 0505xxxxxxx numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım ve bu konuyu içeren bilgilendirme toplantısına katılarak oturum sonunda bu formu okudum. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

.....

İmzası:

İletişim Bilgileri: E-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; kabul ediyorum kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

.....

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı

:

.....

İmzası:

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

- 1) Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
- 2) İkamet ettiğiniz Yer: Köy/Kasaba () İlçe () İl Merkezi ()
- 3) Ailenizin Gelir Durumu: 0 – 1500 Türk Lirası ()
1500 – 3000 Türk Lirası ()
3000 ve üzeri Türk Lirası ()
- 4) Annenizin Eğitim Düzeyi: Okula Gitmedi ()
İlkokul/Ortaokul ()
Lise ()
Lisans/Lisansüstü ()
- 5) Babanızın Eğitim Düzeyi: Okula Gitmedi ()
İlkokul/Ortaokul ()
Lise ()
Lisans/Lisansüstü ()
- 6) Annenizin Mesleği: Ev Hanımı ()
Memur/Kamuda İşçi ()
Serbest Meslek ()
- 7) Babanızın Mesleği: Memur/Kamuda İşçi ()
Serbest Meslek ()
- 8) Telefon numaranızın son 4 hanesi:

Ek 3. Sosyal Bütünleşme Ölçeği

YÖNERGE: Sevgili öğrenciler, bu çalışma sosyal bütünleşmeye ilişkin görüşlerinizi belirlemeye yöneliktir. Lütfen aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, yandaki seçeneklerden size en uygun olanı (X) işaretleyerek belirtiniz.

SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ

BOYUT	MADDELER	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Sosyal – Çevresel Bütünleşme	1)Kendimi bulduğum sosyal çevrele bütünleşmiş hissedirim.					
	2)Kendimi içinde yaşadığım topluğum saygın bir üyesi olarak görüyorum.					
	3)Çevremdeki insanlarla rahat iletişim kurabiliyorum.					
	4)Çevremdeki sosyal ve ekonomik sorunlarla yakından ilgilenirim.					
	5)Çevremdeki sorunların çözümüne aktif biçimde katılırım.					
	6)Farklı etnik yapıda insanlarla aynı ortamda birlikte yaşayabilirim.					
	7)Dili ve etnik kökeni farklı insanlarla arkadaşlık kurabilirim.					
	8)Farklı düşünce ve inançtan kimselerle arkadaşlık kurabilirim.					
Yerel Bütünleşme	9)Bu ilde yaşayan biri olmaktan memnunum.					
	10)İlimizin futbol takımının başarısı beni mutlu eder.					
	11)Bu bölgede yaşayan biri olmaktan memnunum.					
	12)Başka bir yerde yaşama imkânım olsa dahi burada yaşamayı tercih ederim.					
	13)İçinde yaşadığım toplumsa çevrenin kurallarını anlamlı buluyorum.					
Ailesel Bütünleşme	14)Sahip olduğum ailemin bir üyesi olmaktan memnunum.					
	15)Ailemin yanında olmak beni mutlu ediyor.					
	16)Ailemin almış olduğu kararda benim de görüşlerim dikkate alınır.					
	17)Ailemizi ilgilendiren sorunları hep birlikte dayanışma içinde çözeriz.					
	18)Ailemizde güçlü bir birliktelik vardır.					
	19)Sahip olduğum akrabalarımından memnunum.					
	20)Akrabalarımız arasında güçlü bir dayanışma vardır.					
Eğitimsel Bütünleşme	21)Bugünkü eğitim sisteminden memnunum.					
	22)Okula isteyerek gidiyorum.					
	23)Kendimi bu okulun bir parçası olarak görüyorum.					
	24)Bulduğum okul yeteneklerimi ortaya koymama fırsat vermektedir.					
	25)Bu okulda bulunmaktan memnunum.					
	26)Bu okuldaki öğretmenlerimden memnunum.					
	27)Bu okulda gördüğümüz dersler ve içeriklerinden memnunum.					
	28)Bu okulun çeşitli sosyal etkinliklerine isteyerek katılırım.					
	29)Okuldaki sorunlarımın çözümünde gerekli yardımı her zaman alırım.					

		Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Ulusal Bütünleşme	30)Bu ülkede yaşayan biri olmaktan memnunum.					
	31)Milli bayram ve törenlerin bütünleştirici olduğunu düşünüyorum.					
	32)Milli bayram ve törenlere katıldığımda mutlu olurum.					
	33)Milli takımım başarılı olunca sevinirim.					
	34)Milli marşımız toplumsal bütünlüğü simgeler.					
	35)Evde ve okulda milli bayrağımızın olması beni memnun eder.					
	36)Kendimi bu ülkenin bir parçası olarak görüyorum.					
	37)Dünyaya yeniden gelsem yine bu ülkede yaşamak isterim.					
	38)Ülkem için fedakarlık yapmaya hazırım.					
	39)Ülkeme yararlı bir birey olmak için çalışmaktan mutluluk duyarım.					
Nomratif-Manevi Bütünleşme	40)Sahip olduğumuz örf ve adetler benim için değerlidir.					
	41)Sahip olduğum kültürel değer ve normlardan memnunum.					
	42)Farklı dini inançlara sahip olmak insanların kişisel tercihidir.					
	43)Herkesin dini inançlarına saygı gösterilmesi gerekir.					
	44)Manevi değerler toplumsal yaşam için önemlidir.					
	45)Manevi değerler insanlar arasındaki sosyal bağları güçlendirir.					
	46)Dini inançlar insanlar için ortak değerlerdir.					
	47)Manevi değerleri kişisel hayatımda anlamlı buluyorum.					

Ek 4. Ölçek Kullanım İzinleri

Fwd: Re: Ölçek İzni

1 mesaj

sahabettin.aksab <sahabettin.aksab@gmail.com>
Alıcı: Şahabettin Akşab <sahabettin.aksab@gmail.com>

4 Kasım 2017 17:35

Samsung Galaxy akıllı telefonumdan gönderildi.

----- Orijinal mesaj -----

Başlangıç tarihi: Ahmet Salih Şimşek <asalihsimsek@gmail.com>
Tarih: 17.10.2017 06:52 (GMT+03:00)
Alıcı: "Sahabettin.Aksab" <saksab@gantep.edu.tr>
Konu: Re: Ölçek İzni

Sayın Hocam

Sosyal bütünleşme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik başta olmak üzere ihtiyaç duyduğunuz özelliklerine ekli dosyadan ulaşabilirsiniz. Çalışmamızı atıf yapmaya değer bulduğunuz için teşekkür ederim. Sizlere kolaylıklar dilerim.

Saygılarımla

 Sosyal Bütünleşme Ölçeği (Şimşek ve Şimşek_201...

Fwd: Re: Ölçek İzni

1 mesaj

sahabettin.aksab <sahabettin.aksab@gmail.com>
Alıcı: Şahabettin Akşab <sahabettin.aksab@gmail.com>

4 Kasım 2017 17:35

Samsung Galaxy akıllı telefonumdan gönderildi.

----- Orijinal mesaj -----

Başlangıç tarihi: Hüseyin Simsek <husimsek@hotmail.com>
Tarih: 16.10.2017 20:02 (GMT+03:00)
Alıcı: "Sahabettin.Aksab" <saksab@gantep.edu.tr>
Konu: Re: Ölçek İzni

Merhaba Şahabettin bey. Ölçeği kaynak göstermek kaydıyla kullanabilirsiniz. Ancak ölçeği temin etmek için asalihsimsek@gmail.com adresinden Ahmet Salih Şimşek e yazabilirsiniz. Başarılar dilerim.

--
Android için Hotmail Email App uygulamasından gönderildi

Ek 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Soru 1. Katıldığınız eğitimin size bir katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Nasıl bir katkı sağladığını düşünüyorsunuz?
- b) Programa katıldıktan sonra program öncesine kıyasla kendinizle ilgili nasıl bir değişim gözlediniz?

Soru 2. Katıldığınız eğitimin daha verimli olabilmesi için ne tür önerilerde bulunursunuz?

Soru 3. Katıldığınız program diğer yükseköğretim kurumlarında uygulanabilir mi? Ne tür etkiler yapar?

Soru 4. Bu programı başkalarına tavsiye eder misiniz? Neden?

Soru 5. Katılımcısı olduğunuz bu programı özetlemek olsanız ne söylerdiniz?

Ek 6. Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı

1. Hafta (Tanışma, Beklentiler ve Grup Çalışma İlkelerinin Belirlenmesi)

Hedefler:

- 1- Grup üyelerinin birbirleri ile tanışması
- 2- Grup sürecine ilişkin beklentilerin alınması
- 3- Grupta uyulacak kuralları belirlenmesi
- 4- ‘Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı’ hakkında fikir edinilmesi

Tanışma:

Benim ismim Şahabettin Akşab, 8 hafta boyunca Sosyal Bütünleşme Geliştirme Programı (SBGP) kapsamında birlikte olacağız. İlerleyen dakikalarda bu programla ilgili genel bir tanıtım yapacağım. Gelecek haftalarda da detaylı bir biçimde konuşacağız ama öncelikle bir tanışma etkinliği ile başlamaya ne dersiniz?

Etkinlik: Tuvalet kâğıdı

Amaç: Katılımcıların birbirlerini daha yakından tanımalarını sağlamak

Katılımcı Sayısı: 45

Süre: 30 – 40 dakika

Malzemeler: Bir rulo tuvalet kâğıdı

Oyunu yöneten kişi yerlerinde oturan katılımcılara bir rulo tuvalet kâğıdını verir ve rulodan istedikleri sayıda parçayı koparıp almalarını ister. Herkes kâğıtlarını aldıktan sonra, oyunu yöneten kişi sırayla her katılımcıdan koparttığı kâğıt parçalarının sayısı kadar kendi hakkında bir şeyler söylemesini ister. Her katılımcının kendi hakkında en az bir şeyi diğer katılımcılarla paylaşmasıyla katılımcıların birbirlerini daha iyi tanımaları ve daha yakın ilişkiler kurmaları sağlanabilir.

Beklentiler:

Etkili bir paylaşım ortamı yaratmanın ilk şartı bulunduğumuz ortamda kendimizi güvende hissedebilmektir. Güvenli bir paylaşım ortamı kurulduğunda öğrenmenin önündeki engellerin büyük bir kısmı aşılmış olacaktır. Kendimizi güvende hissettiğimizde “Acaba bilgisiz olduğumu düşünürler mi?”, “Acaba şu fikri sunsam çok mu saçma olur?” gibi endişelerimizi bir kenara bırakırsak, bir konuyla ilgili düşüncelerimizi söylemekten ya da istediğimiz soruyu sormaktan çekinmeyiz. Bu

nedenle şimdi burada bazı kararlar alırsak, programın daha verimli gerçekleşeceği kanısındayım.

Bizler eğitim boyunca birbirimizden ne bekliyoruz?

Birbirimize nasıl davranacağız?

Paylaşılan bilgiler nasıl kullanılacak?

Şimdi beşerli gruplara ayrılalım ve kendi aramızda şu soruyu tartışalım: “Burada kendimizi güvenli hissetmek için nelere ihtiyacımız var?”

Her grup dağıtılan kağıtlara yazdıklarını paylaşsın lütfen. Gruplar yazdıklarını okurken diğer grubun ifade ettiklerini tekrarlamaya gayret ederlerse zamanı daha etkili kullanmış oluruz. Başlayalım mı?

Gruplardan gelen söylemler tahtaya yazılır. Her bir ihtiyacın tüm katılımcılar tarafından aynı şekilde anlaşıldığı konusunda tereddüt olmamalıdır. Örneğin, “gizlilik” ihtiyacından bahsedilmişse bundan neyi kastettiğimizi anlamak önemlidir. Gizlilik küçük gruplarda paylaştığımız kişisel bilgilerin büyük grupta paylaşılması mı yoksa buradaki grupta paylaşılıp dışarıda paylaşılması mı? Dışarıdakilerle neleri paylaşabiliriz, neleri paylaşamayız?

Listeyi tamamladıktan sonra eksik olduğunu düşünülen bir kural varsa ‘Ben de bir şeyler ekleyebilir miyim?’ diye sorduktan sonra eklemek istenilen kurallar dile getirilebilir.

Grup Kuralları:

Grup kuralları katılımcılar ile birlikte interaktif şekilde oluşturulur. Katılımcılar tarafından önerilen kural oylamaya sunulur. Kabul edilen kural tahtaya yazılır. Güvenli bir öğrenme ortamı yaratmak için, katılımcıların önerdiği grup kurallarının içinde belli kuralların mutlaka yer alması gerekir. Bunlardan gerekli olanlar aşağıda sıralanmıştır. Bu kurallar katılımcılar tarafından dile getirilmediği durumda listeye eklenmelidir.

1. *Gizlilik:* Program içerisinde edinilen fikir, düşünce ve duyguların grup dışındaki insanlarla paylaşılması katılımcıların kendi inisiyatifindedir ancak grup içerisindeki katılımcıların kişisel bilgilerinin etik değerler açısından kesinlikle paylaşılması gerekmektedir.

2. *Farklı görüşlere saygı duymak*: Program sürecinde diğer katılımcılarla aynı fikirde olunmadığının dile getirilmesinde bir problem yoktur. Ancak bunun karşıdaki kişiyi küçük düşürmeden ya da o kişiye ilişkin kişisel bir yorum yapmadan yapmak önemli yer tutmaktadır. Başka bir ifadeyle, yapılan yorumun “karşımızdaki kişi” değil, onun “görüşü” konusunda olduğu unutulmaması gereken bir noktadır.
3. *Birbirimizi dinlemek*: Aynı anda konuşmak ya da birisi konuşurken kendi aramızda konuşmak karşıdaki kişinin ne söylemek istediğini anlamamızı zorlaştırabilir.
4. *Tüm programa katılmak*: Programın merdiven misali birbiri üzerine temellenen konuları kapsamaması açısından hafta kaçırmadan katılım son derece önemlidir. Herhangi bir oturumda kaçırılan konu diğer oturumlardaki temaları da etkileyecektir.
5. *Etkinliklere aktif bir biçimde katılmak*: Öğrenmenin en iyi yolu son yıllarda eğitim-öğretim misyon ve vizyonumuzu da etkilen yapılandırmacı öğretimdir. Yapılandırmacı öğretim yaparak öğrenmeye dayanmaktadır. Bu program boyunca katılımcıların rol oynama, küçük grup tartışması, oyunlar, canlandırma gibi etkinliklere etkin bir şekilde katılması önemlidir.
6. *Zamanında başlayıp, zamanında bitirmek*: Program kapsamındaki oturumlara belirtilen saatte başlanıp, belirtilen saatte bitirilmesi gerekmektedir. Programın aksamaması için bu konuda titiz davranılması gerekmektedir.
7. *Cep telefonların sessiz konuma almak*: Programa daha iyi odaklanabilmek için telefonların sessize alınması yardımcı olacaktır. Eğer cevap vermeniz gereken bir arama olursa sessizce dışarı çıkıp konuşabilirsiniz.

Bu kurallar konusunda hem fikir olmamız programın akışı içerisinde çok önemli bir yere sahip çünkü bu bir kontrat. Biz şu anda kendi aramızda bir kontrat yapıyoruz. Eğer bu kurallardan herhangi birine uyulmadığını fark ederseniz bunu gündeme getirmekten çekinmeyiniz.

Sizlerle 8 hafta boyunca beraber olacağız, bu süreçte konunun başlığından fikir yürüterek neler kazanmak istiyorsunuz? Şimdi sizlerden bireysel olarak bu eğitimdeki öğrenme hedefinizi yazmanızı istiyorum.

Bunun için katılımcılara 5 dakika süre verilir. Bu arada tahtaya “Hedefler” başlığını yazılır. Söylenenler tahtaya maddeler halinde yazılır ve okuduktan sonra eğitimin neleri kapsadığı ve neleri kapsayamayacağı açık bir şekilde ifade edilir.

Tarih: 1. Hafta

Konu: Sosyal Bütünleşme Nedir?

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 30 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Beyin Fırtınası

Kullanılan Materyal: Renkli mukavva, kalem, “öz-değerlendirme formu”

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar sosyal bütünleşme kavramını anlamlandırır.
- Katılımcılar sosyal bütünleşme türlerini tanıır.
- Katılımcılar sosyal bütünleşme açısından kendilerinin ve beklentilerinin farkına varır.

Katılımcılara sosyal bütünleşme kavramı denildiğinde akıllarına ne geldiği sorusu sorularak beyin fırtınası yapmaları beklenir. Daha sonra sosyal bütünleşme kavramı açıklanır.

“Sosyal bütünleşme, dar anlamdaki “biz” duygusunun (parti, grup vb.) toplum seviyesindeki “biz” duygusuna taşınmasıdır. Bir başka tanımla, sosyal bütünleşme, toplumdaki sosyal grupların kendi birliği hakkındaki varlık şuurunun toplumdaki bütünleşmeyi bozmayacak düzeyde olmasıdır.” (Erkal, 2004:6).

Sosyal bütünleşme kavramının tarihi süreci hakkında kısa bilgiler verilir.

“Sosyal bütünleşme kavramı ilk olarak, Auguste Comte'un sosyal uyuma (con-sensus social) söyleminde yer bulmuştur. Daha sonrasında ise Emile Durkheim tarafından öne sürülen “sosyal iş bölümü” teorisi içinde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle toplumların “mekanik dayanışma”dan “organik dayanışma”ya geçişi esnasında insanların iş bölümüne bağlı bütünleşme” durumlarının açıklanmasında kullanılmıştır. Amerikalı ve İngiliz sosyal bilimciler kültür ve kültür öğelerinin bir anlam oluşturabilecek şekilde bir bütün oluşturmasından dolayı “kültürel bütünleşme” terimini kullanmayı tercih etmektedirler.”

Katılımcılara kısa kısa sosyal bütünleşme türlerinden bahsedilir ve bu tür bütünleşmeleri toplum içerisinde nerede gördükleri ya da görmemiz gerektiği konusunda örnekler vermeleri beklenir.

Belirli bütünleşme türlerinden bahsedilir. (Mekansal bütünleşme, dış etkilerle meydana gelen arizi bütünleşme, fonksiyonel bütünleşme, anlam etrafında bütünleşme)

Program boyunca altı çizilecek olan sosyal bütünleşmenin alt boyutları (sosyal-çevresel bütünleşme, yerel bütünleşme, ailesel bütünleşme, eğitimsel bütünleşme, ulusal bütünleşme ve normatif-manevi bütünleşme) hakkında genel hatlarıyla bilgi verilir.

Katılımcıların programdan beklentilerini görmek amacıyla ‘Sosyal Bütünleşme’ ile ilgili yapılan tanıtım sunumundan sonra neyi başarmış olmak istedikleri sorulur ve bu düşüncelerini Form 1’e yazmaları istenir.

Form 1

“Beklenti Belirleme Formu”

“Bu program sona erdiğinde bireysel anlamda

.....

 elde etmeyi istiyorum”.

Telefon numaranızın son 4 hanesi:

Tarih: 2. Hafta

Konu: Sosyal - Çevresel Bütünleşme

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 90 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Grup Çalışması

Kullanılan Materyal: Powerpoint, projeksiyon, mukavva, renkli oyun çubukları, hamur yapıştırıcı, tutkal, kalem, kağıt, makas

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar sosyal - çevresel bütünleşme kavramını anlamlandırır.
- Katılımcılar sosyal – çevresel olanakları ve sorunları anlayıp kendi sorunlarıyla özdeşleştirir.
- Katılımcılar farklı sosyal grupların sosyal ve kültürel yapıdaki konumlarını, uyumlarını, çevreye bakışlarını algılamalarını tartışır.

Öncelikle yapılan etkinliğin amacı ve ne şekilde yapılacağı hakkında katılımcılara kısa bir bilgi verilir. Katılımcılara TED Talks'tan Elif Şafak tarafından sunulan “Kurgunun Politikası” isimli video izletilir (20 dk.). Şafak tüm konuşmasında geometrik bir şeklin varlığını vurgulayacağını söylüyor: Çember.

“Eğer hayatınızda bir şeyi yok etmek istiyorsanız bir sivilceyi bir lekeyi veya bir insan ruhunu bütün yapmanız gereken onu kalın duvarlarla çevrelemek. İçeride kuruyup kalacaktır. Şimdi hepimiz sosyal ve kültürel bir çeşit çemberin içinde yaşıyoruz. Hepimiz. Belli bir aileye ulusa ve sınıfa bağlı olarak doğuyoruz. Ama bu sahip olduğumuz duvarların ardındaki dünyalarda olan bitenler bir bağlantımız olmazsa o zaman bizim de içeride kuruma riskimiz vardır. Hayal gücümüz azalabilir. Kalplerimiz küçülebilir. Kendi kültürel kozamızın içinde çok uzun süre kalırsak insani yönümüzü kaybedebiliriz. Arkadaşlarımız komşularımız iş arkadaşları ve ailemiz– çemberin içindeki herkes birbirine benzediğinde bu kendi ayna görüntümüz ile çevremizin sarıldığı anlamına gelir.”

Bu videoda kültürel duvarları aşmamızı, farklı deneyimleri kucaklamamızı, başkalarının duygularını hissetmemizi sağladığını ifade ediliyor. Katılımcılar videoyu izledikten sonra, videoyla ilgili düşündüklerini tartışır.

Daha sonra katılımcılar 5'li gruplara ayrılır. Mukavva, makas, kalem, renkli oyun çubukları, hamur yapıştırıcı ve tutkal gruplara dağıtılır. Her gruptan kendi aralarında fikir alışverişi yaparak hayal edilen bir mahalle düzeni düşünmeleri ve bunu yaparken de farklı sosyal grupların ihtiyaçlarını, beklentilerini ve taleplerini dikkate alarak çalışmaları istenir. Ellerinde bulunan materyallerle üç boyutlu olarak oluşturulan mahalle düzeni daha sonra her grup sözcüsü tarafından diğer grup üyelerine sunulur. Oluşturulan düzende neyin neden gerekli ve önemli olduğu konusunda katılımcılara sorular yöneltilir. Tüm gruplar sunumlarını tamamladıktan sonra oturum sonlandırılır.

Değerlendirme:

Grup lideri, katılımcılara hazırlamış olduğu günlük sayfalarını dağıtır. Her katılımcıdan kendisi için haftanın etkinliğinin değerlendirilmesi için form dağıtır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra grup lideri günlük sayfalarını toplar ve değerlendirir.

Günlük Sayfası**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Sosyal – çevresel bütünleşmenin değerlendirilmesi:**

Etkinlikten sonra gözlenen/düşünülen algı değişim(ler)i:

Bu oturumun geliştirilmesi için önerileriniz:

Tarih: 3. Hafta

Konu: Yerel Bütünleşme

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 90 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, İstasyon Tekniği, Beyin Fırtınası

Kullanılan Materyal: Powerpoint, projeksiyon, renkli kalemler, kağıt, kutu

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar buldukları yerel çevreyle ilgili farkındalık geliştirir.
- Katılımcılar yerel çevreleriyle ortak amaç etrafında birleşir.

Yapılan etkinliğin amacı ve ne şekilde yapılacağı hakkında katılımcılara bilgi verilir. Yerel bütünleşme kavramı ve içeriği hakkında kısa bir sunum yapılır. Bu sunumun ardından Serdal Altun tarafından yönetilen, ulusal ve uluslararası birçok yarışmada ödüllendirilen “*Uçurtma*” adlı kısa film izletilir. Film, aynı mahallede yaşayan çocukların savaşı durdurmaya yönelik çalışmalarını konu edinmektedir. Bu kısa filmde sınırda yaşayan çocukların birlik ve beraberlik olgusu içerisinde uçurtmalarını uçurarak savaş uçaklarını durdurmaya çalışmaları yer almaktadır.

Film izlendikten sonra çocukların oluşturduğu birlikteliğin katılımcılara kendi yaşadıkları yerel bölgede de olması için gerekli unsurların neler olabileceği sorusu yöneltilir. Katılımcılardan kendilerine göre en önemli buldukları 3 temel unsuru dağıtılan kağıtlara yazıp ortadaki kutuya atması istenir. Grup lideri kağıtlara yazılan unsurları tahtaya yazar. Daha sonra yerel düzeydeki kamu kuruluşlarının, şirketlerin, sosyal destek niteliğindeki iş ortaklarının, göçmen örgütleri/dini örgütler, STK’ların ve gönüllü kuruluşların yerel bütünleşmenin gerçekleşmesi için bu unsurlardan nasıl yararlanabileceği konusunda beyin fırtınası yaptırılır.

Daha sonra katılımcılar 3 gruba ayrılır. Üç ayrı masada yerel bütünleşme algısını desteklemek amacıyla afiş, resim ve şiir hazırlanması beklenir. Süreç grup lideri tarafından yönetilir. Gruplar istasyonlara dağılı, her grup gittiği istasyonda 10 dakika çalışır. Süre sonunda gruplar liderin düdüğü ile yer değiştirir. Tüm grupların tüm istasyonda çalışması sağlanır. İstasyona gelen her yeni grup bir önceki grubun bıraktığı

yerden devam eder. Süre sonunda tüm grupların işleri toplanır. Yapılan çalışmalar sergilenir.

Değerlendirme:

Grup lideri, katılımcılara hazırlamış olduğu günlük sayfalarını dağıtır. Her katılımcıdan kendisi için haftanın etkinliğinin değerlendirilmesi için form dağıtır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra grup lideri günlük sayfalarını toplar ve değerlendirir.

Günlük Sayfası**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Yerel bütünleşmenin değerlendirilmesi:**

Etkinlikten sonra gözlenen/düşünülen algı değişim(ler)i:

Bu oturumun geliştirilmesi için önerileriniz:

Tarih: 4. Hafta

Konu: Ailesel Bütünleşme

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 60 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma

Kullanılan Materyal: Powerpoint, projeksiyon, kalem, kağıt

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar ailenin sosyal anlamını kavrar.
- Katılımcılar aile üyelerinin hayatlarındaki önemini farkına varır.
- Katılımcılar diğer aile üyelerinin duygularının farkına varır.
- Katılımcılar sosyal düzenin devamlılığı açısından sağlıklı aile varlığı hakkında farkındalık geliştirir.

Yapılan etkinliğin amacı ve ne şekilde yapılacağı hakkında katılımcılara bilgi verilir. Daha sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan “*Aile Olmak*” adlı kamu spotları izletilerek ailenin duygusal yapısı vurgulanır.

Ailevi bütünleşme açısından ailenin önemi, işlevleri ve toplum içerisindeki rol ve sorumluluklarının farkına varılması amacıyla bir sunum yapılır.

Daha sonra katılımcıların kendi aile üyelerinin her birinin hayatlarındaki yeri, önemi hakkında düşünmeleri istenir. Daha sonra ailelerine olan düşüncelerini anonim olarak içtenlikle birer mektup haline getirmeleri beklenir.

Değerlendirme:

Grup lideri, katılımcılara hazırlanmış olduğu günlük sayfalarını dağıtır. Her katılımcıdan kendisi için haftanın etkinliğinin değerlendirilmesi için form dağıtır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra grup lideri günlük sayfalarını toplar ve değerlendirir.

Aileye Mektup

Sevgili anneciğim,

Sevgili babacığım,

Sevgili kardeş(ler)im,

Günlük Sayfası**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Ailesel bütünleşmenin değerlendirilmesi:**

Etkinlikten sonra gözlenen/düşünülen algı değişim(ler)i:

Bu oturumun geliştirilmesi için önerileriniz:

Tarih: 5. Hafta

Konu: Eğitimsel Bütünleşme

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 150 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Bireyselleştirilmiş öğretim, Örnek Olay

Kullanılan Materyal: Projeksiyon, bilgisayar, film

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar eğitimde iletişim ile değişim olabileceğinin farkına varır.
- Katılımcılar benzer duyguları hisseder, ortak eğitim yaşantılarını fark eder.

Katılımcılara 2007 yapımı Richard LaGravenese tarafından yönetilen “Özgürlük Yazarları” adlı film izletilir.

Özgürlük Yazarları: 23 yaşındaki idealist genç öğretmen Erin Gruwell (Hilary Swank), ilk ders günü için Wilson Lisesi'nin kapısından adımını atarken içine girmekte olduğu yepyeni dünyayı kucaklamaya hazırdır. Sınıfında çok çeşitli ırk ve toplum katmanlarından gelen sorunlu öğrenciler- vardır. Hepsinin de günü yaşamaktan başka umudu, beklentisi kalmamış gibidir. Gençlerin durumuna yüzeysel bakınca, paylaştıkları tek şey birbirlerine karşı nefretleridir. Derslere aktif katılımı şiddetle reddettikleri gün gibi ortadadır. Buna rağmen Erin günlük bazda onların ilgisini çekebilmek için çeşitli yöntemler denemeye çalışır. Ancak filmin odak noktasına getto gerçeklerinin gelmesi uzun sürmez. Erin'in sınıfındaki bir Latin çete üyesinin yakından tanıklık ettiği ırkçı kökenli çeteler çatışmasının yankıları ve Erin'in ders sırasında yasakladığı ırkçı karikatür yüzünden sınıfta ateşli tartışmalar başlar. Öğrenciler, genç öğretmeni kendilerini dinlemeye zorlarlar. İdealist gözlüklerini çıkartmasını, gençlerin sokaklardaki ilan edilmemiş savaş ortamından hayatta kalış hikayelerini dikkate almasını isterler. Erin artık öğrencilerle iletişim kurmaya başlamıştır. Sınıfa öncelikle müziği ve bir başka tür gettonun edebiyatı kabul edilen “The Diary of Anne Frank”ı getirir. Bu basit araçlar sayesinde, hoşgörüsüz ortamın acısını çeken ve kendi topluluklarının dışındaki dünyayla sürekli mücadele halinde olan öğrencilerin gözlerini açmaya başlar.

Film Analizi**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Filmin adı ne anlama geliyor? Sadece ismi düşünülüğünde filmden ne tarz beklentiler uyanıyor?**

Filmin ilk sahneleri nasıldı? Size yönetmen neden bu şekilde filmin başlamasını tercih etmiş olabilir?

Filmdeki en önemli sahneler sizce hangileri? Neden?

Filmde işlenen düşüncelerden hangilerini tartışmaya değer buldunuz?

Film eğitim anlayışınızda ne tür bir etki yaptı? Açıklayınız.

Sizin de çevrenizde eğitimle değişen hayatlar/hikayeler var mı? Anlatınız.

Tarih: 6. Hafta

Konu: Ulusal Bütünleşme

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 90 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Eğitsel Oyun

Kullanılan Materyal: Powerpoint, projeksiyon, kalem, karton, renkli kalemler, kum saati, ‘Anlat Bakalım’ kartları

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar ulusal kimlik ve gurur duygusunu geliştirir.
- Katılımcılar ulusal kültürel değerlerin farkına varır.
- Katılımcılar ulusal değerleri anlamlandırır.

Yapılan etkinliğin amacı ve ne şekilde yapılacağı hakkında katılımcılara bilgi verilir. Daha sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan “*Büyük Bir Aileyiz*” adlı kısa film izletilir.

Türkiye’nin geçmişten günümüze kadar çeşitli alanlarda ulusal birlik ve beraberlik içerisinde bulunduğu olaylardan bahsedilir (Örnek: Çanakkale Savaşı, 2002 Dünya Kupası). Katılımcılardan bu olayları dinledikten veya yaşadından sonra neler hissettiklerini ifade etmeleri beklenir.

Katılımcılar 4 kişiden oluşan takımlara ayrılır. Oyun sırasında her iki takım birbiri arasında yarışmaktadır. Takım üyelerine daha önceden hazırlanan kelime kartları dağıtılır. Kelime kartları ulusal nitelikte anlama sahip olan kelimelerden oluşmaktadır. Her kart anlatılması gerekli olan bir kelime ve bu kelimeyi anlatırken kullanılması yasak 5 kelimedenden oluşmaktadır. Bir grup üyesi diğer grubun kontrolünde 1 dakika içerisinde kendi takımında bulunan diğer 3 kişiye kelimeleri anlatmaya başlar. Eğer anlatım sırasında yasaklı kelimeler kullanılırsa karşı takım tarafından uyarılır. Başarıyla anlatılan her kelime için 1 puan kazanılır. Pas geçilen veya yasaklı kelime kullanılan her kart için karşı takım 1 puan alır. Süre dolduktan sonra karşı gruptan bir üye kendi takım arkadaşlarına aynı kurallar çerçevesinde elindeki kartlarda yazan kelimeleri anlatmaya başlar. Bu sistem gruplardaki tüm üyeler anlatacak şekilde sırayla devam eder. Toplamda 20 puan almayı başaran ilk grup yarışmayı kazanır.

Daha sonra katılımcılardan oyun sırasında anlatmaları istenen kelimeleri içeren milli duygularını ifade eden kısa bir paragraf yazmaları istenir. Yazılan paragraflar grup lideri tarafından toplanır.

Değerlendirme:

Grup lideri, katılımcılara hazırlamış olduğu günlük sayfalarını dağıtır. Her katılımcıdan kendisi için haftanın etkinliğinin değerlendirilmesi için form dağıtır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra grup lideri günlük sayfalarını toplar ve değerlendirir.

Günlük Sayfası**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Ulusal bütünleşmenin değerlendirilmesi:**

Etkinlikten sonra gözlenen/düşünülen algı değişim(ler)i:

Bu oturumun geliştirilmesi için önerileriniz:

Tarih: 7. Hafta

Konu: Normatif-Manevi Bütünleşme

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 90 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Örnek Olay, Görüş Geliştirme

Kullanılan Materyal: Powerpoint, projeksiyon

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar içinde bulunduğu toplumda sosyal rollerini algılar.
- Katılımcılar evrensel bir ahlak anlayışının farkına varır.
- Katılımcılar inancın insanlar üstündeki bütünleştirici rolünü anlar.

Yapılan etkinliğin amacı ve ne şekilde yapılacağı hakkında katılımcılara bilgi verilir. Daha sonra TED Talks'tan Sam Harris tarafından sunulan "*Bilim Ahlaki Soruları Yanıtlanabilir*" adlı video izletilir.

İyilik-kötülük, doğru-yanlış ile ilgili soruların genelde bilim yardımı ile cevaplanamayacağı sanılır. Ancak Sam Harris, insani değerleri şekillendiren ve bir yaşamın iyi olduğunu belirleyen ahlaki konularda bilimin bir otorite olabileceğini -hatta olması gerektiğini- öne sürüyor.

Daha sonra grup lideri, katılımcılara 3 tane senaryo verir. Bu senaryoları incelemelerini ve tartışmalarını ister. Araştırmacı, sınıfın uygun yerlerine örnek olaylara göre görüş kartlarını asar. Katılımcılar diğer arkadaşlarının görüşlerini dinlemeden hangi görüşü benimsiyorsa o kartın önünde toplanırlar. Daha sonra örnek olaylar çerçevesinde düşünce alışverişinde, tartışmasında kişinin kendi görüşünü diğer görüşlerden de yararlanarak geliştirmesini ve savunmasını ya da değiştirmesini, karşı çıktığı görüşü benimsemesi beklenir. Bu etkinlik sonunda karar verilmez.

Senaryolar

Örnek Olay 1

Bir tren, tek bir ray hattı üzerinde, kesinlikle kaçamayacak ve trenin çarpması durumunda tamamı kesinlikle ölecek konumda olan 5 kişinin üzerine gitmektedir.

Siz, bu sırada, trenin altından geçeceği bir köprü'nün üzerindesiniz ve yanınızda, sizinle beraber trenin 5 kişinin üzerine gelişini izleyen devasa boyutlarda ve şişman bir adam var. Bu adamın, o 5 kişiyi raylara bağlayan insan olduğundan eminsiniz ve kendisi de bunu kabul ediyor.

Aynı zamanda, şişman adamın raylarda bulunması durumunda, trenin ona çarparak kesinlikle durabileceğinden eminsiniz.

Bu durumda, 5 kişiyi kurtarmak adına, normalde raylara düşmeyecek olan ve müdahale etmemeniz durumunda 5 kişinin ölmesine neden olacak olan şişman adamı, kendi ellerinizle raylara iter miydiniz?

Örnek Olay 2

Avrupa'da bir kadın, ender görülen bir hastalıktan ölüm döşeğinde yatmaktadır. Doktorlar hastanın ümidi olabilecek bir ilaç olduğunu düşünmektedirler. Bu, aynı kasabada bir eczacı tarafından bulunan özel bir ilaçtır. İlacın yapımı çok pahalıdır. Ancak eczacı ilacı maliyetinin 10 katına satmaktadır. İlaç için gerekli olan radyuma 400 dolar verip, ilacın küçük bir dozajı için 4000 dolar istemektedir.

Hasta kadının eşi Heinz, tanıdığı herkesten borç para istemiş, gerekli bütün resmi mercilere başvurmuş, ilacın yarısını karşılayabilecek 2000 doları ancak bulabilmiştir. Heinz eczacıya gidip, eşinin ölmek üzere olduğunu, ilacı mümkünse ucuza verip veremeyeceğini, eğer veremezse, paranın geri kalanını daha sonra ödeyip ödeyemeyeceğini sorar. Ancak eczacı, "Hayır, bu ilacı ben buldum ve bundan bir servet yapmaya niyetliyim" der ve Heinz'i reddeder. Bütün resmi mercilere zaten başvurmuş olan Heinz çaresizlik içinde, eczaneye gece yarısı grip, ilacı karısı için çalmayı düşünmektedir

Heinz eczaneye gece yarısı girer. İlacı çalar ve karısına götürür. Ertesi gün gazetelerde soyguna ilişkin haberler çıkar. Polis memuru olan ve Heinz'i tanıyan Brown gazetelerde çıkan soygunla ilgili haberleri okur. Heinz'ı gece yarısı dükkândan hızla uzaklaşırken görmüştür ve ilacı çalan Heinz'ı ihbar edip etmemekle ilgili tereddüt etmektedir Siz Brown yerinde olsaydınız ne yapardınız?

Örnek Olay 3

Bir mahkum hırsızlık suçundan hapistedir. 10 yıla mahkum olmuştur, fakat birkaç sene sonra hapisten kaçar ve yeni bir şehre başka bir isim ile yerleşir.

Sekiz sene yoğun bir şekilde çalışıp kendi işini kurmak için para biriktirir. Müşterilerine adil davranır, çalıştırdığı işçilere iyi para verir. Kazandığı paranın büyük bir kısmını da hayır kurumlarına yatırmaktadır. Ancak, birgün eski komşusu onun sekiz yıl önce polisten kaçan ve polisin aradığı adam olduğunu anlar.

Siz komşunun yerinde olsaydınız ne yapardınız?

Değerlendirme:

Grup lideri, katılımcılara hazırlamış olduğu günlük sayfalarını dağıtır. Her katılımcıdan kendisi için haftanın etkinliğinin değerlendirilmesi için form dağıtır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra grup lideri günlük sayfalarını toplar ve değerlendirir.

Günlük Sayfası**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Normatif-manevi bütünleşmenin değerlendirilmesi:**

Etkinlikten sonra gözlenen/düşünülen algı değişim(ler)i:

Bu oturumun geliştirilmesi için önerileriniz:

Tarih: 8. Hafta

Konu: Birlikte Yaşama Kültürü

Katılımcılar: Üniversite öğrencileri

Önerilen Süre: 90 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Anlatım, Soru-Cevap, Konferans

Kullanılan Materyal: Powerpoint, projeksiyon

Ders Alanı: Sınıf

Kazanımlar:

- Katılımcılar birlikte yaşama kültürünü tartışır.
- Katılımcılar sosyal bütünleşme olgusuna karşı farklı bakış açıları geliştirir.

Toplum sosyolojisi, kent sosyolojisi, göç sosyolojisi alanlarında uzman bir konuk tarafında birlikte yaşama kültürü üzerinden bir söyleşi gerçekleştirilir.

Değerlendirme:

Grup lideri, katılımcılara hazırlanmış olduğu günlük sayfalarını dağıtır. Her katılımcıdan kendisi için haftanın etkinliğinin değerlendirilmesi için form dağıtır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra grup lideri günlük sayfalarını toplar ve değerlendirir.

Günlük Sayfası**Tarih:** _____**Telefon numaranızın son 4 hanesi:** _____**Haftalık etkinliklerin değerlendirilmesi:**

Gözlenen/düşünülen algı değişim(ler)i:

Bu oturumun geliştirilmesi için önerileriniz:

ÖZGEÇMİŞ

Şahabettin AKŞAB 1990 yılında Afyonkarahisar’da doğdu. 2014 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği bölümünden bölüm birincisi olarak mezun olmuştur. 2014-2016 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı’nda matematik öğretmeni olarak çalışmıştır. 2016 yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans programına başlamıştır. 2016 yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Halen aynı bölümde araştırma görevlisidir. İleri derecede İngilizce bilmektedir.

VITAE

Şahabettin AKŞAB was born in Afyonkarahisar in 1990. He graduated from Middle East Technical University Faculty of Education, Elementary Mathematics Education as the first ranking student in 2014. He worked as mathematics teacher in Ministry of National Education in 2014-2016. He got accepted to the master program at Gaziantep University Faculty of Education Department of Educational Administration in 2016. He started to work as a research assistant at Gaziantep University Faculty of Education Department of Educational Administration in 2016. He is still holding the same position at the department. He has a good command of English.